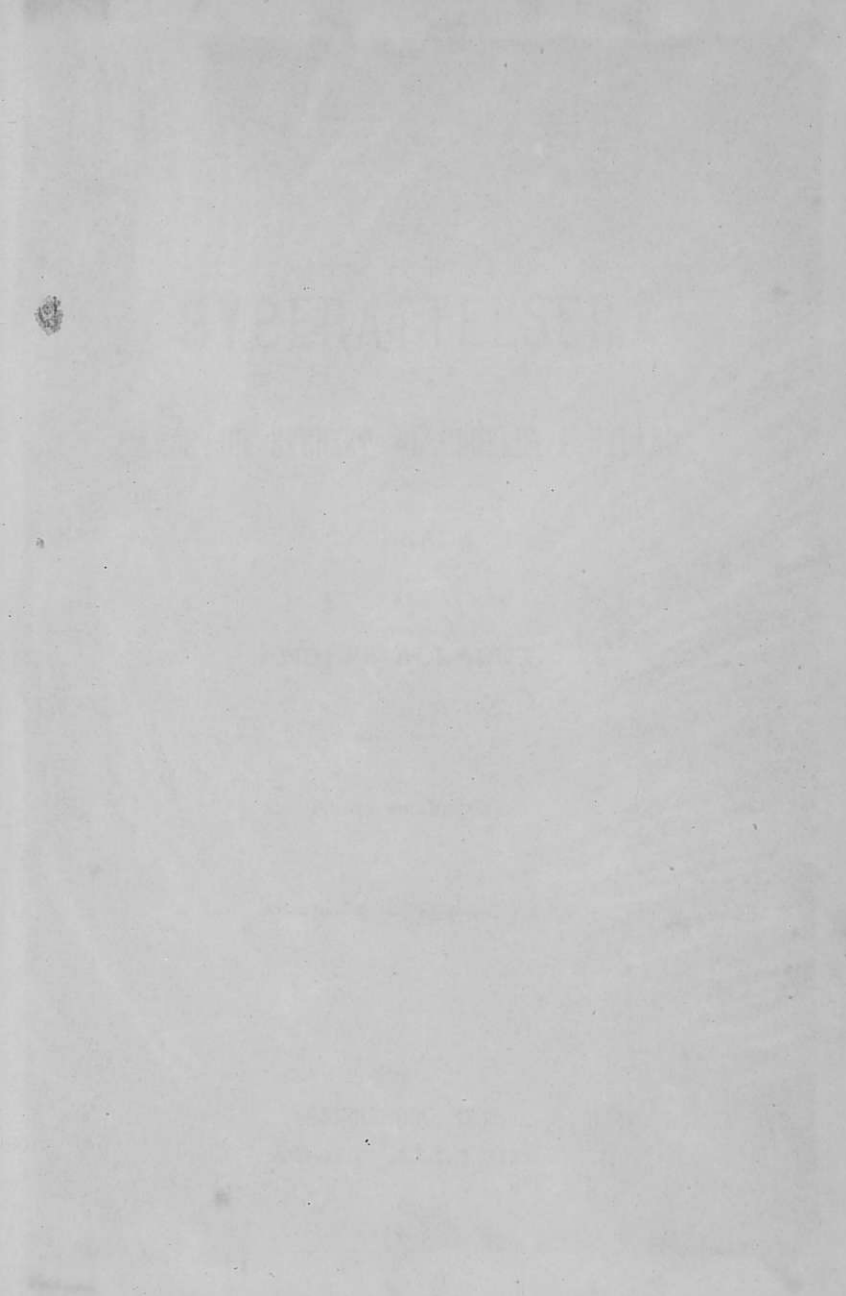

UNIV. BIBLIOTH.
• 1888
HELSINGFORS

BYBERÄTTELSE.

BILDER UR SVENSKT ALLMOGELIF I NYLAND.

TECKNADE

AF

ANDERS ALLARDT.

Andra samlingen.

BJÖRNEBORG, 1886.

ADOLF ALLARDT.

ÅBO,

Åbo Boktryckeri Aktiebolag, 1886.

Innehåll:

	Sid.
En hemfärd	1.
Tillfälligheter	13.
Släktingar emellan	27.
En lysningsfärd	119.
En höstafton i utskären	151.
Kärlek	161.
“Int’ var det så illa ment“	181.

EN HEMFÄRD.

Det var en söndagsmorgon. Henrik, kusken, arbetade i stallet borstande och ryktande sina hästar så de glänste i hullet. Under tiden städade hans hustru den trånga lilla kam-maren, i hvilken de bodde med sina fem barn. Då soporna voro utslagna i fällen och dammet var aftorkadt, tog hon in från förstugan en korg med Johanne-gräs, som hon plockat tidigt på morgonen, redan förrän barnen stigit upp. Nu strödde hon gräset med "blommor och blader" kring golvet och det spred en angenäm svalkande doft i det lilla trånga rummet. Solens strålar trängde genom de utanför växande täta hängbjörkarnes kronor lekande in genom rutan och spredo ett angenämt sken öfver de rena snygga husgerådssakerna och det bladbeströdda golvet.

Då värdinnan hade alt undanstökadt, "kastade hon litet rent på sig själf" och satte sig vid bordet att läsa ur psalmboken.

Mannen kom från stallet, steg några försigtiga steg inom dörren, tog ett tvålskal från "kran-sen" på spiseln för att gå ned till ån att simma och tvätta sig.

"Det är ju midt i kyrktiden" spørjer hon.

"De hafva ännu icke ringt samman", svarar han och går.

Då han kom in tillbaka, var han putsad och snygg. Han var en ståtlig karl. Det täta korpsvarta håret lade sig villigt för kammen och böjde sig nedtill uppåt bildande en krans kring mössan. Händerna voro vackra och prydliga.

Hustrun tog fram några stekta strömmingar och litet svart hafrebröd. Ett stort stenfat, på hvars botten gröt fans från den föregående kvällsmåltiden, ställes på bordet. Så tog hon en sked, sönderdelade den mörka gröten af hafremjöl, tog grytan från spiseln och hælde varm mjölk däröfver. Man åt blandadt bröd detta år -- ty hushållet var stort och tiderna voro bistra! Den kunde tacka Gud och vara nöjd som kunde hålla sig vid bröd nu, då så många gingo med påsen på ryggen blekgula, utvaskade och lätta som agnar.

"Där kommer Fafa-bisin!" sade hustrun, i det hon blickade ut genom fönstret.

"Kommer han nu åter!" sade kusken, i det ett drag af ovilja flög öfver hans panna. "Här

skall man nu börja föda honom än liksom man icke skulle ha tillräckligt att skaffa förut“.

“Nå, nå, haf tålamod! Ännu hittills hafva vi kunnat hålla oss vid bröd och Gud gifver åt en glad gifvare“.

“Ja, icke skulle jag häller klandra honom; men han borde ju själf inse, att vi ha kamma-
ren full af barn. Hvad har jag för resten med honom att skaffa sedan mor dog“.

Hans mor hade gift om sig, då han redan var fullvuxen och barn se sällan med blida ögon någon af föräldrarne gifta om sig. Nu var det två veckor sedan gumman dog och Henrik ansåg sig numera ej hafva det ringaste att skaffa med sin styffar.

“Nå, nå, tålamod, tålamod!“ sade hustrun blott. Hon hann ej säga vidare, då dörren öppnades och gubben inträdande hälsade: “goddag härinne!“

Gubben steg fram och räckte mildt och vänligt handen åt Henrik och hans hustru. Molnet från den förres panna smälte och försvann liksom det flyktat för det lugn och den frid, som stod att läsa i gubbens anlete. Man finner en och annan gång personer här i världen — bland allmogen icke så få — hos hvilka upphöjdhet i tänkesätt och sedlig kraft så att säga ligga i deras natur. Hos denne gubbe fans liksom medfödd denna storhet, denna helgjutenhet hvartill så

mången under ett långt lif allvarligen sträfvar — förgäfves.

Käppfogden kom in och hälsade. Han var en skämtsam, klippsk karl, som icke så noga vägde sina ord, då han hade att skaffa med personer, som efter hans uppfattning stodo under honom.

“Nå, Ni går väl och kikar efter en ny hustru åt er nu?”

Ett lätt, smärtsamt leende drog öfver gubbens läppar och han sade: “Nej, det anar mig att Herren snart kallar mig efter. Vid den gröna torfvan blir jag väl snart vigd. Hvad har jag nu mera håller här att skaffa; jag blefve måhända blott en plåga för mig själf, en börda för kära vänner“.

Fogden kastade en granskande blick på gubbens något tärda utseende. Han misstänkte, att fattigdom och hjälplöshet hvilade tungt öfver gubben, och han sade allvarsamt, men med en viss öfverlägsenhet: “Ni skall icke misströsta, far. Ni har det svårt i år, kan jag tänka, [men så har väl icke andra det lättare håller. Fattigåret kniper in för mången det ena hålet efter det andra på svältremmen. Kommen hit till herrgården, så skall jag väl se till, att Ni får något arbete, som lämpar sig efter edra krafter“.

Henrik stirrade vresigt ut genom fönstret.

Det smärtsamma draget flög åter öfver gubbens anlete och något liknande blygsel visade sig för ett ögonblick i hans ansigte. Så började läpparna arbeta och det hördes ett sakta suckande från bröstet. Man såg att ett svar arbetade sig fram. Slutligen kom det. "Nej, icke så", sade han. "Nog har jag så mycket, att jag lefver i min tid, kanske. Icke klagas jag däröfver, att jag är fattig. Den som litet sett sig omkring i världen, finner lätt, att fattigdomen icke är den största börda i lifvet".

Henrik slog ned sina ögon. Måhända var detta åt honom. Han visste af gammal erfarenhet, att ingenting undgick gubbens uppmärksamhet, oaktadt hans säfflighet och storhet i sedligt hänseende gjorde, att man icke alltid genast kunde se på honom huruvida det undgått honom eller icke. Efter en stund tillade åter den gamle liksom fortsättande där han afbröt sig: "Men jag känner det så tomt efter henne".

Henrik gjorde sig ett ärende ut till stallet. Då han kom in igen, bad han lugnt, och som om ingenting passerat sin hustru koka kött och potatis till middagen — detta var en hälgdagsrätt, som nu under sommartiden sällan bestods. En glädjestråle bröt fram ur hennes ögon. Hon visste, att hennes man i grund och botten var godhjärtad och att hans ofördragsamhet lätt förgick med stundens häftighet.

Henrik åter ansåg bäst, att icke, åtminstone icke än i dag, sjunga ut sitt hjärtas mening. Han kunde ju göra det framdeles, om gubben altför ofta och altför länge skulle begynna gästa honom. Var han ock blott en styffar, med hvilken han efter modrens död icke ansåg sig ha något att skaffa, så var det i alla fall en ovanlig gubbe.

Mot kvällsidan bröt den gamle upp. Sonhustrun följde honom ett stycke ut i tåget. Då han tog far väl af henne, sade han: "Gud välsigne dig och löne dig för det du varit så god mot ålderdomen. Inga barn har jag själf haft, men Gud har i dess ställe låtit människors godhet och välvilja falla på min lott. Du har varit mot mig som en dotter och nu tack! tack! Kan-ske vi icke träffas mera".

Hon fästade till en början ej någon uppmärksamhet vid hans hänsyftningar, utan trodde, att hans sätt att resonera var det hos åldringar vanliga; men då hon gått ett stycke såg hon sig om efter honom. Hon stannade och vände helt om. Hon såg att hans steg voro mera stapplande än vanligt och att byxorna fladdrade så egen-domligt ned vid fötterna på honom. Hon satte sig ned vid vägen och såg oafvändt efter honom. Han såg sig icke om, utan tyktes af alla krafter och med stöd af sin väldiga enstaf streta framåt. Snart vände han af vid böjningen af

vägen och hon såg honom icke längre. Men gubbens steg blefvo alt mera stapplande; det började skymma för hans ögon och han kände då och då en lätt svindel.

Vid vägen låg ett litet torp. Den gamle satte sig ned att hvila på en sten. Vårdinnan kom ut för att tala med honom.

Det gjorde honom så illa under bröstet och kring hjärtat; han måste rakt bedja om häst; ty eljes slapp han ej hem.

Torparen hade gått till byn, men gamle Brunte gick tjudrad på en gräslinda i rågåkern. Vårdinnan spände den för den nya resår-kärran, hjälpte gubben upp och sände sin tioårige gosse med för att hämta hästen hem.

Landsvägen var jämn och slät, hästen gick steg för steg, gubben satt i kärrsätet lutad mot en dyna; gossen ned på bottnen vid hans fötter.

Då och då tog gubben lätt på tömmarne, i det han manade på hästen, sade: "Spring pojttjin men, spring, spring".

Brunte sprang några steg framåt i sakta lunk och började så åter gå fot för fot.

"Spring, spring, pojttjin men; spring ännu eitt byssshald", *) manade åter gubben. Hästen sprang åter skumpande framåt i sakta lunk ett stycke. Landsvägen var slät och jämn, men

*) bösshåll.

hästens skumpande lunk åstadkom dock en lindrig skakning, som synbarligen plågade den gamle sjuke. Men begynte hästen gå fot för fot, töfvade det icke länge, förrän han åter tog mildt på tömmarne, i det han åter upprepade med svag stämma: "Spring, spring, pojttin men. Spring, ännu eitt byssshald".

Han hade brådtom att hinna hem; ty en aning sade honom, att det var "dödssjukan" som kommit öfver honom.

Då han kommit hem och blifvit förhjälpd ned ur kärran, begynte han gå omkring till de närmaste grannarne för att bedja far väl. Han gjorde det utan gråt och klagan.

De sågo af hans sjuka utseende och hörde af tonen hvori han talade, att det var allvar och det grets mycket den aftonen på backen. Tårar skymtade knappast fram i gubbens ögon — han tyktes blott ha så brådtom att göra sig resfärdig. Han bad far väl så lugnt som hade han blott varit gäst hos dem och nu bröt upp för att bege sig hem till sitt.

Det som dock mest gick grannarne till hjärtat var att han bad om förlåtelse, han som dock aldrig gjort något som skulle behöft förlätas; utan städse varit mild och skonsam mot andra.

Då den gamle tagit farväl, gick han stapplande in i sin stuga, gjorde med stor svårighet upp eld och hælde vatten i grytan.

Då han fått det ljumt, tvättade han sig och tog på sig nytt hvitt linne.

Några backstugugummor suto den natten i endrägt och vakade öfver honom.

Hans kropp var utarbetad, uttjänad; genom hustruns död hade ett psykiskt lidande tillkommit och det led mot slutet.

Frampå morgonen utandades han sin sista suck.

Men en kall kåre drog öfver ryggen på Henrik, då han tänkte, huru olycklig han nu skulle känt sig, om han den sista gång han såg sin styffar, kallt hade stött honom tillbaka. Det var dock en ovanlig gubbe, tänkte han i stilla betraktelse, och den afidne stod för hans själs öga högre och mera vördad än någonsin — det är ju vanligen först efter döden en människa fullt uppskattas. Henrik drog en suck af lättnad såsom då man uppvaknar ur en obehaglig dröm. Huru lyckligt att han den gången visste tygla sitt ofördragsamma och häftiga lynne. Det låg nu, oaktadt han icke då sagt något, likväl någonting grämmande på djupet af hans hjärta och han tykte sig så väl förstå den gamles ord: "fattigdomen är icke alltid den största börda i lifvet och rikedomerna har bra ringa värde, om man för att nå den sålt sitt sinneslugn".

Såväl gamla som unga vakade i "döjershuset" natten före den afidnes förflyttning till det

sista hvilorummet. Kistan stod midt på golfvet och tre ljus brunno på hvardera sidan om liket. Det låg en stilla ljufvig ro utbredd öfver den affidnes anlete.

“Blir nu någon salig, visst är han det“, hviskade lågmäldt en bondkvinna liksom fruktade hon att störa slumraren på båren.

“Lycklig den som så lefvat, lycklig den som så dör“, tillade en annan.

TILFÄLLIGHETER.

ammarsby låg nedanför en hög sandås, på hvilken låga, yfviga enbuskar här och där växte fram mellan stenarne. På andra sidan om åsen låg träsket med gröna holmar och stränder, bevuxna med yppiga löfträd och sväl-lande grönska. Uppe på backen stodo tvänne duktiga väderkvarnar samt på längre oah kortare afstånd från dem i spridda grupper och i den mest treffliga oordning inhysingarnes eller backstugusittarnes små låga kojor, emellanåt blott åt landsvägen försedda med fönster. Denna gick midt genom den åt byn sluttande sidan af åsen. Nedanom landsvägen — i däl- den — låg storbyn, som bestod af bondgårdar, omgifna af uthusbyggnader och spillningshögar, från hvilka vid inträffande regn all must och kraft flöt ned i den i däl- den liggande "dammen" såsom denna gytjepöl med sitt portersvarta, ofta med en glindrande tunn hinna tåkta vatten kallades af byinvånarne. Mellan uthusbyggnadernas täta rader skimrade

de vidsträktade, omsorgsfullt odlade och bördiga åkerfälten med sina för vinden lätt gungande rågax och sina sammetsmjuka, gröna vårsäds-tegar.

Det rådde annars den tiden — det var på 50 talet — lif och rörelse i byn. Där växte på hemmanen upp ståtliga raska karlar, "stora och starka som furor" och fulla af lifskraft samt håg för ett rörligt och handlingskraftigt, fastän någon gång öfverdådigt lif. I ungdomens lekar, dess bollslagning och "kurrkastning" deltog ofta nog till och med äldre personer. Ännu i dag som är, förvånar sig den resande öfver den mängd storväxt folk han här ser.

I främsta ledet bland de unge stod så i lek som framföralt vid arbete smedens son, Herman Runn, en ståtlig och rask tjuguarig fyr.

"Alldeles lik pappa! En sådan var jag ock i mina unga dagar. Hoppade jämnfotad tre aln högt; visste icke om jag skulle gå på hufvudet eller på fötterna. Men just sådana gossar bli karlar af". Så sade smeden belåtet strykande sig öfver den svettiga pannan, då man berättade honom något upptåg, som hans raske son haft för sig.

Han var riktigt "självvaste funtus", försäkrade en och annan af de skämtsamme äldre karlarne, som vid åsynen af den raske ståtliga gossen själfve ihågkommo sina ungdomsupptåg. Aron

Lärman åter, som var hufvudet för de väkta, förklarade honom vara den djupast i synd fallne af alla världsens barn.

Byn var som vi se delad i tvänne mot hvarandra fiendtligt stämde läger. En läsarpräst hade nämligen under de senaste åren arbetat och värkat här. Han hade vunnit ett icke ringa anhang bland de fattige, men trosstarke backstugusittarne, hvilka med oblida ögon genom sina af solen grönstekta små fönster sågo ned på det brogiga lifvet i den syndiga storbyn.

Men bäst man åt och drack i all sorglöshet, tog sig hustru och hustru gafs åt man, bäst man arbetade och sträfvade för sin egen och de kära egnas förkofran och lycka, kom ett rykte, som stannade de flitige midt i deras arbete och afbröt de "vakte" midt i deras sånger — det var ryktet om den alt sig mer utbredande fruktansvärda farsot, som bar det hittills ohörda namnet kolera.

Sommaren hade varit och var fortfarande ovanligt varm och het. Intet moln, intet regn. Solen skred dunkelröd fram öfver himmelen, som öfveralt omkring sken i en rödaktig färgton. Luf ten kändes osund och det tyktes mången, att solröken kändes bask och fadd som hade den uppstått genom brännande af gamla, kimröksvärtade likkistor.

En dag nådde prästen äfven Hammarsby. Som man kunde vänta, tog den fart i den i däl- den liggande storbyn. De första dagarne dogo blott en och par personer i dygnet. Enligt en ktingsänd kungörelse jordfästes och begrofvos li- ken genast.

Öfver Sibbens hus gick förödelser till först. Värden insjuknade och dog inom några timmar. Man hade knapt fått honom i jorden, förrän vär- dinnan låg på bår. Blott tjänstflickan och en gammal fattig rotekvinna åtogo sig att vaka öfver den döda. Herman Runn, som hyste en varm känsla för tjänstflickan, satt där äfven han. Bak- om rotehjonets rygg och på några aln från liket smekte och kyste han den älskade. Hon tillba- kavisade emellanåt hans ömhetsbetygelser; stun- den tyktes henne för allvarlig för att lämpa sig för lek ock smek.

För att hålla upp krafterna och utestänga sömnen, hämtade hon in skummande godt kannöl. Herman tog ur skåpet en vinflaska — hemmanet var förmöget och man hade anskaffat vin till begrafningen — hælde oförmärkt ut inne- hållet i ölet och lät den gamla, som icke anade oråd, dricka däraf. Svag som hon var, gick det henne i hufvudet. Då hon gick öfver golfvet, raglade hon och han stampade krumbugtande om- kring henne på de ojämt liggande, upp och ned

klafsande golftiljorna, i det han sade: "Fall icke, kära mor! fall icke!"

Gumman märkte till sin stora sorg och grä-melse den missaktning han visade henne, en miss-aktning som icke kändes mindre tung därför att hon, som det tyktes henne, gjort sig förtjänt däraf genom sin oförsiktighet att dricka mera än hen-nes svaga hufvud tålte vid. Hon föll ned på sina knän och bad sin Herre och Frälsare om förlå-telse för sig själf och för dem, hvilka vågat gäc-kas och skämta i ett rum, där värdinnan låg på bår och dock icke blef lämnad i ro.

Han försökte ännu skämta; men det gick icke. Ett stramt allvar hade lagt sig öfver hans anlete.

Följande dag firades bröllop i Hindersby, dit sjukdomen ännu icke hunnit.

Herman begaf sig dit.

"Hvarthän?" frågade en af byamännen.

"Undan döden!" svarade han.

Kommen till Hindersby dansade han kry och glad som om ingenting händt. Han var i byg-derna känd som en yr och öfverdådig skämtare och ville nu yttermera visa, att ingenting kunde bringa hans sinne ur jämvigt.

Men midt under en "jänka" kände han plöts-ligt liksom tvänne hvarandra korsande knifstygn gå genom sin mage uppifrån nedåt, från höger

åt vänster och tvärtom. Han bleknade till litet; men dansade ut sin jänka.

“Jag drack ehuru varm för häftigt kallt vatten“, tänkte han.

Han gick och satte sig, men kände då en krampartad hvälfning inom sig liksom man vändt upp och ned, ut och in på alla hans inälfvor.

Blek och med ångestsvetten i pannan steg han upp och gick ut.

Han följdes, allas gunstling som han för sina tokroliga upptåg var, af några ungersvenner, hvilka sporde hvart han skulle i väg.

“Hem för att dö“, svarade han. Han kastade sig på marken och rullade sig tillsamman som ett klot, allt under det han ifrigt bad, att man skulle föra hem honom.

Inom några minuter var hästen förspänd och den sjuke upplyftad i en “fyrhjulad“ kärra.

Han bad dem köra raka vägen till Sibbens. Man gjorde så.

Han bad dem hämta ut Stina-mor. Han måste, förrän han skildes från världen, be den gamla, med hvilken han skämtat, om förlåtelse.

Men hon låg själf för döden. Man måste bära in honom. Den för några timmar så glade och blomstrande ynglingen stod gulblek och skälfvande och bad ödmjukt den gamla, föraktade kvinnan om förlåtelse och tillgift.

Hon lyftade upp sitt trötta hufvud och sade: "bed, bed, käre yngling, bed till Honom, som lidit för oss alla och förlåter oss alla. Jag har ingenting att förlåta. Det är lätt förlåtet, där så föga är brutet".

Men så rykte krampen med sina tusen osynliga armar åter till och Herman föll ned på golvet.

Han uppgaf sin sista suck förrän hans äldre fader hann fram att taga farväl af honom.

Följande dag ägde hans och Stina-mors likbegängelse rum. Deras kistor sänktes ned bredvid hvarandra. Men den jättestarke sturvuxne fadren stod länge efter det alla aflägsnat sig kvar vid grafven och stirrade ned i den mörka mullen. Det kändes som hade han begravvat en del af sig själf, sitt bättre jag. Han skakades i hela sin kropp af snyftningar och förde då och då den grofva stora handen upp mot sitt ansikte och sopade bort de stora framrullande tårarne. Men då han mot aftonen gick hem, ropade han storgråtande till hvem han än mötte: "jag har begravvat min Herman! Men ske Guds vilje".

Mången började med att tro, att han i sorgen druckit för mycket; men slutade med att frukta för hans förstånd!

Det var rörande att se den starke mannen så häftigt upprörd. Följande dag gick han klagande omkring på samma sätt.

Af en händelse kom han att gå upp på backen. Där höll Lärman en af sina dundrande exalterade predikningar. Han hade ett eget sätt att föredraga, som under denna på uppskakande tilldragelser så rika tid, gjorde ett gripande intryck på åhörarne. Bäst han stod och talade nästan hviskande liksom han förkunnat skapel-sens hämligheter, okända och dolda för alla andra utom honom, skrek han plötsligt till i vild extas, slog händerna mot ögonen och talade så åter med slutna ögon liksom försjunken i åskådande af Gud och hans heliga vilja. Och han höll en straffpredikan af hårdaste slag. De yttersta tiderna voro för handen. Det kunde hvar och en se af tidens tecken och under. Det kunde hvar och en, som blott hade ögon, se, om han slog upp Uppenbarelseboken. Till och med i enskildheter slogo profetiorna in. Kvinnorna begynte kläda sig i mansens drägt o. s. v.

Denna hemsökelse borde därför betraktas endast som en väckelse, att man icke på den yttersta dagen skulle stå som de fåvitska jungfrur utan olja i sina lampor. Och nu tog han exempel ur lifvet och visade huru Herren är en sträng, men rättvis domare. Och så förtäljde han Herman Runns historia. Denne hade lefvat som en hedning intill det ögonblick Herren sade: "här skola dina stolta böljor lägga sig" och slog honom i stoftet och kallade honom inför sin dom-

stol att dömas efter som hans gärningar värda voro. Herman hade hånat ett stackars rotehjon och fört ett syndigt regemente, där en död låg på bår. Men Herren hade androm till varnagel och rättelse låtit honom myllas i jorden bredvid den öfversedda och missaktade kvinnan. Lärman uppmanade därför hvarje människa att be Gud bevara sig för ett så syndfullt lefverne och en så sorglig ändalykt.

“Dömer icke, så varder I icke dömde“, ljöd en hård grof röst nedifrån dörren.

Det var fadren till den så hårdt förkättrade, som under senare delen af predikan inkommit.

“Dömer icke, så varder I icke dömde“, upprepade han med stentorsstämma och med den sinnets öfverspänning, hvori han gått dessa dagar. Och slående med de stora släggformiga händerna omkring sig i luften vandrade han hemåt, då och då rytande af smärta och raseri: “Dömer icke, så varder I icke dömde“. Och dock låg läsarprästens ord tungt öfver honom. Då han hemkom, föll han snyftande på sina knän och sade: “Herre Gud ändå, om min son är osalig! Herre Gud ändå.“

I denna ställning stod han sedan länge och stirrade stelt framför sig. Hvarför var Herren Gud en så sträng domare? Hvarför skapade Han människorna för att göra dem osaliga. Hvarför! Hvarför! Då han var Allvis, så viste han ju,

att endast få blefve "utvalda!" Nej, nej, icke kunde det så vara. Frälsaren hade ju sagt till röfvaren på korsets galge: "sannerligen, sannerligen, säger jag dig: I dag skall du vara med mig i paradiset".

Och hans Herman! Icke hade han ju hädat, icke hade han röfvat. Icke hade han engång velat masken för när. Det var blott ungdoms öfverdåd, som ett uppsluppet lynne och ett lifskraftigt sinne och ett hetsigt raskt pulserande blod gjort honom skyldig till. Och så hade ju hans sista tanke, hans sista önskan varit att godtgöra Stina-mor. Hon hade ju förlåtit, alla hade förlåtit; blott dessa läsare dömde honom. Nej, nej, de foro vilse. Gud är en barmhertig Gud, af stor nåd och förlåter alla missgärningar, öfverträdelser och synder.

Och att Herman blef begrafven bredvid Stina-mor var helt visst blott en tillfällighet; icke ett straff.

Så resonnerande tröstade sig smeden och somnade snart in.

Då han följande morgon vaknade, kände han sig lugn och såg saken sådan den var.

Men samma morgon bragte honom underrättelse om att Lärman låg och kämpade med döden.

Då liket i den i hast hopslagna kistan fördes nedför backen på väg till kyrkogården, stod gamle Runn vid vägen.

Han upprepade nu icke sitt: "Dömer icke, så varder I icke dömde;" ty han visste, att döden härjade öfveralt omkring i byn och hvilken stund som helst äfven kunde kalla honom. Och hvarför skola vi kortsynta människor upphäfva oss till domare öfver en afiden, hvarför döma i saker till hvilka vi icke känna de djupaste drif-fjädrarna, hvarför gå Honom i förväg, som hjärtan och njurar utransakar. Läsarprästen hade fördömt hans son. Han hade sett en Guds straffdom däri att Herman nedmyllades bredvid Stina-mor. Men helt visst var det icke ett straff; det var blott en tillfällighet liksom det äfven var en tillfällighet att läsarprästen själf omedelbart efter sin hårda dom öfver Herman greps af dödens kalla, obevekliga hand. Så resonnerade gamle Villehad Runn, där han stod och såg tankfullt efter liktåget.

SLÄKTINGAR EMELLAN.

Storstu var ursprungligen kronohemman, men den nuvarande ägarens fader hade kort före sin död begynt söka det till skatte, på det att det arbete, han där nedlade, en dag skulle komma arfvingarne till godo. Men han dog under det ansökningshandlingarna lågo i senaten. Då utslaget kom, måste man därför förnya ansökan. Den minderårige Pär gamle farfar var en förtänksam man. Han vägrade att lämna sitt samtycke och sin underskrift, så vida icke ansökningshandlingarne ställdes i den minderårige sonsonens namn. Denne blef sålunda den rättmätige ägaren till Storstu skattemannan. Den gamles siareblick hade icke svikit honom. Värddinnan, som ännu var helt ung, gifte om sig och det med en supig byspelman. Det var ett barn-domstycke, trodde man. I detta sitt andra gifte hade hon tre barn, två gossar och en flicka, då hon åter blef enka.

Nu var Pär 30 år gammal och nyss gift. Han såg något torr och tung ut; men så hade

han ock fått släpa och streta sedan han var "knäs hög", såsom en af byamännen sade om honom.

Ester, hans unga hustru, var blott en par och tjugu år; men hade redan länge hyst en stark åstundan efter värdinnenamnet och framför alt efter värdinnemakten. Hon hade ock, då hon som förelyst fästnö kom till Storstu för att hemse, sagt: "Jär har Ni te ny Storstu värdinnan nu".

Det var nu en par dagar efter brölloppet. Den unga värdinnan går och kälter öfver ett och hvarje. Det ena ordet gifver det andra och snart nog får svärmodren höra: "Tre veckor får Ni vara värdinna än, men så skola vi införa en annan ordning här i huset".

Som då ett strömoln skymmande solen drager öfver vattenytan, hvilken snart därpå fåras af tunga hvarandra jagande väderilar, så hade ock vid Esters omilda ord svärmodrens anlete skiftat från solljus till dyster ödslighet. Men svärdottren märkte det icke eller låtsade icke märka det.

Ester hade lofvat, att svärmodren skulle få äga värdinneskapet tre veckor. Dessa veckor skulle dock få altför få dagar. Redan följande dag kom det till öppen sammandrabbning. Olika meningar korsade hvarandra som getingar kring ett hotadt getingbo.

Styfsyskonen ville naturligtvis att modren skulle kvarstå vid värdinneskapet. Deras morbröder Leander som värdinnan efter spelmansens död kallat att hjälpa och råda, betonade äfven han, att tiden ännu icke var inne för den gamla, erfarna värdinnan att afträda från värdinneskapet. Hon var ju dock som en moder för dem alla, sade han.

Men unga mor uttalade skarpt och bestämdt, att det var sed (i hennes hemby?), att de yngre barnen "sökte sig", så snart "sonkunun" (svärdottren) flyttat in, så mycket hällre, då de, liksom här, icke engång hade någon del i hemmanet.

Morbror Leander skämtade öfver den ifver och hetta Ester visade. Men det hade han icke bort göra och gjorde det icke ostraffadt. Han fick nu höra, att han varit en lätting och blodig, som icke gjort annat än sugit must och märg ur hemmanet. Han hade icke för ro skull penningar på banken.

Det flög ett drag af ovilja öfver morbror Leanders annars så fryntliga anlete. Han kom ihog, i hvilket tillstånd hemmanet var, då han steg i värds ställe. Det hade då visat tendens till afgjort nedåtgående. Boningshuset hade då stått liksom med på midten afbruten ryggrad, dess hvardera hälfter hade lutat bakåt och sjunkit med gafvelväggarna, som dessutom buktat sig,

alt djupare ned i jorden. Det gamla taket hade varit färdigt att störta in och de små sönderspruckna fönsterrutorna höllos i sina ramar medels pärtstumpar. Uthusbyggnaderna hade icke varit i stort bättre skick. Det allmänna förfallet hade gifvit stället spenamnet "Motjis".*) Nu var alt förändradt och det var han — Leander — som satt det i stånd så ute som inne, det viste hvar och en och han själf icke minst. Men han sade icke ett ord därom. Sedan han något hämtat sig, gafflade han till och satt sedan och skratade och retade henne liksom det, hon sagt, alls icke närmare bekommit honom. En uppmärksam iakttagare hade dock kunnat finna, att det sjöd på djupet; han hade kunnat se det af det fuktiga, som en par gånger blinkade till i hans ögon; han hade kunnat se, att rynkorna på sidorna af den stora, böjda näsan icke spänts så våldsamt af det emellanåt litet tvungna skrattet.

Men hvarför förfäktade han icke en rättvis sak? Han insåg att man genom förnuftsskäl för tillfället icke kunde komma någon hvart med den tappra svärdottren, som hade "Gud, lagen och rättvisan" på sin sida och dessutom mannen till ryggstöd. Han skrattade därför ännu, då han satte mössan på hufvudet och vandrade ut. Men då han med raska steg kom in i stallfarstun,

---

*) af mokna = murkna.

svor han och hörde knapt ens huru hästarne vänligt gnäggande hälsade honom, då han inträdde i stallet.

Styfsyskonen fingo "söka sig" med undantag af den yngste Eskil.

Ja' a' tappa' tom två' ader ett me' liksom harin lämnar ungan sin op skaran", klagade modren under strida tårar ute i byn. Hon fick nämligen själf stanna kvar "mot mat och arbete".

Men morbror Leander? Jo nu! — sedan han blifvit vräkt ut på landsvägen — for kärleken i den gamle skälmen plötsligt och oförmodadt som löpelden i en kruttorr skog, då ingen vet ordet af och ägaren allra minst — förrän den slår i ljusan låga upp mot himmelen.

Husmans hemman hade sedan långa tider tillbaka varit i afgjordt nedåtgående. Husman själf hade varit en rask och hurtig karl, klok i svar och tal, men hade alltid haft det fattiga felet att hållre ligga på landsvägen med skjutser, än att arbeta på jorden — och detta har alltid hämnat sig långsamt, men säkert. Den inre hushållningen hade äfven varit försummad. Vårdinnan hade dött för tio år sedan och efterlämnat tvänne minderåriga flickbarn. Dessa voro numera fullvuxna och ett par duktiga jäntor voro de, hvilka hvarken sparade rygg eller armar vid

ett eller annat tillfälle. Men fadren hade sina vanor, han. Han hade sin lust att åka och lefva godt, om det blott fans något att tillgå. "Jngan anan än Husman å varjin slagtar får om somarn", sade någon i byn om en bland dessa vanor.

Det var hit den husville morbror Leander med sin bankbok styrde sina steg. Leander hade sina 40 år på nacken, var ännu frisk och stark och såg ut att vara betydligt yngre. En duktig arbetskarl var han, skämtsam och multer till lynnet. Han inflyttade — och kort därpå kungjordes hans och Erika Husmans tillämnade äktenskapsförbindelse. Bröllopet stod omedelbart därpå.

Det räckte icke länge, förrän Ester hade "vändt upp och ned på hela huset". Den gamla seden, att värdsfolket låg högst uppe i stugan i den sparrlakan omhöljda sängen, föll af sig själf bort. Tjänstefolket hade ingenting däremot: det hade visserligen förr varit mera hemtrefligt — om man hade ett godt värdsfolk, förstås. I alla fall voro de nu mera fria. Det kunde nu hända, att man kunde få se drängen eller hvem som helst sitta på gafvelbänken med armbågarne stödda mot bordet och händerna under kinden, hvilket aldrig kunnat ske om husbonden själf varit inne. Den väggfasta gafvelbänken står nämligen efter gammal god sed nästan alltid ledig och be-

gagnas endast vid måltider och gästabud. Vid slika tillfällen är det husbonden, som här intager sin plats äfvensom gästen, då däremot tjänarne alltid sitta vid bordets framsida.

En annan nyhet infördes, som i denna by med gammaldags enkla seder väckte stor ovilja hos tjänarne. Den vackra seden, att värden och värdinnan åto vid samma bord och af samma rätter som tjänarne afskaffades. De första tiderna var Ester i allmänhet icke hungrig, ty hon åt sina "mellanmål" i kammaren. Småningom vande hon också Pär vid dessa "kärleksmåltider", som tjänarne kallade dem. Dessa fingo samtidigt altför grundade skäl att klaga öfver den dåliga maten. Runda potäter kokades på engång för en hel vecka, sade man, och som sofvel härtill hade man blott strömmingshufvud och svagdricka.

Till och med den slutne Pär som gick med jämna tunga moln på pannan, begynte så i klädsel som later och bruk uppträda som en ny människa. Han hade gjort sina frierifärder som en äkta gammal dags ungersven i storstöflar med "radapomsar" och i en rock af hemstapadt vadmal med fingertjocka "rullsömmar". Nu skaffade hon honom både skraddare och skomakare från kyrkobyen. Han fick en helt annan hållning och ett helt annat skick.

Den som beredde Ester största bekymret och var mest motsträfvig var svärmodren. "Det var svårt att lära en gammal häst att gånga". Hon gjorde hvad hon behagade och tyktes vara härdad mot Esters kältande. Denna misstänkte dessutom, att det var hon som gjorde upp folket mot henne. Men svärmodren gaf om det så behöfdes svar på tal. Mången trodde att hon gärna flyttat bort, om hon icke haft sonen Eskil, som var ett barn på 10 år och annars beredde henne både verkliga och inbillade bekymmer. Han liknade fadren som "ett bär i skogen liknar det andra" och var till lynne, anlag och tänkesätt helt och hållet Spela-Gustafs son. Ännu medan fadren lefde, hade han lärt sig spela fiol och han gjorde det redan nu som en mästare. Detta hade alltid bekymrat henne. Väl hade gossens fader med sin fiol och sitt glada lynne spelat sig in i hennes hjärta; men hon ville för ingen del i världen, att sonen skulle lära sig en sådan syndig konst. Ty att det var synd att spela fiol, det hade hon hört från det hon var liten och det sade backstugugummorna, som voro "väkta" — en läsarpräst vistades som bäst på orten. Och så kom hon ihog den förskräckliga händelsen med Spela-Gustaf! Han hade ju, då han en mörk höstnatt kom från ett dansgille, drucken stobblat i forsen. "F—n tog sitt", hade då en läsare sagt vid underrättelsen

om olycksfallet. Och mången trodde så och bland dem den stackars olyckliga kvinnan. Emellanåt intalade hon sig visserligen, att alt var förtal, skändligt förtal; men så kom åter i en mörk stund den tanken för henne, huru djäfvulen lagt handskarne på honom — då han som bäst gick i "synden och köttet". Necken hade under stormande jubelhån hjälpt till. Någon hade till och med hört huru den under en natt några dygn förut veklagande ropat på sitt rof. Nej, nej, i sin faders fotspår finge gossen icke gå.

Eskil hade emellertid fått smak på den förbjudna frukten. Emellanåt stal han sig att spela fiol ute i byn. En tidig morgonstund hade han engång smugit sig med fiolen i hand ned till forsen. Solen kastade silfver i vattnet och de lekfullt om hvarandra hoppande böljorna glindrade i solskenet. Holmen, som vid vår- och höstflödet helt och hållet var öfverspolad af vattenmassorna, var om sommaren öfvervuxen af säf och starrgräs. Här satt han med sin fiol dold i vassen liksom hade han varit den bladbekrönte necken själf. Han lade fiolen mot axeln, trykte stråken till strängarna och tonerna dallrade och tonvägorna framgledo fylliga och klara ned längs vattnet mot byn, omgärdade af de höga stränderna.

Jäntor och ungersvenner och äfven gammalt folk stannade på åbron för att lyssna. Men bäst

han så satt, kom Ester häftigt gående längs åstrandens och ropade och grälade redan på afstånd. Han skulle göra nyttigt arbete i stället för att flyga i barnsliga upptåg. Fiolen tystnade och gossen satt dold i vassen. Han visste altför väl att hon hade rätt; men nedtystade sitt samvetes röst och satt kvar. "Kom fram nu bara!" grälade hon; men han kom icke. Då klef hon ned på holmen och dunkade om gossen, som högljudt skrek mera af fruktan för fiolen, än af smärta.

Morbror Leander, som gått förbi, stannade och ropade: "Ät upp pojken lifslevande! Så skall du göra!"

"Ungt träd skall böjas, medan det låter böja sig. Jag skall försöka göra detta, liksom mycket annat, som du underlät att göra, då du var på Storstu", svarade Ester uppbragt.

"Ja, jag tänkte som så: man sticker aldrig en annans barn så djupt i barmen att icke fötterna stå ut och då lät jag bli att slå och dänga", svarade Leander. Kom så modren. Hon talade vackert och rörande, om huru djupt det smärtade henne och gossen började tåras. Men då han följande dag hörde huru morbror Leander sade: "Inga ader än Spela-Gusta å netjin spelar så bra som te pojtjin", fann han däri tröst och hugsvalelse och det bedröfvade hjärtat klapade glädt och stolt. Han kände sitt bröst vid-

gas, men in smög ock fåfängan och egenkärleken som sökte lämplig mark att slå rot. På samma gång vaknade i gossens unga sinne till lifs själfkänsla och lust för opposition. Fiolen slog modren sönder mot en sten för att gossen för all framtid skulle bevaras från frästelse. Kvintan sprang med ett gäلت ljud, som ständigt åter och åter tonade i gossens sinne.

Mången afton gick gossen längs landsvägen för att få höra necken spela. Och han såg huru björkarne speglade sig i de lugna silfverklara böljorna, han såg huru de längtansfullt blickade ned i djupet liksom de äfven väntade och åtrådde, att necken skulle stiga bladbekrönt ur silfverböljan och framlocka ur sin giga toner, ljufva och underbara samt fulla af det gripande vemod och den oändliga längtan, hvarom sagorna tala. Kom så en vindfläkt och de vinkade med sina hängen och liksom hviskade: "kom! kom och blicka i djupet, äfven där finnes en himmel, vackrare och klarare än den som hvälfver sig öfver oss".

Men bäst han så gick i tankar längs åstranden, kom modren, som alltid led af en besynnerlig oro, då det var fråga om den yngste gossen. Det låg ständigt för henne, att han skulle drunkna. Kanhända hade gossens stora likhet med fadren skapat denna underliga oro och egenomliga inbillning. Hon hade dessutom fäst sig

vid, att han sofvande ofta öppnade ögonlocken och sedan låg med dem på halfspänn och sådana människor förespår folktron död genom druckning.

Eljes var gossen en nagel i ögat på Ester. Hon påstod, att han icke förtjänade saltet i maten en gång. Var han det minsta försumlig, agade hon honom handgripligen och uppmanade Pär att ännu ytterligare straffa honom. Och straff fick han både för det han gjorde och det han underlät att göra.

En dag då han kom hem från åkern, fans ingen i stugan. Som han hörde ifriga röster från kammaren, gick han dit in.

Han möttes af en egendomlig syn. Den breda, stora familjesängen stod uppbäddad och täcket var till hälften afrifvet. Ester låg kvidande på golfvet. Modren "hötte" ifrigt åt honom, att han skulle gå ut. Pär gjorde likaså och tilldelade honom i häftigheten ett slag mot ansiktet så det blixtrade för ögonen på honom. Eskil sprang skrämnd och förtretad ut genom förstugan och rakt upp i stallskullen. Här trängde han sig ned mellan kärfvorna i halmlasset och begynte fundera. Något var på tok där inne. Hon måtte vara mycket sjuk, Ester; kanske låg hon för döden. Icke skulle han egentligen haft så mycket emot, att hon vandrat all världens väg, men icke ville han just önska henne döden

häller. Visserligen var hon bra stygg; men sorgligt vore det ju dock, om hon måste dö. Ett smärtsamt, genomträngande skri nådde hans öron och detta upprepades gång på gång. Han satt med klappande oroligt hjärta och brast slutligen i gråt. Han kom ihåg huru sjuk hans mor engång var. Han kom ihåg huru hon tog far väl af de sina och bad dem bedja för sig. Då hade alla syskonen gråtit och han äfven. Vid tanken på huru han bedt för sin moder, föll han på knä och bad äfven för Ester. Men då de hjärtsliktande skriken icke upphörde, kröp han in i halmkastet — och somnade.

Det var afton och det började redan skymma, då Eskil vaknade. Då han inkom i förstugan, hörde han en kvidande barnröst och man berättade, att Backlundskan, som var bygdens jordegumma, hämtat åt Pär en rask flicka. Hon hade funnit barnet i det stora utfallsdike, som gick genom Lillstu nyåker ut till ån.

Det var mycket människovänligt handladt af Backlundskan, men nog hade hon gärna kunnat lämna det åt någon annan, menade Eskil

Men där inne låg Ester matt och svag och i halft febrilt tillstånd. Pär måste hela tiden stå vid sängen och vaka öfver barnet. Hon hade visserligen efter sed och bruk läst välsignelsen och därunder gjort korstecknet på barnets bröst, men fruktade det oaktadt, att något ondt skulle

vederfaras barnet. Folktron talar ju också om, huru trollen före kristningen infunnit sig för att bortbyta barnet och ofta lämnat ett vanfört i stället: en s. k. byting.

Svärmodren fick icke tillreda badet, huru gärna hon än hade önskat det; det måste jordergumman göra, och Ester sporde upprepade gånger, om denna tillräckligt bemängt vattnet med salt och eldkol. Dessa ämnen ha en bevarande kraft och en renande invärkan samt motvärka trolldom och elaka människors stämplingar.

Följande dag var Ester litet raskare och Pär for omkring med "tånan" d. v. s. reste omkring till släktingarne för att underrätta dem om en rask jäntas födelse.

Svärmodren hade icke haft ett litet bestyr dessa dagar. Hon hade bakat hvetebullorna och lagat ostarna, hvaraf Pär vid sin rundresa utdelade en skifva jämte en sup bränvin åt hvar och en af släktingarne. Grollet och missämjan mellan svärmor och svärdotter tyktes småningom komma att skingras. Barnet lofvade att blifva en föreningslänk mellan den.

Följde så barnsölet. Flickan skulle heta Ester efter modren, sade Pär; men Ester svärnade för vackra herrskapsnamn och önskade därför att hon skulle heta Elvira.

Då faddrarne voro redo att fara till prästgården, inlindade svärmodren tyst i flickans klä-

der ett stycke af en gammal guldring, ett litet silfvermynt, ett blad från en psalm-bok, salt och bröd. Hon viste ju, att människan är skapad till olycka som foglarna till att flyga och därför vidtog hon sina försiktighetsmått. Rikedom skulle beredas barnet genom guld, affärsgeni genom myntet, fattningsförmåga genom bokbladet och lycka i allmänhet genom saltet och brödet.

Leander, som fått sätta till de välmenta ingredienserna, sade skrattande: "Hinner icke salt och bröd till? Den som har lycka, behöfver ju icke förstånd". Men hvad brydde hon sig om hvad Leander sade; han hade ju alltid "munnen på vid gafvel".

Snart begynte Ester åter gå upp och var snart åter lika tapper och rask som någonsin förut.

Två år efter denna märkliga tilldragelse hittade jordegumman åter en flicka i Storstu utfallsdike och Leander fick åter tillsätta ingredienserna till barnets blifvande lycka. Hade blott Ester velat det!

Rågskörden pågick som bäst på Stor-åker. Storstu och Lillstu hade ännu icke blifvit hngnade med storskiftets välsignelser. De hade tegbytt sin åker. Nu voro de 5 skäror på hvar sin teg och man hade därför redan från tidigt på morgonen skurit i kapp. Solen baddade hett och svetten lackade i bäckar utmed kinderna och

karlarnes hvita skjortor hängde på ryggen som våta trasor; men alt fortgick arbetet med samma ifver: ingen ville lämna sig efter. De skuro af hjärtans lust på hvardera tegen. Men de som ingalunda arbetade med lika oblandad fröjd voro bindarne. Det är ock ett af de mest ansträngande göromål att en hel lång sommardag hålla ut efter fem skäror. Gossen, som band på Lillstu teg hade dock god hjälp i den som "satte upp båndonen" (den bundna rågen) i skylar. Det hade icke Eskil. Han blef därför efter huru mycket han än ansträngde sig. Fingren blödde, ryggen var sjuk, svetten lackade, men huru ifrigt han än arbetade, blef han alt längre efter. Skämt och glåpord föllo som hett bly i såren på hans sjuka sinne. Han brast i gråt. Och för att ingen skulle märka detta, som i hans tycke var en ännu större skam, begaf han sig bort från åkern och hem. Här tvättade han sitt ansikte, såg sig i spegeln, såg att han var förgråten och beslöt att icke fälla en tår mer; ty annars kunde han ju icke gå tillbaka. Men bäst det var, stod åter hela hans olyckliga belägenhet, tröstlösa oförmåga, skamliga flykt och djupa sorg för hans själ och stora tårar pärlade åter från gråtmildt lynne ned öfver ansiktet. Han tvättade sig åter, såg sig åter i spegeln och fann ingen bättre utväg än att gömma sig uppe i loftet. Han satte sig där uppe i halfskymningen på sin mors kista,

där fadrens andra fiol låg gömd. Han slog med benet mot nyckeln. Jaså, hon hade glömt den i dörren! Han glömde strax sin sorg. Ett-tu-tre var locket öppnadt och han grep försiktigt tag i skatten, han så ofta drömt om. Han kvin-tilerade med fingrarna på strängarne — jo den var i brukbart skick. Han läste igen försiktigt till låset och smög sig ut till skogen. Icke skulle de mer få tag i hans fiol, hans enda minne af fadren. Han gick längs de gamla stigarne, förbi de gamla kända stubbarne och stenarne och klef slutligen upp på Högklimpen längs den grusiga gången, som ledde upp till bäragsknallens högsta spets. Här satt han tröstad och spelade hela eftermiddagen. De kunde skaffa hvem som hälst att binda; men i dag gick han ej mera till åkern.

Då han sent mot aftonen kom hem, stannade han ångerbytt och misstämnd i den långa tvärs genom byggnaden gående förstugan. Man talade högt och häftigt därinne och han märkte genast, att han var samtalets föremål.

“No' aga' Ni oss, men han a' fåt väx opp bäst an a' vila, tärför djör an å kva an vil. Men he' sä'r ja' en no' ska' ja' skol opp'n, no', ett inga ader djör e'.”

“Jo, jo“, svarade modren. No' a' han fåt aga, men kva' hjälper he', han som int själv har

vite m'esse. Leid hunn me' band ti skojin, han biter sällan djur“.

“No' ska' ja', no'“ — — hörde Eskil Pär säga; slutet af satsen kunde han ej höra. Tunga steg närmade sig inifrån. Det klack till i hjärtat på gossen och han ville skynda ut ur förstugan, då dörren i detsamma öppnades och Eskil stannade liksom under inflytande af någon magisk kraft.

“Eskil, kom in!“ ljöd Pärs röst befallande. Eskil svarade icke, rörde sig icke.

“Kom in!“ ljöd det ännu mera befallande. Pär tog då han icke blef åtlydd några steg framåt. Eskil fick äfven nu lif i benen, och det uppstod en kapplöpning längs landsvägen, hvare de bägge kapplöparne utsatte sina yttersta krafter.

Eskil sträfvade öfver åbron till skogen. Pär hoppades att innan dess kunna göra slut på denna egendomliga täflan längs landsvägen som vädjobana.

De kommo ned på bron. Pär var redan helt nära, då det plötsligen glimmade något hvitt öfver broräcket.

Han stannade.

“Plomsch!“ ljöd det i nästa ögonblick och gossen lät strömmen föra sig. Han hade förut tillsammans med några arbetare från Österbotten vågat sig utför strömmen. Han kände hvarje

sten och hvarje undervattenshäll och väjde skickligt hvarje fara, som lurade.

Men Pär stannade likblek och skälfvande vid broräcket och stirrade förskräkt ned i de brusande böljorna.

“Eskil, Eskil, för Guds skull, Eskil“, ropade han och sprang med sviktande steg ned längs strandbädden.

Men Eskil klef på motsatta stranden upp ur vattnet och försvann in i skogen.

Pär stod länge och väntade och upprepade litet emellan löften och hotelser, men Eskil kom icke fram.

Följande dag kom; men Eskil var försvunnen och fiolen hade gjort honom sällskap.

Modren var utom sig af sorg. Hon sprang liksom halft vansinnig öfver bärg och backar och ropade och kallade på Eskil, sitt käraste barn, som hon så innerligt älskat och som hon agat blott emedan hon fruktade, att han genom sin fiol skulle taga samma sorgliga ändalykt som fadren. Och han var ju fördömd, trodde hon, och den som engång blef fördömd, den var det ju för tid och evighet — så lärde ju de “väkte“, så lärde ju äfven medlarne mellan Gud och människan — prästerne, åtmistone de präster som hon hört.

En natt hade hon en förskräcklig dröm. Hon tyckte, att hon med Eskil kom gående i ru-

skigt höstväder ned längs tåget, som ledde från skogen till byn. Plötsligt skrek han och begynte sjunka ned i dyn. Hon försökte räcka honom handen till hjälp, men förmådde icke röra ett finger. Hon försökte ropa hjälp från byn, men förmådde icke få fram ett ljud. Midt framför hennes ögon sjönk gossen alt djupare och djupare och det sista hon såg af honom var att han blifvit förvandlad till en sten. Plötsligt kunde hon röra högra tåspetsen och så lämnade småningom förlamningen hennes kropp och hon vaknade rysande. Och så begynte hon gråta och steg ömsom på knä upp i sängen och bad och gret så åter. Huru mycket gråts här icke på jorden och huru mycket gråts här ändock icke utan alt skäl!

Ännu långt in på dagen satt hon och grubblade öfver drömmen, som stod så klart för hennes minne som hade det händt i lifslevande verkligheten.

“Drömmar äro som strömmar“, säger ordspråket; dock har folk i alla tider trott på drömmar och det i förhållande till personens i fråga vidskeplighet. Eskils mor hade genast klart för sig hvad hennes dröm åsyftade. Hennes son skulle så ung han var sjunka i synd så ohjälpligt som då stenen sjunker i gytjan.

“Ske Guds vilje!“ suckade hon undergifvet och gret bittert. Och så bad hon åter innerligt till Herren, att han icke måtte fördöma hennes

son, att han, om ock i elfte stunden, måtte frälsas och vinna evinnerligt lif. Fadren var — mänskligt att se — fördömd och den som engång var fördömd, den var fördömd för tid och evighet.

Gode Gud! Huru mycket ondskefullt och lågt hafva icke de, som gjort anspråk på att förkunna dina läror, tillskrifvit Dig. Du slungar största delen af mänskligheten — många äro kallade, men få utvalde — ned i det yttersta mörkret, där det skall vara gråt och tandagnisslan. Men icke nog härmed! Du är en mäktig och stark hämnare, som hämnas tanklöse föräldrars missgärningar uppå de oskyldiga barnen alt intill tredje och fjärde led.

Sorgen öfver Eskil låg länge och kvalde modrens sinne. Hon hade menat så väl med honom, men hennes stränghet hade dock, tyckte hon, icke litet bidragit till att bringa honom till ett så förtvifladt beslut. Hon fann en viss tröst i att vara vänlig mot Pärs barn; men blef det fråga om Eskil, fick man henne lätt till tårar och då kunde hon, för hvem som blott ville höra på, tala om hurudan utomordentlig gosse han varit, om hans sinne blott icke så tidigt blifvit förvilladt. Huru ståtlig och vacker hade han icke

varit! Men så kunde hon midt i loftalet brista i gråt sägande: "Alder sir min ögor honom meir, int."

Mången gång trodde hon, att hon icke längre skulle kunna uthärda och bära alla de bördor Försynen på senare tider lastat på henne. Men man mycket tål, förrän man förgås, säger ett gammalt sant ordspråk. Och helt vist skulle hvarje människa tåla ännu mera än hon tål, om hon icke alltid vore böjd att se sin olycka större än den i verkligheten är. Huru mången har icke sett sin olycka vara mycket mindre blott han sofvit på saken. Huru mången olycka åter hade aldrig inträffat, om människan under tider af sorg och bekymmer skulle komma ihåg, att på sorg och olycka ofta trefnad och lycka kan följa som sol och dag följer på mörker och natt. Sällan är det som stunden bestämmer människans öde, om människan icke låter sig viljelöst beherskas af stunden.

Småningom gaf sig sorgen öfver Eskil och i samma mån fästades hon alt mer vid Pärs och Esters barn.

På Leander vältade hon ett stort ansvar; det var han, som gjort Eskil uppstudsigt. Hon klandrade honom ej öppet, utan gick hälst ur vägen för honom.

Annars var hon numera i hög grad förändrad. Hon var så böjd och undergifven sitt öde, att ingen i henne skulle kunnat ana den forna Storstu värdinnan. Mången börda, som hon under sina välmaktsdagar utan vidare skulle skakat af sig, bar hon nu med tålmod.

Ester själf var gladt förvånad öfver den förändring gumman undergått. Men icke knotade hon mindre för det. Skilnaden märktes blott i tonfallet; förut hade hon nämligen skrikit och grälat, nu hörde man blott ett lågt och sakta kuttande. Emellanåt blygdes hon bokstaffigen för sig själf, hvilket i alla fall visade, att hon ändock icke i grund och botten var så elak som mången trodde.

Svärmodren, som i början nog stått på sin kant, svarade nu vanligen ett undfallande: "jo! jo! Herre Jesus, jo! jo!" och försökte efter bästa förmåga ställa svärdottren till freds.

Ester hade aldrig varit tåld af sina tjänare. Då de flyttade — och det gjorde de ofta — uppgåfvo de alltid som orsak, att de icke kunde stanna kvar för hennes skull. Man visade liksom på trots den gamla mera vördnad och aktning än Ester. Detta retade henne och hon misstänkte emellanåt, att svärmodren i hämlighet gjorde upp tjänstfolket mot henne. Då blef hennes kältande ofta odrägligt.

En söndag suto de på eftermiddagen alla

ute på trappan. Svärmodren satt och roade barnen, som hjärtligt höllo af sin "famo." Hon fick tag i en mortelformig träbit och vefvade den omkring på trappan, i det hon sjöng:

"Ja' mol i fjol å ja' mol i år, men ingen tack fick ja' ändå" o. s. v.

Den enkla sängen var icke afsedd att träffa, men den anslog strängar både i Pärs och Esters bröst och de gjorde hvardera ett tyst beslut att visa mera vänlighet och ömhet mot "famo." Så förgick någon tid och samma kältande upprepades åter. Ester hade visserligen då och då vackra föresatser; men vägen till osalighet påstås ju vara stenlagd med vackra föresatser.

Den tolfärlige flyktingen hamnade i en af de svenska kustsocknarne som vallgosse. Värden på Staffas — så hette det nya hemmet — hade tagit honom på försök och ångrade sig icke. Eskil visade sig vara en klok, flink och påpasslig gosse. Staffasen var en förständig, tyst och stillsam husvärd. På väggen i stugan, som var prydd med bilder ur bibliska historien, stod i stora bokstäfver: "Människa, förarga dig icke." Denna sats tyktes Staffasen ha tagit till valspråk genom lifvet. Märkte han, att något blifvit försummadt, kom han till den försumlige och sade till därom helt blid och mild, nästan hviskande. Halp icke detta,

kom han engång till och upprepade saken lika lugnt. Först vid tredje resan lät han lagens tunga hammare bulta på syndarens samvete.

Staffasen hade redan från första veckorna lagt märke till gossens finkänslighet och duglighet, men samtidigt äfven till motsägelselustan och retligheten i hans lynne. Han behandlade honom härefter och märkte till sin fröjd, huru dessa fel under årens lopp småningom afnöttes. Det var öppna sår, som sakta och småningom grodde igen.

Staffasfolket var ett andligt sinnadt husbondefolk. De hyste dock icke om Eskils fiol samma mörka åsikt som den hans moder ägde. Fiolen var icke ett djäfvulens värk i deras ögon, om de ock tykte, att den så sällan som möjligt (t. ex. på bröllop) borde användas. Dock visste de till en början icke rätt hvad de skulle säga, då de hörde honom spela psalmer. Det tyktes dem som om fiolen icke rätt passade till andliga sånger; men småningom vande de sig därvid.

Eskil besökte hvarje söndag kyrkan. Uppe på orgelläktaren satt han och följde med huru orgelnistens fingrar löpte öfver tangenterna och framkallade fylliga och svällande mjuka toner, hvilka, frambrusande genom helgedomen, fylde folkets sinnen med andakt och högtidsstämning. Hos Eskil vaknade snart nog tanken på att få fara till någon orgelnist- och klockareskola.

Han hade ett bestämdt mål att sträfva till

och begynte af sin lön hoplägga små besparingar för den tid de skulle behöfvas.

Granngårdens husbonde lät sin yngste son gå i staden i skola. Denne blef Eskils lärare. Den storväxte lärjungen tog emellanåt under lektionerna skrattande sin unge lärare i knäet.

Om söndagarne blef fiolen nu ofta glömd för boken.

Om hvardagarne var han åter samma pligt-trogne och duglige arbetare som förut.

Prästen i socknen, som hört talas om Eskils planer, kallade honom till sig och förmådde honom att vända sig till Nykarleby folkskolelärareseminarium. Där kunde han skaffa sig kunskaper i hvarjehanda ämnen och kunde väl äfven därifrån få sig plats som klockare.

Han följde rådet och afsände sin ansökan.

Han skref tillika första gången hem. Brevet adresserade han till morbror Leander. Han sände 20 mark åt modren till kaffepeningar. Eljes var det kort och knapphändigt affattadt. Eskil var visserligen alt annat än tvär och trumpen; men han hade från barndomen lärt sig att dölja mycket af det han tänkte och kände.

Leander gnuggade ögonen, stafvade och läste om och åter om brevet. Han var så glad att han icke rätt var herre öfver sig själf. Han hade ock skäl härtill. Han hade ju af släktingarne

betraktats som orsaken till att Eskil företagit sig en så oväntad handling. Hans eget samvete hade äfven slagit honom; ty han hade genast genomskådat och förstått sammanhanget i den sorgliga tilldragelsen. Det ständiga kältandet från Esters och Pärs sida, modrens stränghet, som visserligen framkallats af omtanke för gossens framtid och hans egna oförsiktiga försök att uppägga gossen, allt detta tillsammans hade framkallat den ledsamma händelsen, som ingen efteråt önskat stå till svars för.

Han gnuggade nu händerna af förnøjelse och hela hans fryntliga anlete log.

Morbror Leander vandrade genast af till Oppstu, som han icke sedan Eskils rymning besökt. Han mötte Eskils mor på trappan. Han lämnade åt henne penningarne och sade, att en ung herre hade sändt dem åt henne till kaffepeningar.

Hon sköt en lång blick på honom — han var ju så full af skämt och upptåg — men då hon såg huru de bruna ögonen logo hjärtligt, huru kinderna, ja hela anletet log af glädje och fröjd, rykte hon hastigt till sig brefvet och penningarne liksom fruktade hen, att det skulle försvinna som en skön dröm. "Helt vist har Eskil sändt dem? Han lefver då?" sporde hon. Det låg fruktan och bäfvan i rösten. Men då Leander tog brefvet och läste det för henne, öfverväldigades hon af sinnesrörelsen och brast i gråt.

Så snart Leander åter kom hem, lät han drängen spänna för hästen och begaf sig till utbyn till "rustmästaren." Han lät skriva och hälsa Eskil, att han, så långt råd och lägenhet medgaf, skulle sträcka till under de år han var vid seminariet.

Eskil erhöll först i början på Augusti det med stor otålighet emotsedda kallelsebrevet.

Det var icke utan en djup känsla af vemod och saknad han bad farväl af sitt husbondefolk. Han hade här mottagit väckelser och goda impulser, han hade i husbonden haft ett godt stöd och en faderlig vän under en tid, då människans lif mera än tidigare och senare är utsatt för tillfälligheter, hvilka i mera än ett afseende kunna hafva ett afgörande inflytande på hela hennes framtid.

Vid seminariet gjorde han raska framsteg; dock icke i alla ämnen. Musiken tog en dryg anpart af hans tid. Hans fingrar, styfnade vid plogen och kring yxskaftet, löpte dock snart så lätt öfver tangenterna, att han redan vid första årets musikuppvisning var den främste. Det ämne, som minst intresserade honom, var religion. Ju mera han studerade bibeln, desto starkare framträdde tvifflen. Han sade själf, att studiet af kyrkohistorien och dess många sekter först väckt hans tvifvelsmål om att bibeln icke var Guds ord; men sannolikt hade tidsandan honom ovetande utöf-

vat inflytande på hans religiösa föreställningar. I främsta rummet beundrade han Arius, hvars åsikter voro de ända begripliga, men han ryggade tillbaka för Arii läras konsekvenser. Var Jesus af Nazaret blott människa, så ramlade hela religionen öfverända, tyckte han. Då stod bibeln blott i de vanliga verldsreligionernas led. Hvad betydde det att den genom sina höga och upphöjda satsar stod framom alla de andra. Den var ju dock blott ett människovärk och i den stod blott människors tankar och ord att läsa. Och Gud åter ingrep als icke i världshändelsernas gång. Det tyktes honom emellanåt som stode Allfadern så likgiltig och åsåge de förödelse, hvilka öfvergå länder och folk, som då vandraren stannar framför en myrstack och i tankspriddhet med sin staf stjalper den omkull utan att betänka, att han på några sekunder förstör det, som tusende individer under ifrigt arbete under årtionden uppbyggt. Nej, nej, rubbades engång tron på Jesu af Nazaret guddom, då ramlade hela lärobyggnaden och där återstod icke en enda fast och säker grundsten att bygga på. Det blef då alt oklart och vacklande. Så kastades han fram och åter mellan tro och tvifvel.

En annan i sammanhang härmed stående fråga plågade honom än mera. Religionen var ju upptagen som det främsta ämnet i folkskolans lektionsplan. Hvilken ställning skulle han som

lärare intaga i religiösa frågor. Kunde han med sin vacklande tro och öfvertygelse blifva lärare för folkets barn? Dessa frågor besvarade han än si, än så. Men de återkommo ständigt åter och då kunde han timal grubbla öfver dem. Hade han dock icke ägt en sådan håg och lust för lärarekallet, då hade ju saken varit om icke klarare, åtminstone lättare afgjord.

Under dessa år utvecklades åter i hög grad den retlighet och motsägelselusta, som utmärkt honom i barndomen och lärarne, som icke kände honom, ej heller visste orsakerna härtill, ansågo honom vara en dolsk och alt annat än vacker karakter. "Han ser ut som ville han stängas, men nog skall jag slå hornen af honom än en gång", sade en af dem, då han var uppbragt.

Man begynte i klassen altför ofta framhålla hans oarter, som i samma grad blott ökades och tilltogo.

Men då han kände det som tyngst, tog han sin fiol och spelade så kamraterna lyssnande trängdes omkring honom. Då var han upprymd och glad — tils minsta obehag åter gaf honom anledning till svärmodiga betraktelser.

Under dessa år vek hälsans friska rodnad från hans kinder och han kände sig emellanåt nervös. Han trodde, att nervositeten kom af den flitiga pianospelningen; men mera torde dock

hans svärmodiga religiösa grubblerier jämte retligheten i hans lynne lagt grunden härtill.

Hos Oppstu och likaså hos Husmans hade man till sommaren väntat Eskil hem. Han kom icke. Men i ett af de bref han skickade, sade han, att han skulle komma, då han blef något. Han hade rymt hemifrån och ville komma som karl tillbaka.

Hos Oppstu är eljes mycket förändradt. Flickorna gå i skola i staden. Detta var en vändpunkt i svärmodrens lif. Hittills hade hon haft barnen att sluta sig till. Numera hade hon ingen. Icke orkade hon håller med något tyngre arbete numera. Hon var blott i vägen för alla. Ester kunde ej länge hålla hvar upplaga af tjänstefolk och de nya tjänarne voro vanligen dåliga människor — ett illa känt husbondefolk får sällan goda tjänare. Då de i hennes närvaro icke fritt vågade ha sina upptåg för sig, visade de icke alltid tillbörlig aktning för ålderdomen. Satt hon i vägen, kunde de rycka stolen undan henne i det de, liksom alt varit ett oskyldigt skämt, sade: "undan me' bruden i loan*)."

Hon hade denna höst haft sjukt bröst; men ingen bekymrade sig om henne.

---

*) loa = loge.

Engång stod hon och bäddade upp sin säng, då Ester kom in. Hon skulle just breda täcket öfver sängen, men fälde det, i det hon klagade: "aj! aj!"

"Tar' e' nu åter?" sporde tjänstflickan.

"No' tror ja' att he' blir men död," svarade den gamla.

"En gång skall Ni ock dö," svarade Ester. Orden hade halkat öfver hennes läppar, innan hon märkte hvad hon sagt. Svärmodren spratt till; det hade gått som en elektrisk stöt genom henne; den ännu täta, ned längs ryggen hängande hårpiskan hoppade till och hennes händer fälde täcket och flögo uppåt. — "dö liksom alla andra," tillade svärdottren för att mildra intrycket af sina ord. Detta hade alt tilldragit sig inom ett ögonblick. Svärmodren hade åter fått tag i täckvården och bredde tyst och stilla täcket öfver sängen som hade ingenting ovanligt sagts eller händt.

Några veckor senare hade gumman oturen att med armbågen knuffa mot rutan, som klingande sprang i stycken. Ester sprang storskrikande upp från stolen, tog gumman i armen och slängde henne från fönstret på det att hon "icke skulle söndra en ruta till," såsom Ester uttrykte sig.

"Däng icke, kära Ester," sade svärmodren med den hårdt pröfvades milda och lugna tonfall,

“nog var jag emellanåt uppbragt på min svärmor också, men icke slog jag henne ändå.”

Ryktet om huru Storstu värdinnan behandlade sin svärmor spred sig vidt och bredt. Ett godt rykte hinner långt; ett dåligt ännu längre, säger ordspråket.

Leander kom och varnade: “Haf öfverseende med ålderdomen,” slutade han. “Är det väl möjligt att räta ut järnet sedan det svalnat?”

Äfven den unge begåfvade adjunkten hade hört härom. Han gick och sparade på piller och dessa kommo sedan inbäddade i hans predikningar, som framför vanliga prästers från gamla postillor afskrifna predikningar, hade den förtjänsten att de som drag ur värligheten ofta nog trängde till djupet af hjärtat. Åhörarne hade alltid någon behållning af hvad de hört och kunde hemkomne redogöra för hvad predikan innehöll, hvilket annars ingalunda alltid är fallet.

Då Ester och Pär nästa gång infunno sig i kyrkan, kom en allmänt hållen teckning af barns förhållande till sina föräldrar helt oförmodadt fram. Han talade om huru mycket föräldrarne gjort för sina barn, då dessa än behöfde deras stöd. De hade helt och hållet försakat sig själfva för barnens framtids skull. De hade stretat och arbetat; de hade offrat sömn och hvila, hälsa och krafter, ja mången skulle icke engång sparat lifvet, om det varit nödvändigt för att säkerställa barnens fram-

tid. Ofta lönades föräldrarne härför med otack, ja det fans till och med exempel därpå, att barn önskade sina föräldrar döden. Detta var det gröfsta brott emot det fjärde budet. Han undrade öfver att människorna så litet fruktade ett så strängt bud: Du skall hedra din fader och din moder på det dig må väl gå och du må länge lefva på jorden.

Många gamla ögon tårades. Teckningen var tyvärr altför sann och slående. Esters svärmoder satt med ansiktet i näsduken och försökte kväfva snyftningarne. Ester själf satt och vändades. O, vore detta blott lyckligt öfverståndet! Den fördömda käringen, hade hon hälst vettet att låta bli att gråta.

Då de kommo utur kyrkan, skyndade Ester på Pär. Han gick genast att spanna för hästen. Pär stod med hästen färdigt förspänd och Ester gick på kyrkogården, med andäktigt nedböjdt hufvud, liksom hade hon gått vid grafvarne i djupa betraktelser. Men hela tiden kokade det och jäste inom henne och såsnart gumman kom utur kyrkan — vips! — var hon vid hennes sida och påskyndade manande hennes steg. Svärmodren tyktes ock i dag bära sina år mycket tyngre än förut och raglade liksom framknuffad till kärnan.

Så snart de fått henne upp, kuskade de brådskande af liksom de i kärnan haft något, som

de ville gömma — och det hade de ju ock — en hel lång bedröflig historia.

Så snart de kommo på vägen förvandlade sig känslan af skam och ynkedom i harm och ovilja och de täflade i att banna henne och sporde slutligen hvad henne egentligen fattades — de sporde det med värme och öfvertygelse liksom de icke vetat det. "Fattas Ni verkligen någonting?"

"Jo, nog fattas mig mycket, nog," svarade den gamla. "Låten mig flytta bort redan i morgon; jag orkar icke hålla ut längre. Fast jag kantänka skall vara mor och svärmor i huset, blir jag likväl så agad från bägge sidor, att icke huggormsynglet engång hugger värre på sin mor".

Och så brast hon igen ut i våldsamt gråt. De hade emellertid hunnit genom den djupa skogen och voro nu invid byn.

"Nej, men om Ni icke upphör att gråta och hålla oss till spektakel för Gud och världsens människor, så — —", sade Ester och höjde upp sin krampaktigt knutna hand.

"Så, så," sade Pär och böjde raskt ned hennes hand. "Kom dock ihåg, att det är min mor."

Det såg ut att randas bistra tider för Storstu och det var mycket fråga om att taga barnen ifrån skolan. Man försökte å andra sidan hushålla, men det var en hushållsaktighet som var missriktad. Då man icke uppfylde sina plikter

mot tjänarne, drogo sig dessa åter, då det gälde att arbeta. Sådan herre, sådan dräng. Sparsamhetsandan, då den gälde kreaturens utfodring, bar än sorgligare frukter. Oaktadt drängarne alltid då och då sluppo till att stjäla litet bröd åt hästarne — hvilket för rästen en dräng sällan underlåter — voro de dock så magra och dåliga att Leander skämtsamt frågade, om Storstu svältfödde sina hästar på det de desto lättare skulle skära genom luften. Korna åter måste lyftas hvarje vår och flere omkommo rent af svält. Hvilket välsignelserikt fält hade icke en djurskyddsförening här haft för sina sträfvanden!

Skulderna växte och tecken till förfall började allt mer och mer visa sig. Det var redan man och man emellan fråga om, huru länge Pär skulle besitta egendomen. Men då tillstötte utifrån omständigheter, som med ens förändrade hela ställningen. Det var det plötsliga och för många oväntade guldregnet från skogarne, som föll öfver hela landet.

Skogsförsäljningen hade redan ett par år förgått i omnäjderna. Att spekulationen nu utsträkte sin värksamhet hit till denna aflägsna bygd var Leanders förtjänst. Han hade litet emellan under de sista tiderna i Folkvännen läst om, hvilka enorma pris skogarne plötsligt begynt betinga sig. Hans praktiska blick sade honom genast hvilket värde byns skogar ägde, isynner-

het de skogsletter som voro nära ån. Hans egen skogsletter var mera liten, den skulle han sälja till hälften.

Då han hörde, att det stod så skralt till med Pär's affärsbestånd, infann han sig en dag och lofvade sälja Pär's skog till ett belopp af 30,000 mk.; om han själf fick 2,000.

Pär stod en stund stum af förvåning och gapade. Leander kunde icke afhålla sig från att le.

“Åhå! icke går det häller så att spektakla med en gammal karl,” tänkte Pär och vände honom ryggen. Men Leander häjdade honom, tog honom i en af de stora benknapparne och släppte honom icke, förrän de hade kommit öfverens om saken, som skulle hållas hemlig för hvar och en.

En dag kom Leander till Storstu, åtföljd af en herr Sivén, konsul Wahrmans högra hand.

“Vill du sälja din skog?” frågade herr Sivén.

“Ja, nog vore här nu att sälja, om — — hm — — om — —.” Längre kom Pär icke i sitt svar. Då han nu såg Leander i den fine herrns sällskap flög en misstanke genom hans hufvud. Ovan att handla efter eget hufvud och på egen hand, var han helt brydd, sträkte händerna mot taket och gäspade.

Leanders hjärta log inom honom.

“Hvad vill du ha för din skog?” frågade hr Sivén.

“Ja,” skrattade Pär förläget. “Hvad vill

herrn ge? Herrn som förut köpt skogar vet väl bäst hvad de äro värda.“

“Huru skall jag veta, hvad de äro värda, jag som knapt sett dem i förbifarten.“

Pär satt som på nålar; Leander hade bedt honom “hugga till“ med 50,000 — en summa som var 10 ggr större än hela hemmanet var värdt. Hans morbror var en stor spjufver, blott han icke ville gyckla med honom. 50,000! Skulle han våga säga 50,000. Han satt och vändades, lade händerna i kors öfver hufvudet och gäspade och begynte så åter vagga fram och åter. “50,000! 50,000!“ räknade han tyst för sig själf och mekaniskt, utan att tänka. Det var ett så stort tal, att det tog form af en stor väderkvarn, hvars vingar icke stodo stilla, utan oupphörligen snurrade omkring för ögonen på honom. 50,000! 50,000! Han skulle ju från en fattig man plötsligt varda rik. 50,000! Blott icke Leander narrade honom! Den Leander var dock en sådan spjufver. 50,000!

“Nog kanske är den ändock värd 50,000,“ sade han slutligen osäkert.

Hur' sa' du?“ sporde Leander med välspelad förvåning.

“50,000!“ upprepade Pär skygt. De många siffrorna ringde som kyrkklockor i hans öron och dansade som kvarnvingar för hans ögon.

“Sa' du 50,000!“ sporde Leander. Han

svängde sig om på klacken och skrattade så det ekade i Storstu rymliga stuga.

“Han är en inbiten spelorre!” tänkte Pär, såg förlägen ut, bet på naglarna och var beredd att säga, att han menade 5,000.

“Nog tycker jag att du kunde vara nöjd med högst 25,000,” sade Leander öfvertygande och allvarligt.

“Han har ändock icke narrat mig!” tänkte Pär och hans anlete ljusnade så, att Leander fann sig föranlåten att säga:

“Men vi hinna ju tala om saken, då vi först undersökt skogen.”

Följande dag trafvade Pär åtföljd af Leander och herr Sivén genom sin skog härs och tvärs. Under dessa skogshandelns gyllene tider hade man icke tid att uppmäta och räkna träden; man pröfvade och köpte på vinst och förlust och det blef vanligen alltid — säker vinst. Leander som från barndomen och vallgossåren kände hvarje vrå och vinkel i skogen, förde herr Sivén än genom kärr och sumptrakter, där skyhöga granar reste sig högt mot himmelen, än öfver moar och backar, där det växte furor med höga och släta stammar och palmartade kronor i toppen. Emellanåt kunde man träffa på en tallskog, parkartadt ren och snygg.

“Hvad menar du skogen är värd?” sporde hr Sivén.

“60,000,“ svarade Leander.

Då man kom tillbaka till Storstu, bjöd Sivén 25,000. Men Leander hade aftonen förut samtalat med Ester. Hon var nu närvarande och lät icke pruta ned värdet på skogen till lägre än 35,000. Då herr Sivén råkade fram handen åt Pär till handslag på saken, hade denne så svårt att hålla god min, att Leander fann sig för- anlåten att trampa honom på foten; hvarpå Pär sträkte händerna mot taket, satte dem i kors öfver hufvudet och gäspade.

Kontraktet uppgjordes och Pär skulle följande dag begifva sig in till staden för att låta konsuln underskrifva det.

Pär var så glad, att han icke kunde insomna förrän sent på morgonen och då sof han oroligt. Han drömde blott om “guld och gröna skogar“. Han tyckte att det var jul och att han lustvandrade till sin skog, där tallarnes och granarnes kottar lyste som guld. Men då han kom närmare förvandlade sig skogen i en enda stor jätte. Han bar kläder af granbarr, en stor mössa af granbarr, alt af gröna glänsande granbarr. Skägget var af granens gråa säf och hängde långt ned på bröstet. På ryggen hade han en stor säck af mjuk, grön sammet. Pär försökte gömma sig, men kom icke undan. Den kom alt närmare och närmare. Pär kände redan jättens flåsande andedräkt och i detsamma begynte det hagla tall-

och grankottar omkring honom, hvilka, så snart de hunno marken, förvandlades i silfver och guld. Pär hukade sig ned på marken och samlade alt hvad han kunde; men slutligen växte hopen på alla sidor omkring honom, så att han förfärad ville skynda bort. Men nu märkte han, att han icke mera kunde röra sig. Han försökte ropa, men kunde icke få fram ett ljud. Guldet växte honom öfver hufvudet och höll på att kväfva honom. Men då nöden var störst, kände han en duktig knuff i ryggen och hörde Esters röst: "Pär, Pär, rider maran dig".

Uppvaknande reste han sig upp, strök med handen kallsvetten ur pannan, pustade och lade sig åter rysande af köld och förskräckelse.

Tidigt på morgonen kom Leander till honom och sade: "När du nu kommer in på kontoret, kommer emot dig en herre med stora hornbågade glasögon och scherryglaset i hand. Han säger naturligtvis, att hans ombud lofvat för mycket, att han efter beskrifningen i brevet på skogen icke kan betala så mycket; men då låter du icke pruta med dig, utan håller lugnt och bestämdt på hvad dig med rätta tillkommer. Var du lugn, du; nog veta de alt hvilken vinst de draga af köpet."

Pär kom till staden, gick in på kontoret och kände på beskrifningen mycket väl igen gubben.

"Ja, nog är alt detta rasande bra," började

han efter att ha genomögnat brevet. "Men jag tror ni äro litet vridna allesamman såväl säljare som ombud. Begriper Ni, huru mycket penningar det är i 35,000, säger trettiofem tusen mark. Det är ju en hel förmögenhet och det för några pinnar från skogen."

"Ja, ja," tänkte Pär. "Han talar ganska klokt; nog har det ock alltid varit min tanke." Högt sade han: "Men det är ju redan öfverenskommet."

"Nej, det är just det, som det lyckligtvis icke ännu är. Har Ni någonsin tänkt er hvad jag får betala i flötnings- och afvärknings-, såg- och exportskostnader. Nej, nej, hälsa mitt ombud, att hela den handel han uppgjort icke är värd mera än två ruttna lingon. 25,000 får du; icke en penni därutöfver."

Pär kom lifligt ihåg hvad Leander sagt; men kände sig å andra sidan så innerligt öfvertygad af konsulns ord. Han kunde icke fatta att en människa kunde vara nog dåraktig att betala 25,000 för en skog än mindre 35,000. Men Leander hade dock sagt huru det skulle gå; tänk om han dock gjorde galet. Pär svettades och vändades; han kände huru han smalt samman till en obetydlighet inför dessa stora kloka ögon, som skarpt blickade fram genom de hornbågade glasögonen. Han darrade på händerna och kände

sig nästan rätt glad, då konsuln ånyo försäkrade: "25,000, men icke en penni därutöfver".

"Nå, konsuln förstår sig bäst på den saken; icke vill jag någon människa orätt," sade Pär och undertecknade kontraktet. 5,000 betalades genast.

Pär var så utom sig af glädje, att han nästan var rädd för sig själf. Litet emellan spratt han till och kände efter om plånboken ännu satt kvar i fickan. Ett par gånger tog han till och med upp den och såg efter, om sedlarne icke möjligtvis flugit sin kos.

Då han kom hem, bjöd han med Esters samtycke och begifvande Leander och herr Sivén, som stannat kvar i byn i och för uppgörandet af vidare affärer, på toddy. Ester kunde icke nog förvåna sig att de, oaktadt släktingar, kunnat vara så främmande för hvarandra.

Leander log.

Senare samtalande de blott om affären, hvarmed ingen af dem med undantag af Pär var rätt belåten. Då Ester gick ut sade Leander: "Nog skall man ock vara dum; taga 25,000, då man onekt får 35,000, och det hade alls icke ens varit för mycket."

Herr Sivén tyckte detsamma och var inom sig förargad öfver att konsuln med 10,000 mk kunnat nedtrycka det han bjudit; han sade emelertid ingenting.

Men Pär kallade Leander ut i förstugan och försäkrade honom, att han naturligtvis det oakadt skulle få sina 2,000 oafkortade. Han hade ju bort få ännu mera; de voro ju släktingar och borde ju äfven lefva som släktingar tillsammans. Och så klappade de och omfamnade hvarandra och kommo öfverens, att det i alla fall var en god affär, en briljant affär. Men då de åter gingo in, räckte det icke länge, förrän Leander åter upprepade sitt: "men nog skall man ock vara dum; taga 25,000, då man onekt får 35,000." Och så kom man åter öfverens om, att det i alla fall var en briljant affär, tills Leander åter efter en stund upprepade sin älsklingstanke. Och ju mera han drack, desto oftare upprepade han detta.

Fram på morgonen insomnade han, där han satt på sin stol, medan Pär och hr Sivén drucko kaffe med kognak.

Pär var blossande röd i synen, talade om bondens förtryck under herrarne, som skulle äta upp honom med hull och hår, om icke kejsaren fans i Petersburg.

Herr Sivén sköt fram öfver bordet sitt en holländsk bjälke liknande hufvud som en murbräcka och bad Pär bevisa hvad han sade. Skräfla kunde hvar och en, men bevis, bevis!

Pär förklarade, att han nog kunde bevisa det ock, fast han icke hade ordet i sin makt, och huru han letade i sitt toma hufvud, fick han

i någon minnets skräpgömma tag i det storskifte som herrarne hade fått till stånd i grannbyn. Hela denna förut välmående och blomstrande by hade gått under genom en herremans intriger och storskiftesfunderingar. Då detta storskifte påbegyntes, hade bönderna helt och hållet upphört att arbeta, och försökte hvar och en efter bästa förmåga suga musten ur jorden, ty de kunde ju icke veta, hvar de vid ägodelningen skulle få sin lott utstakad. Emellertid fortgick regleringen i 30 (säger trettio) år och de förut välmående bönderna voro bragta till tiggarsstafven. Voro icke herrarne ett fördömdt följe! Kunde man väl säga något annat, sade Pär, slog handen i bordet och väsnades, så att man kunnat tro, att man hade framför sig en bondetyp från franska revolutionens dagar, om man icke vetat, att man hade framför sig den fåraktigt beskedlige Storstu Pär, som i morgon skulle vara den mest lydige och stilla medborgare man gärna kunde tänka sig. Landtmätaren hade under tiden dött, fortsatte Pär, och mången hade sett huru han gick med bloss i hand och mätte i kärret på Hugglandsskogen. Det hade han för det han här i lifvet utstakat oriktiga rågångar.

“Åh, hvad är det för käringprat; jag har nog ofta sett slika syner, Ni talar om; det är små af och an fladdrande bloss, som man kallar lyktgubbar, hvilket helt enkelt kommer sig däraf, att

ruttna ämnen lysa i mörkret. Jaså, Ni trodde att det var en död landtmätare! Nej, kära gubbe, när man är död, så är man död, icke spatserar man omkring då mera.“

“Nej, men det är den dödes hambel!“

(Hambel är människans ande, som kan vid viktiga tillfällen t. ex. dödsfall uppenbara sig för en kär släkting Efter döden går den någon gång igen och spökar.)

“Hambla mig si och hambla mig så; när man är död så är man död. Eller hoppas du på en himmelsfärd?“

“Ja, låtom oss alla hoppas det,“ svarade Pär.

“Det är icke små anspråk du har. Du vill först här på jorden föra ett gladt och ljufvigt lif och sedan ännu på köpet komma till ett himmelrike, där du sedan i all evighet tänker fröjda dig. Nej, min gamla gosse, jag fruktar att du blir lurad på konfekten. Jag har icke så stora anspråk. Jag lefver ett gladt lif här och sedan fröjdar jag maskarne i grafven och så är det slut, så totalt slut som när en calf faller död ned och — —“.

“Är herr Sivén fritänkare?“ frågade Pär uppspärrande mun och ögon halft af förvåning, halft af fruktan. Han hade väl hört talas om detta slag af människor; men hade dock icke förut varit i tillfälle att se någon sådan. Nu hade han framför sig en som trots det att hans hufvud liknade ändan af en holländsk bjälke dock var så

säker på det som ingen vet, att väl knapt en af de "våkta" kunnat vara mera öfvertygad om sin sak.

"Visserligen," svarade herr Sivén och det flammade en lätt kognaksrodnad på hans anlete: "Jag har aldrig kunnat förstå — —"

"Där hör du nu," sade Leander i det han uppsteg från bänken, "han säger, att han aldrig kunnat förstå; men prata kan han nog ändå. Skål nu!"

Och nu blef hr Sivén mörkröd af förtrytelse och Leander omfamnade och klappade honom och frågade, om han icke tålde skämt alls häller. Herr Sivén menade, att han nog kunde fördraga skämt, blott man icke skämtade då det var fråga om så allvarliga saker som ens tankar om lifvet efter detta. Och han anfölls genast af ett behof att visa Leander huru förnuftig hans världsåskådning var; men Leander åter envisades och sade, att man hällre kunde tala om saker som man förstod sig på och huru man grälade och grälade blef slutet att herr Sivén begynte sjunga: "Glädjens blomster," hvare de andra skreko med utan att känna orden till den glada visstumpen.

Ester tog genast vård om penningarne; hon hade varit lika orolig som Pär och klandrade honom icke, att han blott hämtat 25,000; förstån-

dig som hon var, anföll hon för resten icke gärna sin kära hälft.

Pär hade naturligtvis icke något förtroende till banken, han hade helst velat lägga dem på kistbotten, men Ester sade att penningarne skulle insättas på banken. Och så skedde det.

Några år ha förflutit.

Det var en vacker vinterafton före jul. Det hade nyss fallit snö och var ett ovanligt mildt väder med klingande slädföre. Månen kastade sitt ljufva skimmer öfver de lätta, hvita sammetsmjuka snömattorna i skogen och träden stodo lätt betäckta med snö och rimfrost. Drifvans diamanter skimrade lätt; de gnistrade icke som vid strängare köld; men drifvan låg så mjukt och lätt öfver jorden som den hvitaste och lättaste hermelinfäll och vindens fläktar voro i hög grad friska och angenäma.

En herreman kommer åkande ur skogen fram mot byn. Då hästen stannar utanför Storstu, hoppar den främmande unge mannen raskt ur släden och springer glad och hänrykt uppför trappan. Med af glädje klappande hjärta öppnar han dörren, träder in och hälsar: "God afton, härinne!"

Drängen, som spjälar pärtor, gapar förvånad upp från sitt arbete, tjänstflickan som spinner, stannar rockhjulet med handen, gumman vid spi-

seln skuggar med handen för ögat för att tydligen kunna se hvem den kommande är.

Han går fram mot henne och frågar: "Känner Ni mig icke mer?"

"Aha!" säger hon och rynkorna i hennes anlete begynna nervöst skaka, hon torkar handen på förklädet och räcker den fram till hälsning. Han fattar häftigt hennes hand och skakar den hjärtligt. "Eskil, Eskil! Gud är alltid nådig! Aldrig trodde jag, att mina ögon skulle få se dig mera," säger hon gråtande. Han höll hennes hand fortfarande i sin; men trots sin långa bortavaro omfamnade han icke sin moder, kyste henne icke; allmogen är reserverad och visar ogärna dylika ömhetsbetygelser. Hon grät så våldsamt, att hela hennes stofthydda skakades. Äfven Eskil kunde endast med stor viljeanstängning tillbakahålla tårarne. Han förstod nog, att modren grät i glädjen; men han såg äfven, att mycket hvilade tungt på hennes hjärta; han såg, att hon lidit mycket under tiden. För att bemästra sin rörelse och afleda sin uppmärksamhet utåt, företog han sig att se omkring sig i stugan. Den var oförändradt i samma skick som då han för tolf år sedan lämnade den. Den var rymlig; men så hade den ock varit afsedd att bebos af hela hushållet, värdinna och värd inberäknade. De två kamrarne på andra sidan om förstugan hade då blott begagnats som "främmand'-kamrar."

Men den forna patriarkaliska enkelheten var borta. Hushållet utgjorde icke mera en familj; det bestod nu af tjänare och ett husbondefolk, som en vacker dag kanske skulle framför sitt namn skriva det främmande ordet: possessionat. Sparrlakanomgifna sängen uppe i gafveln var borta; men i öfrigt var sig alt likt. Kvar stodo ännu de väldiga en aln breda, fasta bänkarne, som löpande utmed tvänne af väggarne, förenades uppe i stugans vänstra hörn. De stodo alldeles i samma skick, endast målningen var längs den utåt golfvet vettande randen afnött. I hörnet där bänkarne förenades, stod framför gafvelbänken det tunga bordet af furu. Längs bordets åt dörren vettande långsida den med bordet jämnlånga lös-bänken. Så väl bordet som bänken voro omålade, men nu liksom då hvita och renskurade. Alt vittnade om samma ordning och renhet, som förr varit här rådande.

Eskils tankar ryktes under dessa betraktelser oupphörligt tillbaka till modren, som alt fortfarande våldsamt snyftade.

“Här är alt på samma sätt, som förr,” sade han slutligen för att gifva åt hennes tankar en annan riktning.

“Nej, nej, icke är det alt på samma sätt,” svarade hon.

“Jag tror Ni har haft det svårare än jag trodde?”

Hon svarade icke; blott strida tårar strömmade utför de svampaktigt skrynkliga kinderna.

Tjänstflickan hade emellertid sprungit ut och Ester och Pär kommo in. Eskil gick raskt nästan häftigt emot dem. De bådo honom in i kam-maren, men han anhöll om att få stanna kvar i stugan, som mera påminte honom om hans hem. Hans hållning hade med ens antagit något öfverlägset och det låg uppenbar harm och ovilja i blicken, då han lät den glida från modren, som satt och grät, öfver på Ester och Pär. De gjorde ännu upprepade försök att få honom in i kam-maren, men han gick icke.

Ester stod en stund och sväljde och gick så ut. Pär stannade kvar, slog sig ned på en bänk och begynte samspråka med sin yngre broder, från hvilken han engång skildes under så säregna förhållanden.

Flickorna kommo efter en stund och hälsade och nego rätt behagfullt. Det retade modren som ånyo inkommit att se att Eskil alls icke visade något tecken till förvåning ens. Hvilken fru som hälst hade dock bort ha skäl att afundas henne så täcka, smakfullt klädda och väl uppfostrade döttrar. Och så finhyade de voro! De riktigt liknade — nu sedan de lagt bort de enkla kläderna — fjärilar som flugit ur sin puppa.

“Hvad skola de unga damerna bli?” sporde Eskil, icke utan en bismak af ironi.

“Präster!” svarade Elvira skämtsamt. Men modren som var uppbragt tillade: “Åtminstone icke sådana, som gräfva i hvarje lergrop.”

“Jaså!” svarade Eskil och skrattade.

“Hvad är det att skratta åt?” sporde Ester utmanande.

“Ingenting! jag tänkte bara.”

“Hvad då?”

“Stackars barn!” sade han, suckade och vandrade ut. Ester var vid retligt lynne. Detta slutna och outgrundliga hos honom hade retat henne redan medan han ännu var barn. Då hon tykt sig handla som klokast, hade det händt, att han skrattat eller som nu — suckat. Han var högfärdig, sade hon åt Pär; men därför fruktade hon väl icke honom; hon kände instintlikt redan från första stund, att han såg klart genom saker och ting och därför kom det öfver henne en hemlig bäfvan, som emellanåt kunde bringa henne till vrede.

Emellertid hade Eskil kommit öfverens med Leander, att modren skulle få en af deras kamrar att bebo. Eskil skulle betala för henne. Ville hon och förmådde hon arbeta, stode det henne fritt; dock skulle hon vara fri från alla de betingelser, som innefattas i de korta orden: “mat och arbete.”

“Följen med nu, skola vi gå till Husmans,” sade han åt modren. Men då de väl voro in-

komna sade han: "Så nu har jag flyttat gumman; nu är det bäst att flytta hennes saker efter".

Eskil hade aldrig varit Ester och Pär till behag; nu voro de helt naturligt i hög grad uppbragta på honom. Ester var det icke så mycket därför, att han flyttat modren bort — det hade han kunnat göra redan för längesedan; hon var mera missbelåten därmed, att han hånat henne, hennes döttrar och hennes framtidsplaner.

Men icke gjorde han det ensam. Ute i byn voro Storstu värdinnan och hennes döttrar föremål för allmänt samtal. Då de följande sommar gingo hemma utan sysselsättning och i korta klädningar liknade man dem vid strandvipor. En gång undrade någon i sällskapet hvad de egentligen uträttade, då ett kvickhufvud svarade att de hjälpte modren att göra ingenting, hvilket infall gjorde stor lycka och var vordet till ordspråk: "hjälpa någon att göra ingenting liksom Storstuvärdinnans döttrar".

En del åter frågade oskyldigt: "hvad skola rätt de unga mamsellerna — eller huru man nu får kalla dem — bli?"

Då gick det ett lätt stygn genom modrens hjärta, hon rodnade och svarade undvikande: "nog är skolan bra, nog."

En dag kommo de till höängen. Leander

mötte dem på vägen och sporde: "hvart skolen I nu gå?"

"Till ängen för att se på huru folket arbetar," svarade Elvira.

"Tag själf räfsan i hand; så blir det kanske folk äfven af eder," svarade Leander.

"Det där har varit i säck, förrän det kom i påse. Det var Eskil, som i vintras läste i honom slikt," sade Ester, då hennes döttrar klagande omtalade saken.

Det var en vacker sommardag några år senare. Elvira satt hemma på landet och hade tråkigt. Hon hade avslutat sin skolgång och kände just därför så mycket större ledsnad. Förut hade hon åtminstone kunnat hoppas att sommaren engång skulle taga slut och att hon skulle få fara in till skolan och det muntra lifvet bland kamraterna i staden. Nu var redan sommaren "långtrådig"; hurudan skulle icke då hösten blifva. Hon tyckte att blodet bokstafligen brände och torkade i hennes ådror. För henne hade icke sommarsolen nog glädje. Foglarnes sånger, blommornas färgprakt, himmelens blå kunde icke förtaga hennes ledsnad och saknad. Det var ju alt ett tröttande enahanda. Människan är ju sällskaplig till sin natur och hon saknade sällskap. Byn stod visserligen icke öde och tom; där pulserade tvärtom ett brokigt folklif. Men

hvad intresse hade väl detta för henne. Usch, folket! Hon trängtade, trängtade smäktande efter omväxling i sitt olyckliga, enformiga lif.

I dag voro äfven far och mor ute på åkern. Det var den brådaste årstid; rågen rann och måste ovilkorligen bärgas så fort som möjligt. Elvira satt därför ensam hemma, ty till och med den yngre systemen var för tillfället ute på åkern. Hvad skulle hon företaga sig? Sin illustrerade romansamling, hvars pärlor utgjordes af "Riddaren utan hufvud" och "De 20 miljonerna," hade hon läst om och åter igen om. Hvad skulle hon företaga sig?

Slutligen nalkades aftonen. Korna kommo hem från skogen. De stannade med förvånade ögon och spetsade öronen; de plägade i allmänhet göra så. I dag såg det dock ut som de förvånat sig i högre grad än vanligt, då de icke sågo någon annan taga emot sig än själfva fröken. Hon manade dem in i fägård. De gingo betänksamt och stilla som vanligt; men nu skulle tvänne, som hon tyckte, främmande ungvigor nödvändigt tränga sig in med de andra. Elvira sprang och slängde stenar efter dem och var i hög grad uppbragt. Då hon slutligen fått dem utdrifna, kom en gosse ifrån granngården och upplyste henne flinande, att det var Storstu egna kvigor. Hon borde därför icke jaga bort dem. Saken var ju en sådan bagatell, tyckte hon, men var dock

i hög grad uppbragt öfver att denna simpla tilldragelse kunde väcka så stor munterhet i byn. En dag hörde hon en pojkbysing högt yttra, att förra flickan nog skulle ha mjölkat korna, om hon blott vetat huruvida det skulle ske från hornen eller svansen.

Ja, de voro så råa! Hvad folkupplysningen dock stod lågt i hennes kära hembygd! Och hennes öde var att andligen och måhända lekamligen gå under bland all denna okunnighet och råhet. Ja, var det icke förskräckligt.

Snart fick hon dock njuta af passande umgänge. Till byn kom en dag herr Sivén för att — om det passade — uppgöra nya skogsköp. Eskil, som var folkskole- och sånglärare i staden, hade begagnat sig af tillfället och uppgjort resällskap för att hälsa på släktingar och vänner. Elvira stod ute på gården. Hon var icke klädd som sig borde och rusade genast och med händerna för öronen in. I förstugan mötte hon sin yngre syster, som gick barfotad. Detta hade hon gjort hela sommaren utan att det på minsta vis väkt något misshag hos Elvira, men nu brusade hon upp och slog omildt till sin syster, som å sin sida uppgaf ett gält: "nåh."

Och hvilka miner och åtbörder af förtviflan, häftighet och fruktan gjorde icke nu den stackars Elvira! Hälst hade hon trumfat till sin taktlösa syster ett rapp till, men hon vågade icke göra

det; ty då hade ju denna kunnat skrika ännu en gång. Icke häller hade hon tid härtill. Hon rusade alldeles utom sig in och byrålådor ryktes upp och slogos fast med en ifver och brådska som om ryssen nu först kommit i landet. Modren ville hjälpa henne; men Elvira var häftig och stampade med sin lilla täcka fot i golvet för modren, som efter hennes åsikt bar sig bra oskickligt åt.

Då Eskil och herr Sivén slutligen fingo se henne, var hon klädd och var då så älskvärd, att Eskil fann det obehagligt. Hon var tillika bra oförsiktig att tala om huru allmogen bemött henne. Eskil skrattade på sitt vanliga sarkastiska sätt. Hon rodnade; men kunde icke afhålla sig från att efter en stund åter beklaga sig öfver sitt olycksöde. Hon hade ju ej en kristen själ att umgås med.

“Icke en kristen själ?” upprepade Eskil. “Du skall icke öfverse den befolkning du har äran att bo ibland. Hvar och en med hälst litet lefnadsfriskhet måste kunna bo ibland dem utan att behöfva dö af ledsnad. För resten har du efter mitt sätt att se sakerna ofantligt mycket att lära af denna allmoge.” Det låg något hotande uppriktigt i Eskils ton och min. Hon kunde dock icke afhålla sig från att med en lätt grimas fråga: “Nå, hvad är det rätt jag skulle ha nöjet att lära mig?”

“Jo,” svarade han. “Du har till en början att lära dig sätta värde på arbetet, ingalunda minst på kroppsarbetet. Detta skall skänka dig den välsignelse, som åtföljer arbetet och som kallas stilla lycka och förnöjsamhet, och tillika den själfständighet människan behöfver för att med lugn under lifvets växlingar skåda mot framtiden.

I katekesen heter det: arbetsamhet befordrar hälsa och välstånd, hindrar många tillfällen till synd, hjälper oss att emotstå onda begärelser, bidrager till tröst och sinnesstyrka under motgången — —.“

“Du kan ju rätt bra din katekes,” sade Elvira. Hon försökte antaga en skämtsam min, men hon kunde det icke; det var som sanningens starka hand mot hennes vilja tryckt allvarets mask på hennes ansikte. “Ja,” svarade han, “man bör icke förbise dessa ord därför att de stå i katekesen. Dessa enkla rader äro gyllene ord; de kunna icke engång vägas med guld; det är sanningar så enkla, men så stora, att de rätt förstådda och i lifvet rätt följda skulle slopa månet jordiskt helvete, rödja vägen genom obrutna bygder och öfver alt låta välsignelsens blomster uppspira“.

Damerna suto tysta; de sågo, att det icke hjälpte att disputeras. Elvira tänkte: “nog kan

det alt vara sant; men arbetet är dock tråkigare än alt annat tråkigt“.

Eskil reste efter några dagar och det kunde nog vara tid på, menade Elvira, men Herr Sivén skulle för en par veckor stanna i byn och hyrde sig in hos Storstu. Elvira var idel glädje och solsken. Han var vist icke någon vacker karl, men med sitt holländskbjälkformade hufvud kunde han ändock föra ett sådant småprat, som damer à la Elvira måste tycka om.

Han fick sitt rum näst till hennes. Hon hade från sitt flyttat alla blommor ut i det han skulle bebo.

“Aha! det där är ju ett riktigt paradiset; Eva saknas blott,“ sade han till sig själf, i det han inträdde och såg sig omkring. Dörren till Elviras rum stod öppen. Då han såg detta, lyste det till en egendomlig glans i hans ögon, ett leende spelade på hans tjocka sinliga läppar och kastade ett återsken från de köttiga kinderna och den breda hakan. Han gnuggade omedvetet händerna och sade för sig själf: “Jaha! Gubevars! Ingenting mig emot. Ne—hej! Gubevars!”

På e. m. gick han ut; men hon vek icke ur hans tankar. Hon åter satt inne i hans rum och drömde och tänkte på hovom och uttänkte sina planer. Hon satt och läste i en anteckningsbok hvarjehanda verser och sentenser, som rörde kärlek. Hon kunde dem så godt som utantill,

men satt ändock och begrundade dem om igen. Särskildt begrundade hon ett recept på början, gången och utvecklingen af den sanna kärleken, hvarom det hette: "Kärleken börjar med en blick, från en blick förvandlar den sig till en suck, från en suck till en handtryckning, sedan till ett knäfall, från ett knäfall till en kyss och sedan —!

Lyckliga tid, lifvets aldrig återkommande sabbat!"

Fröken Elvira ägde en häl mängd dylika sentenser och förhållningsregler. Då hon icke hade något viktigare att skaffa, halflåg hon och lät sin tanke på fantasins vingar irra ut i vida rymden, tills den åter platt och tom föll ned i verklighetens karga jord. Herr Sivén var icke alls böjd att genomlöpa alla kärlekens grader som sig borde. Då han slog sig ned bredvid henne, var han genast färdig att skämta på ett högst närgånget sätt. Sucken och knäfallet blefvo helt och hållet öfverhoppade. Kärleken skulle börja med en blick och det slog nog in; nog hade han blickat på henne ömt alltid och det med sådan glöd, att det sett ut som han velat sluka henne med sina blickar. Men denna blick hade alls icke mynnat ut i en suck. Nej, hennes Reinhold — så hette Sivén — var altför rask för att följa den vanliga reglementerade gången. Han drog henne trots hennes motstånd in i sitt rum och hon följde bannande. Hans sätt var nu

engång sådant; så ledigt, öppet och fritt, att hon icke kunde förarga sig på honom. Han satte sig i gungstolen och drog henne till sig. En rodnad uppsteg på hennes kinder, men hon måste sitta kvar.

Snart såg hon sig dock tvungen att slita sig lös och gick blossande af harm utur kammaren och det ingalunda utan anledning.

“Gubevars, så mycket trodde jag dock vi redan skulle vara på det klara med hvarandra,” sade han.

Elvira försökte nu en tid hålla honom på afstånd. Åt föräldrarne sade hon emellertid ingenting. Sivén åter underhöll sig med dem så mycket mera. Han förespeglade dem, att de borde för sina penningar skaffa sig del i den nya sågen, som konsuln nyligen bygt, eller ock på annat sätt placera dem i hans rörelse; ty de kunde vara försäkrade om att få en 15 å 20 procents ränta på sina penningar. Pär skakade på hufvudet och menade, att penningarne lågo bäst där de lågo (i banken); men då skrattade Sivén och likaså Ester. Hon hade under de senaste tiderna altmera gripits af spekulationsyran och svindel-lustan. Hon hade ju ock sålt skogen, hon hade ju förmått Pär att sätta penningarne på banken, hon hade efter sin ankomst till Storstu styrt alt och styrt väl. Hon, Ester, beslöt sig nu ock för att inlägga sitt kapital i konsulns affär — om

denne för "gammal affärsvänskaps" skull och på Sivéns förord var så nådig och lät Pär blifva delegare i sågen. Ingen risk var ju härmed förenad; hvar och en visste att konsuln var bottenrik och att man "med ämbaret lät bära penningar ifrån hufvudkontoret till likviderna." Hr Sivén och Pär reste in till staden och bolagsskapet var snart undertecknad.

Då Sivén kom tillbaka, hade Elvira glömt sin vrede och samma egendomliga förhållande begynte åter.

Af den väntade kärleksförklaringen blef det emellertid intet och hon fann sig slutligen föranlåten att förklara, att hon icke ville ha någonting med honom numera att skaffa.

"Gubevars! Ingenting mig emot. Gubevars!" förklarade han med cynikerns lugn.

Det töfvade icke länge efter ofvanbeskrifna tilldragelser, förrän rykten började gå om att konsuln öfverspekulerat sig. Ingen hade hittills kunnat förmoda det, ty konkurser hade denna tid så sällan inträffat. Affärerna — af hvilket slag som hälst — hade så att säga skött sig själfva. Ingen hade därför kunnat tro, att konsulns omfångsrika värksamhet skulle taga denna ändalykt. Men då det nu engång kommit därhän, hade alla med ens klart för sig, att det icke kunnat gå på något annat sätt. Han hade ju börjat med ingen-

ting; det var ju klart, att han icke var annat än en stor svindlare. Var han sedan någon betydande karl? Nej! Och man genomgick och diskuterade hela hans förflutna lif. Nu kom det fram, att han i skolan varit trög och obegåfvad. Som student hade han endast utmärkt sig genom sitt snobberi och hade sedan för att bli något, blifvit affärsman. Man kunde därför icke fatta, huru människor kunnat lämna en så obegränsad kredit åt en svindlare, som ändock då alt kom omkring var ett stort dumhufvud. De hade alltid tänkt, att det så skulle gå; de skulle aldrig lagt en penni i en sådan affär. Mången pratade sig så varm, att han steg till och med i sin egen aktning. Sådana äro människorna! Alltid visa efteråt!

Endast de, som på ett eller annat sätt voro invecklade i affären, kunde icke ännu förstå, huru alt tagit en sådan sorglig vändning. Mången gnisslade tänderna; men teg visligen.

De åter, som icke förlorade något, strålade af fröjd. "En grann cassis! hva sa?"

Man besinnade icke att af denna bankrutt skulle bero en mängd andra människors ve och väl, att värkningarna däraf skulle sträcka sig ned ända till torpare och tjänstefolk.

Underrättelsen om konsulns obestand var en Jobspost för Pär och Ester. Hon grälade på alt och alla och vred sina händer förtviflad. Pär

satt tyst och sluten på bänken. Då hon för en stund tystnade, svarade han småputtrande någonting, som ljud likt en anklagelse. Hon frågade hvad det var. Han satte händerna i kors öfver hufvudet, gäspade och sade: "Du hade kunnat låta penningarna ligga på banken, så hade vi haft dem."

Hon kände sig slagen. Det var ju icke annat än rena sanningen. Men hon fann sig dock föranlåten af öfverösa Pär med otidigheter. Hon var i allmänhet slagfärdig, beredd både till försvar och anfall. Själf hade hon ock engång uttalat som sin grundsats, att hon "icke gaf sig, då hon hade rätt, men icke häller om hon hade litet orätt." Här bör tilläggas, att hon ännu aldrig funnit sig ha så mycket orätt, att hon skulle fått skäl att ge med sig.

Pär tog mössan af knaggen, satte den lalligt på hufvudet och vandrade ut. Han lät drängen lägga seldonen på hästen och spände för. Under tiden putsade och klädde han sig litet.

"Far du till staden?" sporde Ester.

"Tjop!" svarade han lugnt och likgiltigt och slog med den långa undre läppen mot den öfra.

"Nog hade du alt kunnat taga mig med!" sade hon.

"Tjop!" svarade han, satte sig i släden och smälde till med tömlyckan.

Hon stod och "såg långt" efter honom. Olika

känslöströmmar kämpade om väldet i hennes bröst: förvåning, sorg och harm. Var det verkligen hennes Pär, som så där vågade affärda henne!

Då Pär kom till staden, uppsökte han genast Sivén, men denne stod icke någorstädes att finna. Pär gick då upp till konsuln själf. Han gick in köksvägen. Då ingen syntes till i köket, vandrade han vidare och kom in i salen. Konsulinnan, som satt ensam där inne, spratt till förskräkt. De sorgliga tiderna hade gjort henne så nervös och orolig. Pär frågade tummande på mössan efter konsuln. Hon visade honom in på kontoret.

Pär inkom och hälsade tafatt, men vänligt. Konsuln hade under denna vecka inom kontorets fyra väggar skådat uppträden af hvarjehanda slag. Detta var dock något nytt. Han bad Pär taga plats.

“Det lär vara dåliga tider nu för tiden,” sade Pär och suckade.

Konsuln bekräftade hans förmodan, i det han förklarade att tiderna voro mycket dåliga. Pär suckade och svettades. Han visste icke rätt huru han skulle fortsätta. Slutligen beslöt han sig för att gå rakt på sak och sade: “Om det är sant, att det gått olyckligt för konsuln, så är jag med mina barn på landsvägen. Kan icke konsuln på något sätt hjälpa mig?” Det låg något bedjande och förtvifladt i den blick, som riktades på kon-

suln. Det gjorde denne godt att se detta vänliga trofasta uppträdande, om det ock gjorde honom ondt att icke kunna hjälpa en man som fallit offer för hans lättvindigt djärfva spekulationsyra. De andra hade kommit stormande och använt ordet "skurk" i rikt mått. Med dem hade han redt sig bättre. Dem hade han betalat med samma mynt. Han hade beskyldt dem för skändligt procenteri, då de satt sina penningar i hans rörelse. Blott dumhet och otacksamhet kunde begära sina penningar tillbaka nu då allt hade misslyckats. Han hade alls icke gjort sig några samvetskval.

Detta var däremot en kasus af svårare beskaffenhet. Han visste icke rätt, huru han skulle komma från denna affär. Det var blott en sak han hade klart för sig och det var, att ju fortare och bekvämare han blef Pär kvitt, desto lättare skulle han glömma saken. "Käre vän!" sade han och klappade Pär på skuldran. "Jag kan icke med bästa vilja i världen göra någonting. Jag är själf ett sjunkande skepp, som råttorna må lämna. Ett godt råd vill jag dock ge dig. Icke går det någon nöd på dig, om du är förständig. Du har god tid; du får ju kasta din kullerbytta först efter det jag gjort min. Kan jag, skall jag framdeles hjälpa dig. Men tänk på hvad jag sade och hvad du gör, gör det i tid. De skola snart nog samlas som korparne

omkring åteln och de ha ingen barmhertighet. Ser du, sådan är nu livvets jargon; i dag mig, i morgon dig.“

Det blef en vacker månskens afton. Lätta moln drogo då och då som flor öfver himmelen, men skingrades åter. Friska och på samma gång angenäma vårdagsfläktar kommo med barrdoft från omgifvande skogar. Men Pär märkte det icke. Han satt försjunken i tunga betraktelser. Stackars Pär. Hästen sprang än i muntert lopp framåt, än gick den fot för fot. Den fick sköta sig själf, tömmarne lågo lösa i Pärs hand. Engång såg den sig om liksom den velat öfvertyga sig om, att den hade sin husbonde kvar i släden. Pär satt och grubblade öfver det råd han fått af konsuln. Det gälde att gå skickligt tillväga. Men måste man icke aflägga ed på att man icke stuc-kit bakom sig något? Jo, så mindes han, att folk talat. Men då var det väl bäst att förvandla allt i klingande mynt och bära det på sig. Då kunde man ju trygt aflägga ed på att man icke ägde något mera än det som man gick och stod i. Icke ville han ju med öppna ögon svära mened. Nej, det ville han icke. Men så kom han att tänka på följderna af undanflykter vid edgången. Skulle icke en sådan förklaring vara en tom undanflykt och sålunda mened i alla fall; icke ville han ju svära mened. Men någonting måste

han ha samladt bakom sig. Vore han ensam, då vore det ju ingen nöd. Men hvart skulle han nu taga vägen med hustru och barn, om han blef drifven ut på landsvägen? Hade hans flickor fått samma uppfostran som andra vanliga bondjäntor, då hade det ändock varit ingen fara. Men hvart skulle han nu taga vägen med dem. Icke kunde han slå ihjäl dem häller, de stackars barnen.

Han ångrade bittert, att han låtit Ester locka sig att ge flickorna en sådan uppfostran. Nu förstod han hvarför Eskil alltid prisat flickorna Forsén, som från ståndspersonsklassen öfvergått till bondestånd, då föräldrarne icke lämnat något efter sig. Nu förstod han hvarför Eskil suckande sagt om hans flickor: stackars barn!

Men det var Ester, som var skulden till alt detta, hon var skulden till hela den nu inträffade olyckan. Man borde aldrig låta kvinfolket råda, menade han. De begå dock lättare än andra misstag. Icke för Esters skull, men för barnens skull måste han ha litet satt bakom sig. Men eden? Nå kanske han skulle få eden så formulerad, att han skulle kunna svära. Men om han svure orätt? Ja, då skulle han kastas i helvetets pina och djup. Men tänk, om det nu icke fans något lif efter detta; tänk, om det var sant hvad herr Sivén sagt och hvad äfven konsuln låtit förstå. Hvad skulle han göra? Gick det måhända an att taga penningar på sig och sedan

svära, att man icke ägde annat än det man gick och stod i? Näppeligen. Han hade aldrig aflagt ed, men anade dock att eden skulle honom förestafvas. Men om han i ett fall som detta svor mened? Var han i detta fall äfven oåterkalleligen djäfvulens? Fans det icke några skilda grader af mened, hvilka belades med olika stränga straff. Den som blott visste! Eller tänk, om det gick som Sivén plögade säga! Tänk, om alt vore slut efter detta lifvet, så slut som då en kalf stupar död till marken.

Nej, i hvarje fall svor han icke mened med öppna ögon!

Bäst han låg och grubblade, såg han åter i andanom kalfven, och bredvid stod Sivén med sitt dumma flin och pekade på den huru den förmultnad låg på en bärgklack och gassade sig i solen. Bäst det var, tyckte han, att Sivén fick horn i pannan. Voro alla dessa tankar som kommo öfver honom blott djäfvulens bländverk? "Nej, icke svär jag mened, icke svär jag, om ock hin tager emot not och båt," sade han, reste sig upp i släden, bet tänderna samman, smälde till rapp på rapp på sin häst och lät den löpa i raskt traf hemåt.

Hemkommen visade han gentemot Ester en tungsint förbehållsamhet, som skrämde henne. Hans yttre förändrades äfven. Han hade alltid haft något tungt och ansträngdt i sitt utseende. Sorgerna fårade ytterligare hans ansikte och natt-

vak och brist på sömn drog djupa mörka ringar under ögonen. Han låg ofta vaken till långt in på natten. Somnade han sent omsider, spratt han efter ett par timmars hvila upp ur sömnen och hela hans sorgliga ställning stod åter med ens fullt och klart för hans medvetande. Det gick ett stygn genom hans fadershjärta. Hvart skulle han taga vägen med sina barn? Hade de dock fått en uppfostran efter sitt stånd då hade det varit ingen nöd, då hade de ju liksom andra kunnat nära sig med sina händers arbete. Men nu kunde de ingenting och ville de ingenting företaga sig och han själf begynte känna sig gammal och utarbetad. Och hade han ock haft sina krafter i behåll, så — ja hvad förslog hans arbete? Han förde den grofva handen öfver pannan och torkade af svettpärlorna, som bekymren frampressade.

Under de följande veckorna märkte Ester, att han begynte sälja och förvandla i penningar alt hvad säljas kunde. Hon trodde sig förstå hans afsikter och låtsade ej märka något.

Han hade före auktionen samlat en nätt summa i sedlar, som han bar vid ett band likt en talisman på bröstet. Han ville skåda an händelsernas gång. Ester fick icke veta något om hans planer och frågade hon något, fick hon undvikande svar.

Dagen för tinget är inne. Pär har icke stort sofvit i natt. Han är trött, olustig och grubblande. Det hade alltid hvilat något tungt öfver honom; men i dag såg han än mer dyster, nästan skygg ut.

Vädret var gråduskigt och kallt. Dock är det en ovanlig folkrörelse i byn. Människor samlas ock från alla himlens väderstreck, en del för att kära, andra för att klaga. Härtill kommer den stora skaran af vittnen.

Det ena målet kommer för efter det andra. Pär har suttit hela tiden i hjärtängslan och hackat tänderna, mera af fruktan och oro än af köld. Huru skulle domaren formulera eden? Tänk, om det blef ett kryphål! Tänk, om det skulle lyckas! Han satt och formulerade eden tyst i tankarna sådan han ville ha den. Om han under så brydsamma förhållanden gjorde en liten undanflykt, vore detta så oförlåtligt, vore det en vanlig mened? "Jo det är en mened," svarar honom den inre röst, som vi kalla samvete. "Låt vara, att det är en mened; är det väl säkert, att mened är ett brott, hvarför vi icke få förlåtelse hvarken i tid eller evighet?"

"Hvarken i tid eller evighet," svarade honom den inre rösten.

"Men är det då säkert, att det fins en evighet?" Och härvid trädde för hans själs ögon åter kalfven, som förmulnad låg på bärgsklacken och

gassade sig i solskenet. Den inre rösten svarade honom, att det fans ett lif efter detta; men där låg den fördömda calfven. Hade icke ändå när alt kom omkring herr Sivén rätt. Hade icke äfven konsuln åsyftat detsamma. Och slutligen hade icke äfven den supige f. d. studenten — han som hade ett så ljust hufvud och varit med om att raka ryska prästen — hade icke äfven han sagt, att det icke finnes något lif efter detta.

“Den som blott visste!” tänkte Pähr.

“Skulle jag dock kunna slingra mig undan! Nej, nej, det är dock bäst att låta bli! Icke går jag och med öppna ögon svär mened! Icke går jag!”

Så satt Pär och resonerade för sig själf och då han kommit till slutet, började han om igen från början. Och i svindlande fart gick det. Han liknade en ekorre, som springer omkring i det snabt rullande hjulet och som, då han upphör att trafva, är lika långt kommen, som då han började.

Pär ropas in. Det kläcker till i hjärtat på honom. Han tager några osäkra steg mot dörren. Hjärtat klappar, så det gör ondt i bröstet på honom. Hans ögon ha en matt feberaktig glans, förorsakad af grubbel och nattvak. Han biter tänderna samman och axlar sig liksom för att skaka bort ängslan och fruktan, hvilka i dag tycas olösligt hakat sig fast vid honom.

Han stiger käkt in genom dörren.

Den unge häradshöfdingen, som i dag för-
rättar tinget, vinkar honom fram.

Pär stöter häftigt fram två fingrar mot bi-
beln, ty han vill icke visa huru handen skakar.

“Jag Pär Eriksson Storstu“, förestafvar ho-
nom domaren.

Pär öppnar läpparna, men känner sin strupe
liksom sammansnöras. Han axlar sig och säger
så med hög röst: “Jag Pär Eriksson Storstu“ —

— “svär vid Gud och hans heliga evange-
lium“ —

— “svär vid Gud och hans heliga evange-
lium“ —

— “att jag mig veterligen ingenting undan-
gömt och fördolt hafver“ —

— “att, att — —“ sade Pär. En sådan
formulering passade icke i stycket.

Domaren såg upp.

“att, att,“ sade Pär brådskande och påklats-
schad, “att jag mig veterligen ingenting undan-
gömt eller fördolt hafver.“ —

— “Hvarken löst eller fast“ —

— “Hvarken löst eller fast“ —

— “så sant mig Gud hjälpe“ —

— “så sant mig Gud hjälpe“ —

— “till lif och själ.“ —

— “till lif och själ.“

“Drag upp spjället,“ sade domaren vinkande
åt en blaud nämnden. Han misstänkte under

förloppet af eden, att Pär svor mened och ville för att utröna det begagna sig af hvad folktron förtäljer om menedaren.

Spjället drogs upp. All blod försvann från Pärs ansikte, han raglade ett par steg bakåt, uppgaf ett doft rop och föll rak lång ned.

En rysning gick genom de närvarande.

Då Pär åter kom till medvetande, satt han på en stol. Ett par nämdemän höllo honom under armarne och domaren stod midt framför honom.

“Är du sjuk?” spörjer domaren.

“Ne—hej!”

“Hvad går åt dig?”

Nu klarnade det och han tager med handen på hufvudet.

Det kännes så ömt där. Det var därifrån djäfvulen rykte ut själen från kroppen på honom och strök med den ut genom tuten, tänker han. Men så ser han domarens mönstrande blickar och då vaknar han till fullt medvetande, springer upp och smyger som ett skrämtdt djur mot dörren.

“Får jag gå? Här är så hett,” stammar han till ursäkt.

“Får gå,” säger domaren.

Han skyndar ut. Ingen kommer honom till mötes. Han ser ock så förstörd ut. Han gör den iakttagelsen, att alla stå och se förvånade efter honom.

Han kommer ut på landsvägen. "Männe jag sade någonting?" spørjer han sig själf. Han tröstar sig med, att han icke sagt något; ty då skulle de nog examinerat honom längre. Så tager han åter på hufvudet och kommer åter ihåg sin första kostliga idé vid uppvaknandet: att han svimmat i följd däraf, att djäfvulen rykt själen ur kroppen på honom. Han slog sig med knytnäfven mot pannan, i det han sade: "hvad kommer åt mig?" Jag går ju i yrsel och dröm midt på ljusa dagen? Fins det engång en djäfvul? När man är död, så är man död. Och han ser åter framför sig den på bärgsklacken liggande kalfven, som solade sig, och bredvid står herr Sivén och pekar på det multnade benranglet och grinar. Men huru det är, tycker han, att Sivén har bockfot och då han tager honom i närmare skärskådande finner han, att det är djäfvulen i egen hög person. Det var sålunda djäfvulen som bott hos honom. Så kan ock Belzebub antaga hvilken gestalt som hälst, när han vill locka människor i fördärfvet. Så slipad han är! Sedan han nu rykt till sig Pär's själ, stod han där och skratade och pekade på den multnade kalfven, som låg och gassade sig i solskenet på bärgsklacken.

Pär vaknade åter upp ur sina drömmar, stannade och slog sig åter med den hårda knytnäfven mot pannan. Så vände han sig om för att se, huruvida någon observerade honom. Det var då

märkvärdigt, att han skulle så där fantisera midt på ljusa dagen.

Han satte sig på en gårdsgård för att närmare begrunda sin ställning. Nedanförl på åkern voro tvänne karlar sysselsatta med att gräfvva dike.

Då han oafbrutet satt där timme efter timme, gick den ene fram till honom och frågade hvarför han så satt. Han kom åter till medvetande och sade stammande, att han icke mådde rätt väl, hvarpå han begynte vandra mot hemmet. "Den där har det icke godt inombords," sade karlen till sin kamrat.

Hemkommen stannade Pär inne i sin kammar, tog af sig rock och stöflar och kröp i sängen under täcket.

Han var så bruten och så trött; men fick det oakadt icke sömn. Det stack och det ref öfveralt i kroppen. Under hjässan brände det som eldgnistor och kröp som myror fram och åter. Han låg och begrundade, när och huru dessa myror krupit in. Var det genom de hål som uppstod då djäfvulen rykte själen ur kroppen på honom? Dessa tankar kommo åter än under en, än under en annan form. Han kastade och vände på sig, men ständigt återkommo de.

Så hörde han Ester hemkomma, sprang upp och lade haken på den tunna dörren, som skiljde deras rum.

Först på morgonsidan insomnade han, men drömde då, att stugan brann i andra hörnet. Han själf kunde icke röra sig. Det var tydligt, att djäfvulen icke var nöjd med själen blott, utan önskade steka honom lefvande.

Genombadad af svett vaknade han slutligen rysande och insomnade ej sedan mera. Tjänstflickan hämtade honom kaffe. Han märkte, att hon betraktade honom med en förskrämd och förvånad uppsyn. Man visste det sålunda!

Stackars Pär!

Då hon gick ut, sprang han upp till spegeln för att se, om djäfvulen på något sätt hade "märkt" honom. Han var glämsig i ansiktet och blicken var slö; för öfrigt kunde han ej finna något ovanligt. Han stälde spegeln bort och skyndade åter under täcket. "Är du sjuk?" frågade Ester kärft, i det hon öppnade dörren. Hon kände ej till det som alla talade om, nämligen att han svimmat, då han aflade eden.

Pär hade aldrig förut funnit något sårande i detta tonfall; men nu var han mycket känslig och hvarje småsak låg han och funderade på, i det han misstänkte, att det låg något därunder.

Pär hade vändt sig vid Esters fråga med ansiktet mot väggen.

"Är du sjuk?" upprepade hon sin fråga icke mindre kärft.

“Nå, kan man icke få vara i fred?” snarflade han till.

Mot middagen steg han upp och gick ut. Med de egna talade han ej något, men sökte komma i samspråk med de äldre männen i byn. Han hade ett trängande behof att tala om eden och dess afläggande. Man märkte tydligen, att han ville utforska den allmänna meningen om sig i detta hänseende. De voro å sin sida nyfikne att få klarhet i den mystiska tilldragelsen och sporde honom om ett och annat och läto honom, utan att själfva vilja det, märka sina innersta tankar om saken.

Slutligen sade en som för sin pratsamhet af byfolket kallades Slåter: “Men säg mig nu — icke gör det ju någonting; vi äro ju alla goda vänner och grannar — hvarför skulle du egentligen svära mened?”

Pär öppnade munnen liksom till svar och kinderna darrade nervöst; men orden stockade sig i halsen. Tanken stod stilla och han vardt tyst och stum. Utan att tala något, vände han upp längs tåget, som gick genom skogen. Där vägen böjer sig invid den med småskog bevuxna bärgsklacken, mötte han Ester.

Hon hade hört alt och kom nu uppskrämd för att söka honom. Han kom med en påk i handen. De studsade hvardera. Hon såg hans

förskräkta uppsyn och kvarstod liksom förflamad. Hon hade blifvit likblek. Blodet pressade sig fram mot hjärtat liksom för att sönderspränga det. Hon lyfte upp händerna liksom för att värja sig. Han tog några steg framåt mot henne i afsikt att trösta henne; men så skrek hon till och föll afsvimmad till jorden.

Pär kastade sitt vapen långt ifrån sig och flydde som en rånare in i skogen.

Sedan han sprungit några verst kom han i följd af en slump upp till landsvägen.

Han vandrade dagen lång utan framtids mål och utan framtids tankar. Mötte han någon, smög han skyndsamt in i skogen. Han gjorde sig icke redo för detta slags skygghet; han handlade liksom af något slags instinkt. Likaså gjorde han långa omvägar förbi skogstorp och byar. Och rastlöst vandrade han! Blott emellanåt stannade han helt plötsligt, då någon hemsk bild från de senaste dagarne uppsteg för hans själs öga. Han slog sig då ett hättigt slag med knytnäfven för pannan och tjöt till som ett såradt vilddjur. Emellanåt kunde han ock stå och stirra en lång stund, innan han åter fortsatte färden.

I skymningen vek han in till ett skogstorp och lade sig så snart han kunde till hvila.

Oaktadt han var så trött och öfveransträngd,

var hans sömn likväl i hög grad ojämn. Grubblandet, sorgerna och själskvalen tyktes i förening med svält helt och hållet förstört honom. Han låg i ett slags half dvala och då han senare på natten djupt insomnade, plågades han af vederstyggliga drömmar. Så drömde han, att han kom från gungbacken nedanom Dansan-bärgen. Det vimlade af människor omkring. Då han händelsevis kom att kasta sin blick åt sidan, såg han på ett par alnars afstånd från sig en kvinna med vansinnigt stirrande blickar visa med pekfingret på honom, under det hon lugnt och säkert närmade sig. Han försökte skrika till, men kunde det icke. Han försökte springa, men föll och hon tryckte med pekfingret på hans hufvud liksom hon velat utsläcka förståndets ljus hos honom. Han rykte till några gånger vanmäktigt. Så gjorde han än några försök och nu lyckades det. Han vaknade skälfvande och rysande.

Följande dag vandrade han slö eller försänkt i detta grubbel utan mål och utan framtidstankar. Emellanåt vaknade han till fullt medvetande och gjorde då svaga försök att rycka sig upp ur dessa vansinniga drömmar. Han insåg till och med själf, att det skulle sluta med vansinne, om han icke slog sina fantasier ur hågen. Han tog då långa och häftiga steg, sprang till och med som hade han sålunda velat fly undan vansinnet. Men

så stannade han åter och började grubbla på nytt. Hade han varit en vanlig förbrytare, hade han kunnat fly undan till någon Lycksalighetsö. Men hvartill tjänade det för honom att fly? Djäfvulen hade redan tagit hans själ och skulle väl snart afhämta hans syndiga kropp.

Följande dag satt han åter timme efter timme på en gårdsgård, emellanåt helt och hållet slö, emellanåt plågad af den gamla vanliga synen: kalfven! och bredvid den leende herr Sivén, som får horn och visar sig vara djäfvulen själf. Pär blir rasande — med mindre kan man bli det — springer upp och slår efter djäfvulen, som naturligtvis är vig och lätt och springer hånskrattande undan.

Folket på åkern, som redan länge förundrat sig öfver honom, får nu bekräftelse på sina miss-tankar.

Man söker locka honom till gästgifvaregården för att därifrån expediera honom till kronobetjäningens närmare behandling.

Eskil, för hvilken man omtalat den timade olyckan, hade kommit till sitt fädernehem för att i nödens stund hugsvala, trösta och hjälpa.

Leander förtäljde för honom i korthet sakernas utveckling och sammanhang. Han beskyldde Ester, men framför alt den "oärlige" herr Sivén för olyckan.

"Stackars Pär!" suckade Eskil. "Stackars

Pär!“ Icke hade de växlat många vänliga ord med hvarandra; men alt gammalt groll var nu glömdt. Stackars Pär! De voro ju dock barn, födda af samma moder.

Då Pär hämtades, samlade sig en hel mängd folk till Storstu. Ester var likblek och skalf i alla leder.

Svärmodren kom förgråten till stället. Då hon såg Ester, tog hon några steg fram mot henne. Den gamla hade under sin vistelse hos Leander återfått något af sin forna själfkänsla. Harm, sorg och bitterhet, som under mångahanda förödmjukelser under årens lopp samlat sig på lager hos henne, tog nu form i följande med häftighet framstötta ord: “Där har du honom nu sådan du alltid velat ha honom. Dit har du sträfvat alt sedan den tid Ni blefvo gifta.”

Det mörknade för Esters ögon; hon såg den olycklige framför sig och öfveralt mörka bistra ansikten omkring sig.

“Gud nåde mig, arma barn!“ sade hon och tog sig med handen mot tinningen. “Gud nåde mig!”

Hon gick upp i bodans loft och slog sig ned där, i det hon hela tiden satt och vaggade fram och åter med ansiktet i händerna.

Pär afsändes till dårhuset. Eskil och morbror Leander ledsagade honom. Den sjuke förhöll sig lugn ända fram till Grahns gästgifveri. Då man kom, stod herr Sivén ute på trappan.

Pär såg genast kalvfen och bredvid stod herr Sivén med bockfot och horn. Han störtade under raseri öfver honom och formligen sönder-slet hans ansikte, innan man fick honom lös från hans byte. "Det är hin onde, fast I tron att det är en fin herre," skrek den sinnessjuke.

Pärs rasande utfall gaf saken en ny belysning. Leander förtäljde hvilket olyckligt inflytande herr Sivén utöfvat på Pärs religiösa världs-åskådning. Eskil satt tyst och tankfull.

Hemma på Storstu satt Ester i stum förtviflan. Ja så, ja! Detta var sålunda slutet på hennes lust att sträfva uppåt och blifva rik. Nej, nej, det ville icke lyckas för alla. Och då det icke ville det, blef det olycka, resonnerade hon. Att hon i mångahanda stycken tagit miste och felat visste hon altför väl; men aldrig hade hon kunnat drömma om, att sakerna skulle taga en sådan vändning. Hon hade drömt om penningar, om ära och utmärkelse för sina barn. I barnen skulle hon sedan hafva sin fröjd och sin glädje. Icke var hon ju själf värd mycket. Men barnen, barnen! De skulle, de måste ju bli något utmärkt. Men huru hade icke förhållandena ändrat sig! Hon hade drifvit sin man

att svära mened, påstod svärmodren. Folket upprepede denna fruktansvärda beskyllning och den spridde sig som en trossats i bygden. Deras gemensamma egendom hade hon genom oförsiktighet och girig snålhet helt och hållet förstört; sina döttrar hade hon gifvit en förvärd uppfostran. De hade anspråk på lifvet och behof, hvilka de icke kunde tillfredsställa. De voro dömda, hennes täcka kära flickor, till fattigdom och elände, måhända till vanära och undergång, tyckte hon. Och härtill bidrog i icke ringa mån den omständighet, att det nu låg något fruktansvärdt, doldt och hämlighetsfullt öfver hela släkten.

Hon gick och vandrade af och an under den långa sommarnatten. Hvad skulle det bli af henne, som stält till alt detta. Hon dömde sig själf strängt; men människorna dömde henne dock ännu strängare; ty de trodde, att hon var elakare än hon i själfva verket var.

Men hvad skulle det bli af hennes kära, älskade flickor?

Hon hade i detta ögonblick offrat hvad som hälst, om hon blott haft sin lifsgärning ogjord; hon hade offrat hvad som hälst, ja till och med sin själs salighet, om Pär alt fortfarande varit samma tröga, beskedliga bonde som han förut varit och om hennes döttrar varit enkla hemmansdöttrar uppfostrade med håg, sinne och förmåga att äfven kunna uthärda kroppsligt arbete.

Nu förstod äfven hon, hvarför Eskil alltid med sådan välvilja omtalat herrskapet Forséns barn, af hvilka tvänne nu voro dugliga bondvärdinnor, hvilka hvarje af ståndsfördomar icke förvilladt sinne måste högakta.

Hon såg nu, att mycket som hon trott lända till lycka, kunde i vissa fall bli afgjord olycka. För henne och hennes flickor hade det stält sig så åtminstone; det var tyvärr altför sant och altför sent, efter hvad hon tykte. Och hon ropade högt: "Pär! Pär!" liksom för att återfå honom frisk och stark och ännu ägande Storstu.

Hade dock icke barnen fått en så förvänd uppfostran! Måhända kunde de få plats i någon stad? Men hvilka platser? Knapt afönade platser som buffetmamseller! Hon hade hört talas ett och annat om de faror, som på alla sidor omgäfvade en stackars värdshusflicka. Hon kände genom ryktet den s. k. värdshuskärleken och hon ryste för sina barns framtid liksom om de redan innehaft sådana platser. Skulle de liksom Pär straffas för hennes synder, frågade hon sig. Skulle de falla? Ungdomen faller dock så lätt, då den intet stöd har. Skulle hon kunna blifva deras stöd? Nej. De hade ju alltid slutit sig närmare till fadren och de liksom alla människor visste, hvart hon drifvit fadren och därigenom äfven dem. Hon hade aldrig brytt sig om hvilka tankar hennes grannar hyst om henne — hon hade haft mål i sikte som

gjort henne främmande för dem. Nu skulle hon så väl behöft ett stöd att luta sitt brännande hufvud mot; hvart skulle hon vända sig? Hon satt som ugglan sitter i sin bärgsskrefva och ej vågar sig fram i ljuset, där hon har fiender, icke annat än fiender. Men hon var ej annat värd och ville gärna lida det hennes handlingar värda voro. Men hennes stackars barn! Alla skulle peka finger åt dem och säga: "det är Esters flickor! Äpplet faller ej långt från trädet". Gärna, gärna kunde människorna måla henne huru svart som hälst, blott ingen skugga föll på hennes kära barn. Och det kom för henne, att just hon var skuggan som föll på dem. Hon var något dåligt och smutsigt, som borde hållas doldt undan människors blickar. Det fula, som vidlådde hennes minne, skulle jämte minnet då förblekna. Människorna skulle glömma henne och blifva mildare i sin dom öfver henne och då skulle måhända icke längre någon skugga falla öfver hennes oskyldiga barn.

Bäst hon så satt, inträdde Elvira. Hon hade vistats i staden och skyndat hem vid underrättelsen om olyckshändelserna i hemmet. Hon var förgråten och kastade sig handlöst i modrens famn. Från Esters ögon strömmade brännheta tårar — de första sedan den sorgliga tilldragelsen med Pär. De suto länge lutade mot hvarandra, mor och dotter. De göto sorgens och

smärtans heta tårar, men dessa tårar luttrade deras sinnen och sköljde bort fåfänga och hvarjehanda slagg som under årens lopp samlat sig där.

“Kanske Eskil kunde bistå och råda oss“, sade slutligen dottren.

“Vi äro fattiga; men vi skola icke låta trampa oss under fötterna“, sade modren och reste stolt på sig.

Men huru det var, beslöt hon sig dock att anhålla om Eskils råd och bistånd. Han var ju så god och duglig (en ny upptäkt!) — helt visst skulle han hjälpa och bispringa dem.

Följande dag kom hon till Eskil och hakade sig fast vid honom med hela den skeppsbrutnes ångest och vilda energi. Illa klädd som hon för tillfället var liknade hon en våt råtta, som stadd i sjönöd hakar sig fast vid första bästa föremål den träffar på. Eskil såg huru olycklig hon var och glömde alla de sorger och förluster hon tillskyndat honom och hela hans släkt. Han talade tröstens ord till henne. Stunder kunna inträffa i en människas lif, då hon är färdig att ge alt förloradt. Människan är städse böjd att öfverskatta stundens olycka liksom ofta äfven dess lycka. Men ser hon ock blott mörker bakom sig, mörker framför sig och mörker omkring sig, så är det icke då engång skäl att förtvifla; hon må blott allvarligt sträfva att komma ur sitt elände

och hon skall, då hon minst anar det, åter se en ny dag randas.

Eskil gick omedelbart härpå för att rådgöra med morbror Leander. Ester hade tänkt i staden uppställa en liten handel med bröd och kannöl, som officiellt skulle bära namnet "bättre svagdricka", sade han och föreslog därpå, att de skulle sammanskjuta åt henne ett litet rörelsekapital på ett par hundra mark.

"Nej, jag tänker som så, att det kan göra dem så godt att få sköta sig själfva. Så fingo äfven vi, då hon obarmhertigt vräkte oss ut på landsvägen utan tak öfver hufvudet", svarade Leander.

"Nå ja, visst är det så. — Men var det icke morbror, som bestod lyckotillsatserna vid flickornas döpelse?"

Leander skrattade och var snart vid det bästa lynne Eskil kunde önska sig.

"Nå, om icke morbror vill att det skall se ut som fiendegåfvor, så få vi väl till en början litet hjälpa och stöda — så länge vi se att stöd värkligen är till bot".

Eskil lämnade de sammanskjutna medlen åt Ester. Då hon hörde, att Leander gifvit hälften af de för henne så nödvändiga medlen, drog hon en djup suck, men gick dock för att tacka honom.

"Nå, hvad gör det oss släktingar emellan", sade han skrattande.

Hon såg hastigt upp på honom, men kunde icke märka, om under hans ord låg en bialsigt att sára eller icke.

Det var ett par veckor senare. Eskils moder, redan en krokig gumma, stod framför den vidöppna spisen i Storstu stuga. Hon var klädd i en ny blårutig halfylleklädning. En stor lös-taska hängde efter gammaldags bruk utanpå klädningen. De långa ärmarna på sitt linne höll hon uppvikna, under det hon sysslade vid spisen, på hvilken en liflig eld fladdrade i en hvit och vacker tallved.

På den breda väggfasta bänken halfåg Eskil. Han hade för några dagar sedan inropat Storstu.

Modren hade ånyo öfvertagit värdinneskapet. Eskil var fortsättningsvis folkskollärare, men på samma gång medelpunkten i stadens musikaliska lif. Här ute på landet kunde han bo blott under jul- och sommarferierna, men han skulle då så mycket mera njuta af landtlifvet och vistelsen i de kära hemtrakterna.

Han låg och betraktade modren, som sysslade vid spisen, och det kom i hans öga en svärmisk glans. Barndomsminnen och barndomssåger runno honom i hågen. Han hade bland denna befolkning haft de lyckligaste stunderna i sitt lif

och han prisade sig lycklig att här ha ett hem,
dit han efter mödor och ansträngningar med glädje
i håg och sinne kunde återvända.

EN LYSNINGSFÄRD.

idsommarkvällen var inne.

Öfveralt i skärgården liksom äfven inne i landet har man för sed att från skogen hämta mäjor, med hvilka man pryder sina rum och garnerar trappan samt ofta till och med uthusbyggnaderna.

Så äfven på Majviken.

Och Majvikens stränder stodo dock i full sommarskrud. Själfva strandvallen var öfvervuxen af en riklig grönska och de unga frodiga liksom rundklipta björkarne speglade sig i vikens lästrandslugna yta. Äfven öfver den lilla grå stugan kastades från den utsägligt täcka omgifningen liksom ett skimmer af poesi. Hvilken lycka att yxan skonat dessa träd, som spridda här och där i så hög grad bidrogo att låta seglarens blickar med förtjusning hänga vid den vackra tafan.

Voro stugans invånare medvetna om huru mycket dessa träd bidrogo till att göra deras

hem till ett af de täckaste ställen i den vackra skärgården? Måhända! Måhända icke! Måhända hade björkarne för sin tillvaro att tacka den förordning, som för fiskens trefnads skull förbjuder att fälla träd vid stranden.

Men Majviken! Ett så poetiskt namn! Icke gifver folket åt sina hem så vackra namn! Det är sant! Icke alltid. Stundom dock. Stället har hetat så sedan urminnes tider. Måhända är namnets rot och upprinnelse icke så poetiskt, måhända är stället uppkalladt efter någon Maja, som där i tiden arbetat och sträfvat, kämpat sin tysta kamp och dött.

Djupt ned i Majviken afspeglar sig inom dess trånga begränsning den vidsträckt blå himmelen med dess lätta hvita moln. Himmelen på djupet har ett djupare blå och mera intensiva färgtoner, än himmelen där ofvan.

Men kvällsolen kastar sina sista strålar öfver den lästrandslugna viken och förbyter dess silfverglans i en underbar stilla rodnad. Öfver de aflägsnare holmarne hvilat en genomskinlig, i blått förtonande luftslöja, som fiskaren kallar solrök.

Till höger ligga Älförnarne med sina palmliknande tallar, som öfvergjutna af den nedgående solens strålar förete en enda jättetafla à la Larsson.

Till vänster spegla sig i den silfverglänsande vattenytan holmar, där löf- och barrträd stå i liffig växling.

Ut från stugan träder Majvikens värd. Han är en långräklig gammal, en. Det svampiga bleka ansiktet, de stora messingsbågade glasögonen gifva honom ett utseende, som icke är karaktäristiskt för skärgårdsbon. Också är icke detta hans hembygd. Han har bott här blott en tio tolf år och är skräddare till yrket.

Den gamle ser begrundande ut och vänder sig om mot väggen liksom för att med stöd af denna bättre kunna draga sig till minnes något som han glömt.

Hans dotter — Maria — sysslar där nere vid stranden. Hon är en rask jënta med friska kinder och vackra blå ögon. Öfver henne hvilar någonting skärt och jungfruligt, på samma gång en viss raskhet förräder skärgårdsjëntan.

“Hvad funderar Ni, far?” säger hon, i det ett lätt leende smög sig öfver hennes drag. Gubben såg ock litet komisk ut där han stod och småpratande för sig själf borrade sina med messingsbågade glas väpnade ögon i marken liksom han sökte efter något passligt ställe att gräfva brunn.

Han kände på sig, klagade han, att något ännu var outrättadt för högtidsafton, men med sitt gamla “liksom kokade“ hufvud och sitt förtorkade minne kunde han ej komma ihåg hvad det var.

Som Maria ej kunde hjälpa gubben att få

fatt på hans tankar, vandrade hon sin väg. Hon följde en liten spång, som på andra sidan Majviken slutade vid en långt i sjön utskjutande udde, som heter Skaije.

Den är på sina ställen blott ett par fot bred, men väl 200—300 fot lång. Då vattnet stiger, gömmer det sandbältet och då höja sig ofvan vattenytan i ett enda långt grund blott de talrika stenar med hvilka hafvet i en urtid garnerat udden.

Fortsättningsvis bildar det ett alt högre bälte af sand; de väldiga vågor, som ute från hafvet gå på hvar sin sida om den gentöfver liggande Timmerholmen mötas nämligen här och hoppa som små hvita lam på och öfver hvarandra, då det stormar där ute.

Nu var det lågt vatten och Maria släpade torra granrisruskor, på hvilka den omkringliggande, oansade skogen hade ett sådant öfverflöd, ned på Skaijets yttersta spets.

Någon timme efter solnedgången antände hon riset, och Johanne-elden, som i "nattnordanbrisen" snart fladdrade högt, spred sitt flammande sken öfver fjärden.

Länge töfvade det icke, förrän båtar började visa sig ute på sjön. Snart sågs ock en stor jakt komma för lätt bris framglidande mot Skaije.

"Han seglar bara grannlåter," sade den gamle, som med vatten i ögon och mungipor, kom nedgående längs sandudden och med dessa ord an-

tydde, att jakten icke var stadd ute i viktiga värf, utan endast för att roa sin ägare på mid-sommaraftonen.

Maria hade nog äfven sett det och hon visste till och med att jakten tillhörde Henrik Bulders. Snart aflossades ock på hvarandra några skarp-laddade skott.

Den ena båten efter den andra lade i land och man samlades omkring "Johanne-elden".

Några större byar funnos icke på nära näjder. Man bodde här och där i små fisklägen; ungdomen plögade dock efter gammal sed samlas till gemensamt nöje på någon strand, dit instinkten, "Johanne-elden", högljudda röster eller skotten vägledde en. Så äfven nu.

Henrik Bulders ankrade sin jakt i Majvikens lästrand och kom i land.

Som en omtänksam karl hade han tagit speleman med sig jämte några andra ungdomar.

Henrik Bulders var hemma från Garpöarne, som voro kända för sin fattiga men på samma gång något oroliga befolkning. En gammal sägen vet ock berätta följande föga vackra saker om deras härkomst. För flere, flere Herrans år sedan, säger sägnen, voro Garpöboerne kända som djärfve sjöröfvare och vrakplundrare. En gång förliste en stormig höstnatt ett fartyg utanför i deras af klippor och skär fyllda farvatten. Endast kaptenen ombord lyckades hålla sig fast vid

relingen. Då han i den grådaskiga daggrynningen såg yxor grina döds kallt i båten, som nal-kades, gissade han att det icke var någon räddningsbåt. "Tagen alt; blott skonen mitt lif!" skall han hafva ropat, i det han framräkte en guld-kedja mot de fruktade räddarne. En rådvilla uppstod liksom hade de blifvit slagne af att höra sitt modersmål från den olycklige skeppsbrutnes läppar. Men så ljöd en äggande röst från båtens akter: "tänk på barnen!" och de rådville trängde med modiga hjärtan och hvassa yxor på den skeppsbrutne, som i det han störtade i hafvet, sade: "Förbannelse öfver eder, Förbannelse öfver edra barn". Men tillägger sägnen, brottet kom i dagen och till straff ringdes det för garpöboerne vid deras likbegängelser sedan under århundraden blott med lilla kyrkklockan. Och "vilda äro de ännu i dag; ty de äro af ilak sort".

Henrik Bulders var för närvarande den rikaste bland dem och ungdomens själfskrifne ledare. På senare tider hade dock han och i allmänhet de yngre bland garpöboerne gjort aktningvärda försök att tillvinna sig grannsämja och vänskap med de närliggande skärgårdsboarne. Orsaken till dessa garpöynglingarnes prisvärda sträfvanden torde dock icke så mycket böra tillskrifvas deras trängtan efter grannvänskap eller behof af förökadt människovärde som icke mera ledarens Henrik Bulders varma känslor för Skräd-

darens Maria, som icke blott var Majvikens, utan hela Degerölandets, ja hela omnäjdens täckaste flicka. Det låg en egendomlig trollglans i dessa vackra blå ögon och hon hade ett blygsamt, men på samma gång förtroende väckande sätt att blicka upp, som var i hög grad tilldragande.

Sedan Bulders Henrik en stund talat med Maria, gick han fram till gubben, som kom släpande med en halftorr gran ifrån skogen och med en blick på den talrika skaran sade: "Skulle jag bara vetat, att det här skulle blifvit en så kär strand, så skulle jag nog släpat mera eldsämne hit ned".

Man stod i grupper kring elden och pratade, under det man jämförde de på de andra öarne tända eldarne med hvarandra och lyssnade på skotten och utfunderade hvem det var som aflossade det och det skottet.

Snart begynte man draga sig från Skaijet upp till Majviken.

Bulders Henrik hviskade under vägen något i örat på skraddaren, hvartill denne nickade bifallande. Så uppmanade han spelmannen att komma efter fiolen och bad skraddaren som gammal och van komma med för att stämma.

Skraddaren var i hög grad förtjust i Bulders Henrik. Hans bägge äldsta döttrar hade blifvit bortgifva med fattiga fiskare, tänk, om han kunde få sin yngsta dotter Maria till värdinna

på det rika Bulders, som ägde både skogar, åkrar och ängar och ett vidsträkt fiskevatten, utarrenderadt åt fattige fiskare. Och jakten sedan med hvilken han fraktade sand och tegel till hufvudstaden, men äfven, då det så föll sig, kunde segla "grannlåter".

Bulders Henrik åter hælde raskt i glasen, hvilka tömdes lika lätt. Det var "god vara"; litet färgadt mixtum compositum, som i handeln gick under namnet vin och som han i sin tur spetsat med litet konjak. Skräddaren, som var gammal och utsliten, begynte snart känna en lifvande invärkan af vinet. Hans "kokade" hufvud kändes för en stund lättare, hans förtorkade minne friskade åter litet upp sig, tungan blef rörligare och han begynte snart prata och skryta: "Ja, man må nu säga hvad man vill, men eu duktig skräddare har jag varit i mina dagar. Stugan och alt hvad du ser här omkring har jag själf sytt i hop från det största till det minsta. Och vackert är här, det har mången sagt; men ingen har sagt huru många nålstygn jag har tagit förrän jag fått det så snygt och månligt som det nu är. Stugan har jag haft full af barn och deras mor dog när Maria-flickan blef född; men hela och rena har jag hållit dem och dugliga barn har jag, fast jag sjelf säger det. Jag är nu gammal och är icke mera stort värd; men så har jag Gud ske lof, barnen stora redan. Maria

är yngst; men Gud välsigne, så hon är fager och väl skapad. Har du inga sett huru vackra ögon hon har? Och godt hufvud har hon ock! Alldeles som pappa själf, alldeles som pappa själf!“

“Skryt kostar inga pengar“, sade spelmannen; men fick sig af Bulders Henrik i nacken en knuff, som skickade honom mot den andra väggen af kajutan.

Emellertid begynte snart nog från gungbacken en fiol ljuda. Flickor bjödo till en början upp hvarandra till dans; men snart voro äfven gossarne med. Man svängde om i olika grupper och svängrum fans det nog i gröngräset och var marken ej så jämn, så betydde det ej häller stort, om man ramlade i en grop.

Väl hade det varit roligt att sitta kvar på jakten och “stämma“, tyckte Bulders Henrik; men då han hörde fiolen och stojet gaf han sig icke tid att sitta kvar längre, utan begynte ifrigt manna till uppbrott. Hvem kunde det ock vara som så ifrigt birfilade? Var det måhända Jovan (Johan) från Lomviken?

Jovan från Lomviken var sjöman och hade varit hemma under sista vintern. Bulders Henrik kunde icke säga hvarför; men han kände att han hatade denne man. För ett par veckor sedan hade han hört af en från staden återvändande fiskare, att Jovan från Lomviken gått i säll-

skap med några påmönstrade sjömän. Då hade han redan känt sig lugnad, men nu visste han icke hvad han skulle tänka, ty ingen i omnäjden trakterade fiol med undantag af Jovan från Lomviken och spelmannen från Garpöarne, som ju satt ombord invid honom. Man kom upp på gungbacken. Ganska riktigt! Det var Jovan. Han hade icke seglat ut i år. Nu hade han liksom alla andra på midsommaraftonen stuckit sig hit ut och stod där lugn och ståtlig och fröjdade ungdomen så att det skar i hjärtat på Bulders Henrik.

Han stod en stund tyst och sväljde, så kom det.

“Kva’ må nu idan gris ska’ tänk när an hör ein sliket musik?” sade han, vänd till skräd-daren, men så högt att det kunde höras af alla, i det han pekade på dennes griskätta.

Blott skraddaren skrattade.

Man råkade till en början i misstämning. Jovan vägrade att vidare spela och uppmanade garpöspelmannen, som var gammal och kunnig, att nu i sin tur spela upp något. Denne, som märkte att det gestaltade sig till en täflan, drog sig därför trots Bulders Henriks ifriga påtryckning.

Flickorna togo emellertid hvarandra i hand och snart aflöste den ena ringleken den andra. Någon har sagt, att det svenska Nyland är ring-

lekarnes rätta hemland. Detta gäller dock i hvarje fall blott skärgården, hvars ungdom äger ett stort förråd på ringlekar, ofta nog mycket vackra så till ord som melodier. Bulders Henrik gick med i ringen, men hade svårt att styra sig, då han såg huru Jovan ifrån Lomviken upprepade gånger drog och drogs in i ringen af bygdens jäntor. Maria var i ringen och man stämde upp:

“Kalle Ville, Kalle Ville, kom, kom, kom!

Kom ska' du få hvad du bad mig om:

Hela mitt hjärta och halfva min själ“, o. s. v.

Bulders Henrik hade väntat, att Maria nu skulle taga honom i ringen, men hon gick förbi honom och sträkte sina händer mot Jovan från Lomviken, på hvilken ögonen glödde under det han svängde om med henne.

Bulders Henrik hade svårt att lägga band på sitt våldsamma lynne. Han vek bort ur ringen och satte sig tyst och dyster bredvid spelmannen, som han förmådde att afbryta leken med en “jänka“.

Emellertid underhöllo sig Maria och Jovan hela aftonen så mycket med hvarandra att det föll äfven andra i ögonen.

Maria satt och tänkte på huru underligt det ändock kan gå. Första gången hon såg Jovan mindes hon så väl. Hon hade då varit öfver till Lomviken. Det var kort före läsförhöret och han hade legat trött och dåsig i sängen och läst

långkatekesen. Han hade sett sömnig ut och blott litet bligat åt sidan på henne med röda ögon i hvilka gäspningarne jagat upp vatten. Men så var hon då ännu blott en flicksnärta och så läste han katekesen och hvem har väl med lust och nöje läst katekes? Han reste emellertid till sjös och var så borta några år. En afton hade fadren berättat, att han var kommen tillbaka och att han följande dag skulle hjälpa honom med en båtbyggnad. Då hade åter Jovan stått för hennes minne sådan han låg där inne i stugan och läste långkatekes. Men han kom och hon fann, att han till sin yttre och inre människa var en helt annan än hon tänkt sig honom. Ung och ståtlig i snygga kläder och hög sjömanshatt med vida brätten. Och hvad han talade förståndigt sedan, efter hennes tycke. Då skraddaren sporde honom, om icke "runnare" försökt göra sitt bästa att locka bort honom till främmande fartyg, svarade han, att han icke ville likna den rofgirige korpen, som då den utflög från Noaks ark, icke mera kom igen. Nej, såsom dufvan hämtade sin olivkvist så borde en redlig sjöman återvända till hembyggen till hustru och barn, föräldrar och anförvandter. Han hade då förefallit henne så dugande och förståndig, och hon tyckte, att alt hvad hon sade, var så barnsligt och då han på kvällsidan gått, hade hon länge suttit och tänkt öfver alt hvad han

sagt och gjort; men ännu mera öfver hvad hon själf sagt och gjort.

Sedan dess hade han ofta besökt skraddaren under en eller annan förevändning och snart bar hon på en hämlighet, som hon var rädd att yppa för hvar och en, till och med för Jovan själf. Han skulle tidigt på våren ut till sjös igen, men han dröjde som vi sett till midsommaren och hon trodde sig emellanåt förstå orsaken till hans dröjsmål. Hon tyckte honom emellanåt vara så genomskinlig som glas; men så hörde hon åter någon förklaring, som han själf afgifvit åt andra och så satt hon åter misstämnd och modstulen.

En morgon då han rodde förbi, hade hon stått på trappan. Han hälsade och hon nickade; men gick genast åter in.

Han hade väntat, att hon skulle komma ned mot stranden, men kände sig sviken. Han vek förbi udden och rodde i sakta mak ut öfver fjärden. Han hade ej sinne för de spegellugna fjärdarna och deras silfverglans. Han kände sig så ensam och glömd, som då ett solgrand försvinner i jorden utan att någon saknar det eller spörjer därefter. Hans vemodsfulla sinne bröt ut i klagan och han uppstämde:

“I sorgen jag vandrar, i sorgen jag går,
I sorgen jag trälat här år ifrån år.

Den sorgen är tyngre än stenen på jord,
Och du är densamma, som sorgen har gjort“.

Han sjöng icke ut visan såsom brukligt är, utan upprepade gång på gång de två sista stroferna så högt och med en betoning, som vittnade om att de hade en skild betydelse för honom.

Men Maria hade gått genvägen öfver näset och stod och lyssnade till sången. Och det kom öfver henne en putslustig skämtsamhet blandad med en inre sällhet. Hon sprang och log för sig själf så att hon förskräkt blickade upp och såg sig omkring, om någon händelsevis var vittne till hennes barnslighet. Och så hoppade hon igen några steg framåt, i det hon flerfaldt upprepade: "Aha! det börjar kännas nu!"

Men ännu samma vecka visste någon berättade henne att Jovan dagen förut farit till staden för att bli påmönstrad och då hade hon känt sig så underlig till mods, att gråten hela dagen suttit henne i halsen.

Men i afton var hon så strålande glad. Han hade nu sagt, att han kommit för att bedja farväl af henne. Han hade nere i båten någonting, som han skulle lämna som ett minne åt henne, sade han. Men hon måste själf komma ned till stranden efter det, om hon ville ha det.

Skyddade af en gran veko de af ned på spången, som ledde fram till det ställe, där han dragit båten i land.

"Ser du gerna, att jag kommer snart igen?"

sporde han med en röst som försökte vara mycket lugn.

“Huru annars!” svarade hon.

Det uppstod en djup tystnad. De gingo steg för steg vid hvarandras sida, utan att säga ett ord. De kommo ned till båten. “Nej, hvad skall jag här gå och leka blindbock“, sade han med höjd röst, hvori förtrytelsen ljöd. Min afsikt har varit att redeligen fria till dig. Är det så att det passar sig, göra vi upp nu genast. Hvarom icke så har jag härefter land bakom mig och sjön framför mig och den skall väl blåsa på såren, tänker jag.“ Han hade försökt tala i en sjömans hurtiga ton, men tårar kommo mot hans vilja honom i ögonen.

“Hvad menar du, Maria?” tillade han, då hon icke svarade något.

“Nog vet du hvad jag menar,” svarade hon och lutade sig mot honom. Han tog fram en ring och tryckte den på hennes finger.

De satte sig i det gryende dagsljuset lutade intill hvarandra i en af naturen själf skapad soffa, öfverdragen med grönskande kråkris, som trots sitt fula namn kunnat täfla med hvilket hyende som hälst i de praktfullaste salar. Han höll henne hårdt om lifvet, under det han med hufvudet tryckt mot hennes sakta liksom för sig upprepade följande ord ur en folkvisa:

“Ack, huldaste vän och rosendeblad,

I nöd du min tröst månde vara.
 Dina ögon dem liknar jag vid stjernorna
 de små,

Som sitta på himmelen den klara!
 Ett famntag utaf dig långt kärare är
 Än all ro och all fröjd som hela jorden bär,
 Det kan jag med ord ej beskrifva“.

Och sedan sutto de och erinrade sig gemensamma minnen, minnen om hvilka de nu först upptäckte huru i hög grad gemensamma de voro. Hvarje ord, hvarje åtbörd vid det eller det tillfället och deraf beroende ängslan, hopp eller fruktan återgafs och förtäljdes med största noggrannhet och väkte i deras sinnen de angenämaste stämningar. Men tiden led. Han måste slita sig lös ur hennes famn — icke hade han trott, att det skulle bli så svårt att skiljas. Hade han icke varit påmönstrad och skeppet redo till afsegling, hade han stannat hemma denna sommar.

Men han måste bort. Han satte ut från stranden och rodde med raska tag. Emellanåt hvilade han på årorna och flaggade med sin röda granna näsduk. Hon stod på stranden och viftade idkeligen. Då han slutligen försvann bakom udden, begynte hon genom tallskogen sakta vandra mot hemmet. Det var dock en lycka, tänkte hon, att ingen sett dem, där de stodo och viftade och voro barnsliga som herrskapsfolk.

Solen rann upp stor och röd. Den blickade liksom förundrad ned på Majviken och Henrik Bulders, som stödd mot en staf stod i en hotande ställning bakom skräddarens boda. Den hade ju varit van att se människor följande dag blygas öfver de fula tankar som med skymningen och mörkret kommit öfver dem; men här stod en i blodig afsikt med vapen i fullt hugg. Henrik hade sett Maria och Jovan försvinna. Han hade då gått omkring i den närmaste skogen för att möjligen stöta på dem; dock utan att finna någon. För att lindra sin smärta hade han tömt sin flaska till botten.

Emellertid hade vid den inbrytande dagen ungdomen skingrats och hvar och en hade begifvit sig till sitt hem. Spelmanen jämte de två andra garpöboerne hade lagt sig att sofva på jakten. Henrik som misstänkte, att de som han sökte, lågo uppe i boden, beslöt att afvakta den stund, då den hatade medtäflaren skulle komma ut därifrån. "Han i brädren, ja' i järnen", sade han med dyster uppsyn.

Maria kom sakta gående längs spången. Då hon såg Bulders Henrik, anade hon sakernas sammanhang, smög sig sakta på en omväg upp på trappan, öppnade lätt dörren till farstugan, vände om nyckeln i låset och trädde in utan att Bulders Henrik märkte det. Fadren hade vaknat af det buller Henrik åstadkom på boddörren

och gaf henne en läxa i högsta förbittring. Hon svarade ej ett ord, lade sig ned på sin bädd, men insomnade först sent på morgonen. Hon hade ännu varit strålande glad, då hon trädde öfver tröskeln in i stugan. Men den kvafva, af tobaks- och sprit-ångor genomdränkta luften, fadrens här och där omkring kastade kläder, hans gråa bleka ansikte och den vresiga ton, i hvilken han tilltalade henne, alt detta kastade något grått och kallt i hennes nyss så strålande ögon. Med hälgdagsdräkten afklädde hon sig hälgdagsstämningen. Så trött hon var, låg hon länge vaken. Aldrig förr hade hon känt sin faders stuga så kvaf och trång; aldrig hade hon förr känt luften här inne så odräglig. Hon smög sig med ansiktet djupt under täcket trots värmen. Hon låg länge och fantiserade och tummade om ringen, som hon ännu höll på fingret. Hon hade till en början glädt sig öfver att få berätta den stora nyheten. Nu hade hon klart för sig, att hon icke borde göra det, förrän Jovan från Lomviken åter var hemma och det kunde bli fråga om lysning.

Det var en varm sommardag. Svalorna flögo längs marken, tuppen gol oförskämtd och bofinken, som redan tidigt på morgonen upphört att kvittra, satt och skar sina knarkande locktoner. Allt väntade regn. Vattnet steg; det blåste väl

upp till storm där ute på hafvet. Inomskärs är det dock ännu lugnt och en båt styr för lätt bris in i Majviken.

Maria, som suttit och gjort dessa iakttagelser, rodnar och stiger upp.

“Hvem kommer där?” spørjer fadren.

“Hvem annan, om icke Bulders Henrik“.

Gubben jämkade om glasögonen, satte dem sedan upp i pannan och kikade med öppen mun och öppna ögon utöfver fjärden.

Båten lade till. Det var Bulders Henrik. Han var icke någon ängslig karl; men hans hjärta klappade dock i kapp med de fladdrande, obeslagna seglen. Han hade en äldre karl med sig. Det var talmannen.

Emot öflig sed lämnade han talmannen nere i båten, under det han själf styrde sina steg upp mot stugan.

Då han kom in, hälsade Maria helt kort och gick genast ut i boden.

Skräddaren, som visste hvad saken gälde, såg litet förlägen ut.

Bulders Henrik, som kände sig retad genom den öppna missaktning flickan visade honom och som märkte fadrens förlägenhet, sade liksom på ironi: “Tyck int' illa vara“.

Det uppstod en stunds tystnad. Så begynte skräddaren fråga om rågväxten och fisket. Bulders Henrik gaf korta, undvikande svar och då

skräddaren märkte, att han icke ville inlåta sig härpå, lät han samtalet falla.

Sedan Bulders Henrik suttit en stund, sade han: "Ni vet, far, i hvilket ärende jag kommer och dock har jag knapt fått se mera än en skymt af dottren er".

Gubben hostade, mumlade några osammanhängande ord och gick ut till boden. Hans dotter hade hittills icke motsatt sig hans vilja; men det var måhända därför att han aldrig behöft drifva sin vilja igenom. Det hade allt gått så lugnt och sakta. Han kände dock, att det förestod en strid, hvori han fruktade att lida nederlag. Han letade i sitt gamla förtorkade minne efter något stycke i katekesen, något bibelspråk eller någon psalmvers; men han fann icke; hans gamla hufvud var ju som "kokadt". Då han kom in i boden, såg han Maria än upp i ansiktet än ned på fötterna med en grubblande uppsyn liksom om han letade efter något som han glömt. Hon sade ej ett ord. Hade icke saken varit af så allvarlig beskaffenhet, hade hon väl haft svårt att styra sin skratllusta. Han fann slutligen början och sade: "Han är här för att fria till dig, och jag har redan gett honom mitt ja".

"Jag har gett ja åt Jovan från Lomviken", sade hon och tillade energiskt: "värdinna hos Bulders blir jag i alla fall icke".

“Medan jag var ett barn, talade jag som ett barn och hade barnsliga tankar“, citerade skräddaren. “Så sade dina systrar äfven; men nu sedan de fått slafva och frysa, skulle de nog ändra åsikt; så äfven du. Slika frudagar erbjudas icke alltid en fattig flicka“.

“Den fattige kan bli rik och den rike fattig; men trifsamhet och välsignelse kan lika så väl bo i fattig mans koja som svordomar och ett syndalefverne i rik mans fina hem.

Nej, låt honom nu genast veta, att det då ej mer fins något manfolk i världen, när han får mitt ja.“

Bulders Henrik, som kom till boddörren i detsamma och hörde de sista orden, låtsade som om han icke hört hvad hon sade, vände om och gick med raska steg ned mot båten. Skräddaren ropade efter honom för att ursäkta sig.

Bulders Henrik vände sig om och sade på sitt hånande sätt: “Nå, farväl, svärfar, tyck int' illa vara“.

Henrik Bulders hoppade i båten och lade ut från land. Dagen hade varit kvalmig och het; dock med jämn bris. Men på Majviken flögo svalorna längs marken, tuppen gol oförskämdt och bofinken skar.

Talmannen utan tal hade märkt detta och var litet orolig. Han blef det mer, då han såg att Bulders Henrik styrde sin färd icke mot

Garpöarne, utan längs den yttre farleden mot staden. Talmannen varnade och bad, men den andre skrattade och uppmanade honom att följa med blott.

Vinden hade mojnät af och de seglade framåt med sakta fart. Bulders Henrik tog fram konjaksflaskan, som varit ämnad åt den blifvande svärfadren, lät konjaken forsa ned för strupen och gaf den sedan åt talmannen, som orolig för det blifvande vädret endast måttligt smakade på varan.

Då de seglat ungefär en timmes tid, pekade talmannen plötsligt mot sydost, i det han sade: "ser du!"

"Hvad då?" sporde Henrik med den smått drucknes obekymrade uppsyn.

"Vi få storm! Ser du icke molnet?"

"Hvar?"

"Där."

Henrik följde med de smått sömniga ögonen den anvisade riktningen och såg huru i sydost öfver en liten tallbevuxen holme, kallad Krabbörnen, höjde sig ett matt gult moln. Det sköt sakta framåt, undet det man då och då på afstånd hörde åskan mullra. Så antog dess främre del formen af en fläkterörn, som med utslagna vingar seglade alt högre och högre upp på himmelen. Det mojnade till en början af, men plötsligt drog en stormby öfver hafsytan, som lätt

krusades och antog en mörkblå färgton. Talmannen, som satt och höll utkik, varskodde Bulders, i det han grep honom i armen med orden: "så! så!"

"Nå, nå", svarade Henrik Bulders, låtsade vara mera drucken än han var, skrek och hotade att kasta talmannen i sjön, om han icke upphörde att "väsna". Emellertid lovade han i rätta ögonblicket upp mot stormbyn och skratade sedan åt sin rädde följeslagare, som satt med hjärtat i halsgropen.

"Tyck int illa vara", sade Bulder åter helt mildt, nickade med halfslutna ögon och tyktes nästan mera taga stöd af rodret än styra; men under allt detta följde han med uppmärksamhet byarne och deras omkastningar och var städse redo att lova upp mot en sådan.

Emellertid följde talmannen molnets rörelser. Det närmade sig allt mer, ändrade form, förminskades och vidgades åter, tills det helt plötsligt sköt ut på längden. Nu kom en stark, ihållande vind, den hven fram under doft ryttande i fjärran; den snodde i hvirvel och slog med starka vingar fläktande omkring båten. Tanke och handling äro ett hos skärgårdsbon i farans stund. Inom ett ögonblick fladdrade seglen löst för vinden och följande ögonblick satt redan storseglet fastsurradt vid masten. Henrik Bulders hade med ens nyktrat till.

Tunga, hotande åskmoln drogo upp ; det susade och dånade där borta, långt borta på det vida hafvet, hvars gränser ej ögat nådde, det brusade och dånade som hade en syndaflod varit i antågande. Flockseglet förde båten framåt med våldsamt fart.

Nu klöf en blixtnad himmelen och slog ned i deras ögon. Talmannen välsignade sig och Bulders Henrik bleknade, men sade ej ett ord. I detsamma brakade det till med ett skrällande ljud rakt öfver deras hufvuden som hade himmelen lossnat i sina fogningar och störtat in. Talmannen välsignade sig åter och ett sakta: "Herren välsigne", kom öfver Henriks läppar.

Masten nedtogs och man försökte ro i land till närmaste holme. Det var ock hög tid.

I viken, dit de sträfvade, såg man ett partital kretsande måsar, hvilka flytt hit ifrån hafsbandet undan ovädret och nu af hvirfvelvindarne emellanåt kastades öfver ända liksom hade de blott varit viljelösa hötappar. Åter blixtrade det och åskade och de två roddarne hvilade ofrivilligt på årorna. Bulders Henrik kände den allsmäktiges hand öfver sig. Han ångrade i detta ögonblick eller rättare fruktade sig för, att han i våldsamma lidelser framlevat sitt lif och att hans lefverne ofta nog varit till en förargelse för Gud och människor. Ännu för några timmar sedan hade hans hjärta varit fullt af onda

uppsåt. Och i hvilket ärende var han stadd? Jo! Han var på väg till staden för att taga ut lysning för Maria och sig — hände se'n hvad hända ville — han var rik och frisk och stark och fruktade intet, hade han tykt. Men nu hade han Straffaren öfver sig. Han som kunde slå honom så, att det icke blef ett grand kvar af honom, om Han så ville. Och Bulders' Henrik ångrade sig och beslöt att vända om hem och bättra sitt syndiga lefverne, därest han med lifvet kom undan detta oväder, som han tyckte kommit till inkom för honom.

Och man må ej undra öfver Henrik Bulders' botfärdiga sinne. Människan känner aldrig djupare sin svaghet och sin ringhet än i ett dylikt ögonblick, då hafvets majestätiska vrede går lös under åska och blixt. Åska, storm och vreda vågor hafva slutit förbund liksom för att anställa jakt på den djärfve, som i lugn trott sig kunna använda elementerna i sin tjänst. Tjänarne hafva gjort uppror och fara fram i våldsamt raseri. Farkosten kastas som ett flarn på vredgade sjöar och man har grafven inunder sig och himmelen och domen ofvan.

De voro redan helt nära stranden. Det mörka molnet drog öfver deras hufvuden och utbredde en isande kyla i luften. Det föll snart en tät hagelblandad regnskur.

De vände båten upp mot land och togo törn.

Med förenade krafter drogo de upp båten i lä af en stor klippa. Denna sköt med sin öfversta rand ett stycke fram öfver deras hufvuden och lämnade ett, om ock otillräckligt skydd, mot stormen och den smattrande regnskuren.

Inom en timme hade ovädret rasat ut. Luf-ten var klar och ren och hela naturen stod åter frisk och full af lif. Föglarne, som med sloka-de vingar sökt sig en fristad i buskarne, kommo åter fram, putsade sig och uppstämde glada sina driller.

Äfven Henrik Bulders kände sig som en helt annan människa och fruktan för döden och domen, som frampressat kallsvetten ur hans panna, stod för hans minne blott som en elak dröm.

Då han sköt ut båten, hade han glömt sina tysta löften om att återvända hem, och efter ett par timmar steg han i land vid hamnen i staden.

“Följ med nu till prästen, skall jag taga ut lysning“, sade fästmannen utan fästmö.

“Jag hörde ej — — Ändå, om hon icke vill ha dig?“ invände talmannen utan tal.

“Hvad är det för prat? Vill hon icke ha mig, då jag säger att hon vill ha mig“, förklarade Bulders.

“Nog är det litet svårt för mig — —“, började talmannen ursäkta sig.

“Nå, nog har du alltid varit ett trähufvud,

men icke trodde jag att du skulle vara så enkel. Skola vi nu tillbaka efter bruden, hvad?"

"Nej, nej, blif icke ledsen. Nog kommer jag; men du får sedan svara för det."

"Nå, hvem annars!"

På väg upp till staden uppfångade de en annan Garpöbo, som i oskyldig okunnighet om sakernas rätta sammanhang och i blind förtröstan på de två andra följde med som vittne N:o 2.

Inkomne till prästen tecknades namnen upp i vanlig ordning.

Följande söndag kungjordes från predikstolen ungpigan Maria Sundsholms och bonden Henrik Bulders' tillämnade äktenskapsförbindelse för första gången.

Underrättelsen om "lysningen" slog ned som en bomb i Majviken. Maria var utom sig den första dagen. Det var en grufflig människa, den Bulders' Henrik. Och så hade just hon till straff för sina synder fått denne plågoande på halsen. Huru skulle detta sluta? Huru skulle det sluta!

Skräddaren satt tyst och ett lätt smälöje lekte då och då på hans läppar.

Följande dag repade hon dock mod. Han må nu vara huru rik och huru mäktig som hälst; hans skulle hon dock aldrig bli. Lysningen måste gå tillbaka, om det fans någon rättvisa i världen. Hon skulle icke lämna saken, om hon ock

måste vandra till Helsingfors till tals med själfvaste "gubinören".

På eftermiddagen var notlaget ute och skräddaren, som äfven hade del i noten, var med. Man stod och drog noten i land alt under det man pratade om hennes förelysning. De yngre hade tagit parti för henne; då däremot de äldre understödde fadren. Ett sådant hem som Bulders bjöds icke alla dagar en fattig flicka. Och hvad var det för resten att bygga på Jovan från Lomviken? En sjöman som seglade världen omkring var att förliknas vid en fogel som flyger i villande blå; bäst det är möter han en maka därute och parar sig och blir borta.

"Jo, jo', no' räds he' me'," sade fadren, "att du lika lite' får Lomviks Jovan som du får fistjin fast, som simar i sjön".

"Platsch!" ljöd det i detsamma och Maria visade en gädda i den upplyftade handen. "E' e' int' svårare en ti få fistjin ur sjön, e' e' ingon svåriheit alls, tycker ja'," sade Maria helt uppsluppen och i sitt hjerta jublande öfver sitt raska grepp, som syntes henne vara ett godt förbud.

"Ja, när fistjin e' i noten, ja," menade gubben.

"Ja, just när fistjin e' i noten, ja," svarade hon käkt fortsättande sin liknelse; men rodnade

själf i detsamma öfver djärfheten och öppenheten i sina bildlika svar och betraktelser. Men ryktet om Henrik Bulders' tilltag och ungpigan Marias tappra förhållande och käckta svar utbredde sig vida omkring i bygderna.

Emellertid väkte händelsen äfven uppseende i staden. Lysningen togs naturligtvis tillbaka.

Maria hade väl ej låtsat om något, men allmänna åklagaren lade sig i saken. Henrik Bulders dömdes för bedrägligt förfaringssätt till dryga penningböter och fästes ej något afseende vid de yrkanden på skadeersättning för alla till Majviken gjorda friarefärder den raske och tilltagarne garpöbon gjorde. Tyngre blef honom dock den allmänna meningens dom. Han var garpöbo, menade man, hvad kunde man bättre vänta af honom.

Den gamle, något afsigkomne prästen råkade emellertid illa ut, äfven han. Han förklarade, att han blott följt en gammal sed. Det hade nämligen sedan urminnes tid varit brukligt att gifva ut lysning, blott fästmannen hade tvänne vederhäftiga vittnen med.

Man hade handlat så, emedan de "unga flickorna merendels voro så blyga och perturberade och icke gärna själfva infunno sig."

Af Henrik Bulders hörde Maria icke sedan mera. Blott på Mariedagen ihogkoms hon med en present i form af en kolossal trasgubbe, som

med öppna armar mottog henne på trappan, då hon öppnade dörren. På det hvita bröstet stod med stora, i tjära målade bokstäfver:

Herr Politikern från Helsingfors,
Sku' lite vila fria
Till dygdiga pigan Maria,
Om han bara tors.

Några veckor härefter infann sig Maria själf hos prästen för att få ut lysning. Hon hade nu den rätte med sig och prästen tecknade Jovan Sjöblom från Lomviken.

EN HÖSTAFTON I UTSKÄREN.

rannarne Gambel Ville och Gustaf Adolf med tillnamnet Lindfors från Vårdölandet voro stadda på hemfärd från staden. De hade sålt strömming och själspäck och köpt upp hvad de behöfde för vintern. Det var nämligen redan sent på hösten och skärgårdsboarne, framföralt de i utskären, måste medan hafvet är öppet, förse sig för vintern. Det är ej mera att tänka på någon stadsfärd, då det hvarken "bär eller brister". Har ock vintern redan slagit sin brygga öfver vattnen, stöter en stadsfärd likväl på svårigheter och hinder. Inbyggarne i utskären sakna, som vi veta, häst, och det blir icke lätt att från staden släpa sitt lass på en kälke längs vägar, hvilka den minsta vind kan sopa igen.

De båda grannarne hade under fyra dygn tillbragt dag och natt i sin båt i stadens fiskarhamn och längtade hem för att engång åter rätt få hvila ut i sin varma säng; ty huru väl kläd-

da de än voro, hade dock höstnätternas fuktiga kyla lyckats tränga sig igenom, så att de ofta uppvaknat skälfvande i hela kroppen.

Det hade blåst friskt hela dagen, mot aftonen artade det sig till storm. De hade kommit öfver Långfjärden och skulle just vända upp genom Strömssundet. Genom sundet, som förbinder tvänne vidsträckt fjärdar och hvars stränder äro bevuxna med hög barrskog, trängde blåsten tungt och ihållande fram. Sluppo de blott förbi udden till höger, då hade de igen öppna fjärden och sidavind, om ock något för häftig, och då kunde de taga in hos Rabbas — där skärgårdsboarne ofta på sina stadsresor lågo öfver under stormiga höstnätter.

Ja, sluppo de blott förbi udden. Vid styret satt Gustaf Adolf, en högre, starkt bygd man på 30 år, med örnäs och stora, kloka ögon. Känd och erkänd som skicklig båtman hade han ehuru yngre erhållit denna förtroendepost i afton, då lifvet hvilket ögonblick som helst kunde sättas på spel. De hade dock redan hunnit så långt — och det var icke utan, att en känsla af trygghet parad med den likgiltighet, som ett kyligt och obehagligt väder under en lång resa alstrar, småningom kom öfver dem.

Ja, sluppo de blott förbi udden. Gubben rodde på vindsidan alt hvad han förmådde — men båten dref alt närmare mot udden.

Gustaf Adolf kallade honom till styret. Själf satte han sig vid åran. Säkra och jämna tag! Man höll just på att klarera udden, då en kastvind tog i seglet och vände båten ned på motsatta sidan, hvarvid åran tryktes i vattnet och bröt tullen. I samma ögonblick kantrade båten. Det var mörkt och gubben hade ej nog snabbt hunnit kasta loss seglet.

Gamle Ville, som satt vid styret, höll i det och bärgade sig upp på kölen. Däremot förflöt det dryga par minuter, innan Gustaf Adolf, som intrasslad i förseglet blifvit under båten, kom upp frustande vatten ur näsa och mun.

“Håll dig fast vid för'n, annars spolar vågen bort dig“, ropade Ville. Men Gustaf Adolf, som under vattnet tyktes förlorat all besinning, klängde utefter båtens bredsida mot aktern.

“Håll dig fast vid för'n“, ropade åter den gamle. I detsamma kom en stor våg och Gustaf Adolf syntes ej mer.

Men Gamle Ville låg och skrek ett par timmar, innan man kom att rädda honom. Det var då redan full storm och hade han för sitt lif att tacka den hjälpsamhet och djärfhet, som utmärker skärgårdsbon, då det gäller att rädda en i sjönöd stadd.

Värdinnan på Rabbas, som af vädret kunde sluta att många stadsresande skulle vika in till

natten, hade redan tidigt eldat badstugan, som nu också var full af folk.

En af karlarne, som ännu sysslade nere vid båtstranden, tyckte sig höra, att någon skrek på hjälp ute på fjärden och ropade åt de andra inne i badstugan:

“Kommen ut; jag tror någon är i sjönöd“.

Kvinnorna välsignade sig och männen spungo upp och ut för att lyssna. Man kunde alldeles tydligt höra nödrop, som då och då öfverröstades af de ömsom klagande, ömsom tjutande vindarne.

Fem man hoppade i en båt och Gamle Ville blef under mödor och faror räddad.

Någon draggning efter den drunknade kunde själfallet icke ifrågakomma.

Men kring Gustaf Adolfs stuga på Vårdölandet, som låg i utskären, sjöng stormen sin bardasång och då den hvinande pinade sig in mellan fönsterkarmen och väggen, ljöd den så sorglig som hade den fört med sig de sista tonerna i Gustaf Adolfs svanesång. Stugan var liten och nedtryckt och sökte liksom gömma sig ännu djupare i bärgsskrefvorna och liksom skälfdes af köld, då den iskalla vinden trängde in mellan väggspingorna. Utanför dånade böljorna, som i raseri kastade sig öfver klipphällen och liksom sökte nå och bortspola det fattiga öfolkets torftiga koja.

Stormen tilltog alt mer och mer i styrka. Den blott hvilade emellanåt; så begynte den åter hvinande ila framåt med fördubblad fart. Plötsligt samlade den all sin kraft och trängde fram mot den låga kovan. Den kastade sig blott liksom i förbifarten med hela sin mjuka elastiska tyngd mot den af två halfvor bestående förstugudörren. Klinkan som var sliten och måhända löst fastlagd, sprang upp och stormvinden kom jublande in i förstugan, snodde ögonblickligt omkring alla väggar och drog sig så lika plötsligt tillbaka, hvarvid af draget stugudörren skraun upp.

Fiskarhustrun vaknade och trodde, att hennes man hemkommit.

“Är det Gustaf Adolf?” sporde hon. En kall fläkt hade då hon vaknade slagit henne mot ansiktet. Hon trodde, att det kom från hans kalla kläder.

Då ingen svarade, tog hon upp eld och gick att stänga dörren. Hon stannade en god stund ute i förstugan, klädde sedan på sig och gick ned till stranden. Tanken att mannen hemkommit ville icke öfvergifva henne. Hon hade hört bullret i förstugan, hon hade känt en fläkt från hans kläder, då han svängde sig på golfvet, hon hade tykt sig se honom. Men alt var ju blott inbillning. Hon gick in tillbaka och sökte få sömn. Men hon kunde icke somna. Tänk, om

något hade händt honom! Tänk om det var hans hambl' som uppenbarat sig. Hon vände sig på andra sidan för att bli kvitt sina stygga tankar, men blef det icke.

Då gossen vaknade, satte hon sig att pyssla om honom. Det kom då öfver henne en smeksam ömhet. Han liknade fadren som ett bär liknar det andra. Var blott 3 år, men rask och duktig, hade han redan i somras dag ut och dag in suttit i stranden och rott med åran.

På förmiddagen hämtade några skärgårds-karlar båten. Gamle Ville låg på båtbottnen sjuk och trött.

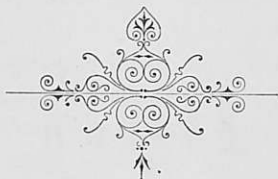
“Hvar är Gustaf Adolf?” skrek hon mot de i land stigande. “Hvad har händt honom? Jag vet det har händt honom en olycka“.

“Nog har han det bra“, sade slutligen en af karlarne dröjande på orden liksom osäker om lämpligaste sättet att meddela henne den sorgliga underrättelsen.

Hon hade anat det; men då hon nu fick bekräftelse härpå gick det liksom en elektrisk stöt från fotabjället upp till hjässan. Hon blef likblek och det svindlade för hennes ögon.

“Ja, jag visste nog att det så skulle vara“, sade hon slutligen. Han var i natt och sade det själf åt mig. Midt i natten öppnades dörren och han kom fram till sängen och tog farväl. Jag visste icke det då; men nu förstår jag det“.

De hade lefvat lyckliga i fyra år. Bandet, som blott döden kunde lösa, hade brustit. Hon lefde härefter lycklig i minnet af deras kärlek. Men för alla försäkrade hon, att han, i det ögonblick han dog, kommit för att taga farväl af henne. Tron på "hamblet", det fornnordiska hamr, hade åter fått ett nytt stöd i folkets sinnen.

KÄRLEK.

161

Det hade fallit högt med snö under vintern. Tåget, som ledde från Mattsan — till Lassasbacken, var öfverfullt och då man ömsom med skofvel ömsom med plog sökt hålla upp vägen, hade den uppkastade snön redan för länge sedan stigit öfver gårdsgårdsstörarne och på sina ställen såg man ej annat än den klarblå himmelen och de höga hvita snöväggarne, som omgäfvade vägen.

Gående längs det glatta, jämna medspåret kommer en ung jänta, bärande på ett stort bylte kläder. Det är en tung börda, men vägen som hon går, är dock tyngre.

Då hon kommer till Lassasbacken, viker hon upp mot en grå ofärgad stuga med sex små rutor i det lilla mot landsvägen vettande fönstret. Vägen är glatt och jämn, men stegen äro så dröjande och tunga. Hon hade velat sjunka under jorden, om hon blott så kunnat dölja sig. Men hon måste fram.

“Herre Jesus; Är det icke Erika?” utropar modren, i det hon från väfstolen blickar ut genom fönstret. Fadren, som är skomakare, böjer sig fram öfver disken, äfven han. En flyktig, knapt märkbar färgskiftning drager öfver hans panna. Han säger dock ej ett ord, utan tager åter ihop med arbetet.

Snön knarrar lätt på trappan, Erika stiger in i förstugan. Där stannar hon. Hon håller klädesbyltet mot väggen och borrar sitt tårdränkta ansikte djupt i kläderna.

Hon står skamfull och gråter bittert. Hennes husbondefolk hade jagat henne ur tjänsten och det för — sonens skull. Hvad skulle hennes hederliga föräldrar tänka om henne! Hvad skulle de säga åt henne? Skulle de jaga henne bort, äfven de, och skulle hon då med sin sorg ensam och utan hem och utan stöd få drifva kring världen?

Dörren öppnades. Det svindlade för hennes ögon. På stegen hörde hon, att det var fadren; men hon vände sig icke om.

Han kastade en enda lång blick på henne.

“Stig in!” ljöd det kort och strängt. Hon vände sig ofrivilligt om, men vågade icke se upp. Hon trodde att han skulle slå till henne omildt och hårdt såsom det någon gång händt i hennes barnaår, då han var otålig och vid dåligt lynne. Hon hukade sig därför in-

stinktmässigt, då hon förbi honom klef in genom dörren öfver den höga tröskeln.

Då modren såg henne, brast hon i gråt.

“Huru kommer du nu hem?”

Hon tyktes fråga blott för att säga något. Hon tyckte sig förstå sin dotter så väl.

Dottren svarade ej håller något, hon kastade sig blott till sin moders bröst och satte sig sedan i vrån invid dörren med ansiktet gömdt i händerna.

Fadren satte sig till det yttre lugn och utan att säga ett ord vid sitt arbete. Det talades för öfrigt icke många ord i detta hem.

Först i skymningen, då fadren gått ut att klyfva ved, gick modren fram till dottren och sporde hviskande något.

Flickan rodnade och svarade, att hon icke var “på det viset”. Modren tyktes icke sätta tro till att det var så lyckligt, men då dottren yttermera försäkrade det, kunde hon icke afhålla sig från att med förvåning fråga hvarför hon då var så ängslig.

Då modren under de följande tiderna såg henne med förgråtna ögon, hegynte hon åter examinera henne. Hon fann det som hon funnit hvarje gång hon frågat henne: flickan tärdes och vissnade af olycklig kärlek. Men en så stark och innerlig kärlek kunde icke modren förstå.

En sådan kärlek var icke naturlig. Den var helt visst henne "pålagd".

En dag mötte hon på väg från Lassasbacken gubben Häger. Det låg något själfmedvetet trygt och lugnt i hela hans person och något granskande i hans ögon, då han lyssnade till skomakarmadomens berättelse. Häger var en mycket förständig karl, som utan att gifva sig ut hvarken som trollkarl eller siare, i många fall rådfrågades och anlätades af allmogen, än som veterinär och än som läkare eller kvacksalvare huru man vill. Mycket betänksam och varsam gjorde han sig ej skyldig till några af de grofva misstag, som ofta begås af kvacksalvare.

"Nog är det väl så att hennes kärlek är henne pålagd. Bed henne komma till mig, så skall jag se till om jag kan råda bot därför". Han sade det i en ton och med en nick, som visade att han helt visst var en sådan uppgift vuxen.

Från den stunden lämnade modren flickan ingen ro, förrän hon fått henne på väg till Häger. Efter att ha passerat Simosas hemman på Lassasbacken, vek Erika upp öfver åkrar och gården mot den förr i tiden med en parkartad tallskog bevuxna, numera nakna och kala Kuckubacken. Vid randen af denna sandås vidtager en smal, föga upptrampad spång. Erika följde med bäfvande hjärta gångstigen än genom tall-

och granskog, än genom björkdungar, som nu stodo glesa och kala. Slutligen öppnade sig på afstånd en ljus rand mellan träden och hon stod snart invid Svidilandet, där Häger bodde.

En liten grå stuga med gulmålade fönsterposter låg på en stenbunden mark omgifven af ett litet potatisland. Se där alt!

Denna koja tyktes dock göra ett öfverväldigande intryck på Erika. Hon stannade för att hämta sig.

I detsamma kom en liten brun enögd hund gäلت skällande emot henne. Hon hade all möda att värja sig för den arga besten. Erika tykte sig så väl förstå, att en sådan där, som kunde mera än andra människor, skulle äga just en sådan arg hund och att den till på köpet skulle vara enögd. En rysning genomströmmade henne från fotabjället upp till hjässan, framkallad af fruktan för hunden och på samma gång af den egendomliga känslan, att hon snart skulle stå ansikte mot ansikte med "kloka gubben".

Häger kom emellertid ut på trappan, lockade hunden till sig, hälsade och bad henne stiga in.

Hon kunde på en god stund ej få fram ett ord. Han låtsade ej märka det, utan lät henne hämta sig. Han hade sett henne vid ett läsförhör och visste, att det skulle öfvergå då den första sinnesrörelsen var öfver.

Någon dag förut hade han liksom af en händelse vikit in till Mans-Anna, som bodde i sin lilla koja ett stenkast från Skäggas, der Erika tjänat. Snart nog och oförmärkt hade han fått Mans-Anna in på det ämne han önskade och då hon engång inkom på ett så intressant kapitel, lade hon ut det med all den omständighet och all den ordrikedom gummor i allmänhet utveckla. Han kände snart i grund hela den sorgliga historiens uppkomst och utveckling från de första dagarna Erika kom till Skäggas. Gumman förtäljde honom drag för drag huru Berndt om sommaren köpte smultron och hämtade åt Erika o. s. v. ända till dess hans puckelryggiga syster öfverraskande dem utropade: "Berndt din satan! hvad gör du?"

Häger tog ett glas vatten och hælde däri några droppar, som snabt spredo sig kring glaset. Så tog han ett rör och stod en lång stund och betraktade rörelsen i glaset alt under det han sakta mumlande då och då göt några droppar till.

"Nog är du illa djord", började han under det han alt fortsättningsvis betraktade innehållet i glaset. "Han gaf dig på en äng nära skogsträsket en rifva smultron. I denna rifva fans ett stort moget smultron, i hvilket han med en nål instuckit litet lefradt blod af tre bröder — d. v. s. tre tuppkycklingar. Denna nål stack

han sedan i dina kläder. Jag kan ej säkert se, om den sitter kvar ännu eller om det blott är rostfläcken, som oroar och plågar dig. Sök emellertid efter den och tag den bort, om du finner den. Stannar den kvar, kan det hända, att den på nytt börjar oroa dig, om du kommer i hans närhet.

Huru är det annars sjukdomen visar sig? Är det icke så, att du, då du icke ser honom, känner en stark trängtan att komma i hans närhet? Drifves du icke af en oemotståndig längtan att gå och se in genom det fönster, där han finnes och då han sedan kommer, känner du då icke att du hälst vore långt ifrån honom?"

Erika kunde icke nog förvåna sig öfver huru väl han såg och visste allting. Hade hon ock förut hyst tvifvelsmål angående denna underliga sak, voro de nu helt och hållet skingrade.

"Låt din mor gnida in dig med denna salva i badstugan", sade han, i det han öppnade locket på en liten ask och med pekfingrets nagel inristade där ett korstecken, och lämnade den sålunda hälgade smörjelsen åt henne.

Men ännu samma afton eldades badstugan hos skomakarens. Fadren gick och grälade i småkuttrande ton öfver att Erika lupit kring bygderna hela dagen. Då han nu hörde, att hon så sent till natten, skulle lägga eld i badstuugnen, brast hans tålmod och han utbröt i häftiga

ord, lika väl valda och lika noga öfverlagda som de alltid äro det då häftiga personer på en låg bildningsgrad förlora sitt sinnes jämvikt. Hans hustru måste nu för att lugna honom, berätta hela historien. Men han lugnade sig icke utan utbrast hånfallt: "Det var då en rasande kärlek, som icke förgår med mindre än att den gnids af på badstulafven".

Modren gick till badstugan, där Erika redan satt och väntade. Hon kände sig lättare till lynnet än hon på lång tid gjort det. Den fria luften, den friska skogsdoften och måhända äfven den gryende tron på att Berndt icke var henne värd, bidrogo att hvar i sin mån lätta hennes sorgbetyngda sinne.

Modren kom upp på badstulafven och begynte gnida. "Börjar det kännas någon lindring", sporde hon, i det hon för en stund upphörde med gnidningen och aftorkade svettpärlorna, hvilka stora som ärter framvälde på hennes panna.

"Ja", svarade dottren. "Nog kände jag det lindrigare redan på återvägen".

"Då går det nog öfver. Gud välsigne och nåde den Hägersbisin, som hjälpt så många mäniskor".

Efter detta afbrott fortsattes gnidningen åter.

Erika kände sig till en början lättare. Gnidningen och svartkonsterna hjälpte visserligen ic-

ke, utan tron, som i detta liksom i så många andra fall har en saliggörande värkan.

Men liksom många andra troende hade Erika äfven sina anfäktelser. Det behöfdes icke mera än att hon hörde Berndt omtalas, så vaknade de gamla känslorna och tankarna åter på nytt, för att så åter sakta och småningom lägga sig till ro.

Så förflöt vintern och en del af sommaren.

Det var en frisk och blåsig septembersöndag. Allmogen höll på att från alla håll sammanströmma till kyrkan. Karlarne i sina svarta tjocka vadmalskläder samlade sig skockvis längs kyrkoväggen och kvinnorna med psalmböcker, omlindade med näsdukar, stodo par om par mellan korsen på grafvarna. Där stod ock Erika; men helt ensam.

Det ringde tillsamman. Kvinnorna nego och välsignade sig och männen lyftade på mössorna. Därpå satte de sig i rörelse mot kyrkan.

Erika tog äfven ett par steg framåt, men rykte plötsligt till och stannade, i det en stark rodnad spred sig öfver hennes kinder. Där gick hennes förra husbondefolk och — Berndt, som hon ej sett, sedan hon flyttade bort. Han var lika rödkindad, lika stolt och lika ståtlig. Hennes hjärta slog våldsamt och hon var nästan glad öfver att de icke sågo henne. Hon kände sig så brottslig. Hon var så orolig, då hon gick

in i kyrkan och tyckte, att alla höllo sina ögon fästade på henne. Under sång och bön glömde hon dock snart sig själf och sin oro.

Predikan var slut. Nummern på slutpsalmen uppsattes på taflan och kungörelserna upplästes.

“Hos Herranom den Allrahögste, vår Gud och vår Beskyddare, som äktenskapet stiftat hafver och lofvat det nådigt hägna, bedje vi om bistånd och välsignelse för bondesonen Berndt Skäggas och rusthållaredottren ungpigan Sofia Jeppas, hvilkas tillämnade äktenskapsförbindelse för första gången tillkännagifves“.

Erika blef likblek; blodet pressade sig samman mot hjärtat och rusade sedan upp mot hufvudet liksom för att slå förståndet på flykten.

Människorna begynte strömma ut ur kyrkan och hon följde med strömmen nästan utan att veta, huru hon kom ut.

Kärleken var starkare än tron; den kom och upphäfde plötsligt alt hvad tron, för att icke tala om hvad ingnidning och “läsning“ uppbyggt.

Hon gick ej hem. Hon tog ett stycke ofvanom Lassasbacken af från vägen och skyndade öfver stock och sten bort mot skogen. Hon vandrade framåt, framåt med brådskande fart, utan att tänka på hvart hon vandrade och hvarför hon vandrade.

Men Häger såg henne, då hon kom från kyrkan. Han hade hört, att det skulle lysas för Berndt och förstod så väl sakens hela sammanhang. Erika skyndade, tyckte han, liksom den, som ilar undan en olycka eller måhända — till en olycka. Han gick in, grep sin bössa och skyndade längs en genväg för att sedan liksom af en händelse möta henne.

Han hann fram i god tid. Då hon kom till vägaskillnaden, dök han fram mellan några yfviga granrisbuskar lugn som hade han varit hemma hos sig och blott tagit emot en högst alldaglig gäst.

Hon spratt häftigt upp ur sina tankar. De stodo en stund utan att säga ett ord. Han bröt först tystnaden och sade mildt och deltagande: "Jag har redan länge suttit och väntat dig här i dag".

Hon dök med ansiktet ned i händerna och begynte häftigt gråta. Han satte sig på en invid vägen befintlig tufva och betraktade henne oafvändt utan att säga något. Sedan de så suttit en lång stund, sade han: "Jag visste nog att du skulle få sådana återfall blott du såg eller hörde honom. Nu är det värsta öfverståndet".

Hans ord hade ett lugnande inflytande på henne. Då de suttit en stund, följde han henne på väg hem.

“Huru visste Ni, att jag skulle komma hit?”

“Jag kände det på mig“, sade han och såg upp i trädtopparna. “Sådant känner man lätt nog“.

Allmogen gifter sig, ifall det blifver godt år och kommer duktigt korn och hafra, säger herremannen och skrattar godt, härmed antydande att djupare känslor saknas hos folket. Ofta är det nog så, att kärleken hvarken behöfver gnidas eller läsas bort, utan flyktar lika lätt och ledigt som den kommer. Men ehuru Erika snart erhöll giftermålsanbud, afslog hon dem. Hon hade icke fått den “rätte“ och skulle därför förblifva ogift. Det lade sig emellertid något tungt och kvaft öfver hennes sinne. Härtill kom ännu att fadrens ständigt buttra uppsyn i tysthet anklagade henne och aggade hennes samvete.

Men så fogade det sig, att en läsarpräst kom till orten. Han hade varit en stor syndare, efter hvad han tidt och ofta själf försäkrade, och därför var han nu så mycket ifrigare att upprycka en försoffad värld ur syndasömmen. Att han i sina predikningar icke sparade på häftiga utfall mot socknens prästerskap, som blott predikade för “brödbiten“ är själfallet. Själf var han naturligtvis genomträngd af anda och sanning och predikade för ostar och smörbyttor, som bondvärdinnorna under männens frånvaro hämtade honom.

Till de "våkta" hörde snart nog Erika. Hon kunde numera redan helt lugnt tala om Berndt och sitt förhållande till honom. Han hade råkat på förfall under senare tider. Med sin hustru hade han fått ett skuldfritt hemman och penningar; men hemmanet och penningarna hade han lofvat dricka upp. Och han tyktes tyvärr hålla ord. Han hade redan en lång tid varit henne tämligen likgiltig. Numera fann hon honom obehaglig. Hon hade nu blifvit "Kristi brud".

På vägen från och till läsaressammankomsterna följde henne ofta Agust från Köpislandet, ett skogstorp väl upparbetadt och på drägliga villkor — Agust var icke herrgårdstorpäro, utan skattade till en bonde. Eljes var han en genomallvarlig man, tre aln och en tvärhand lång, med små, men "goda" ögon och monumental näsa.

Då de följdes åt längs byavägen, tills hon vek uppför backen till sitt hem, gingo de kostligt allvarliga vid hvarandras sida, måna om att icke med en min förråda sina känslor för någon främmande, ännu mindre för hvarandra.

Och dock längtade de efter hvarandra, icke minst hon. Liksom hans kläder hämtade med sig en frisk skogsdoft, så hade äfven hans inre människa något af denna friskhet, ursprunglighet och renhet. Hon kunde icke förstå huru hon kunnat i tiden så djupt fästa sig vid en så ytlig och låg människa som Berndt. Att icke denna

kärlek var henne "pålagd", såsom Häger och hennes moder inbillat henne, trodde hon sig numera veta; men lika säkert trodde hon sig veta, att hon icke skulle kunnat bli lycklig med Berndt. Att hon trott sig finna i honom "den rätte" var barnsligt — men så hade hon då ock varit bra nog barn.

Men hyste Agust någon varm känsla för henne? Detta var icke så godt att veta. Emellanåt tykte hon si, emellanåt så. Och han var alltid lika allvarlig, lika lugn. Och så kände hon sig så syndfull och brottslig; hon hade ju i kärlekstankar ofta gått till ett hus, där Guds ord förkunnades. Men då hon nästa gång såg honom, vaknade åter liknande tankar hos henne. "Herre Gud, ändå! Hvad jag är olyckligt född till den här världen!" tänkte hon.

Så kom sommaren och den bråda andtiden. Läsarprästen drog bort, sammankomsterna upplörde och hon såg icke på flere veckor till Agust.

Det var 7:de söndagen efter Trefaldighet. Modren och dottren hade redan aftonen förut fäjat, putsat och ordnat allting i stugan. Man ville lördagskvällen i och med sitt arbete äfven bortlägga sina jordiska bekymmer. Huslighet, snygghet och ordningssinne äro egenskaper, som i allmänhet utmärka den svenska befolkningen i Nyland. Man vill redan vid dagningen stå redo

att mottaga halgdagen, då den inblickar genom fönstret. Äfven om man icke går till Guds hus, "kastar man dock på sig" rent linne och kläder sig i högtidsdräkt för att med renhet och anständighet kunna fira halgdagen.

Men i Erikas sinne radde icke samma hogtidslugn. Hon hade i dag sett honom gå förbi och det hade efterrat kommit öfver henne en obestämd tarande längtan, som hon sökte bli kvitt i bönen. Hon vandrade af och an i rummet, ut och in, men triffes icke rätt någorstädes.

Kom så kyrktiden. Modren tog ned från hyllan i vrån sin psalmbok och satte sig att läsa dagens heliga evangelium. Fadren satt med armbågen stödd mot knä't. Så äfven Erika; men hennes syndiga tankar flögo då och då från ordet långt ut i världen.

Efter gudstjänstens slut gick hon ut. Hon kastade sig ned i gräset och kände sig så tröstlöst olycklig.

"Erika, hvad går åt dig?" sade modren i det hon kom ut. Hon reste sig upp och följde med modren till linlandet — fattigt folk erhåller mot några dagsvarken en teg att så lin eller dylikt.

Då de kommo tillbaka, mötte de Agust. Vid grinden stannade han, frågade om skomakaren var hemma och följde upp med.

Den aftonen var hon så jublande glad.

Följande söndag kom Agust igen lika lugn och lika allvarlig och lördagen därpå begaf han sig med skomakaren för att taga ut lysning för sig och Erika.

Några veckor därpå stod bröllopet. Hon drog så gärna med sin Agust till Köpislandet — furornas friska doft, som hon alltid så tykt om, slog emot henne och hon tyckte, att hon lemnade alt som varit tryckande, trångt och kvaft bakom sig.

Det var en frisk septembermorgon några dagar efter deras giftermål. Solljuset låg så glädigt öfver jorden och daggen gnistrade i gräset. Inne i stugan sysslar Erika med att städa och putsa rummet. Dagarna förut hade hon vid Agust sida vandrat omkring och besett alt så fähus som stall och Agust hade berättat för henne om huru sediga och goda hästarna voro, huru mycket korna mjölkade o. s. v. Han hade icke engång glömt att berätta om tomten, som hade sitt tillhåll ömsom i logen, ömsom uppe i "stallskullan". Och det var en god tomte. Engång hade hans farfader till natten lämnat för kort grimskaft åt sin häst, som skulle strypt sig, om icke tomten kommit så sakta och lätt och hviskat något i gubbens öra och väkt honom. Äfven mot värdinnan i huset plögade den visa sin tjänstaktighet. "Förr i tiden," — berättade Agust med ett

leende på läpparna — "då man ännu icke hade svafvelstickor, utan måste bråka med tånder,*) stål och flinta för att få upp eld, höll tomten natten om åtminstone alltid en liten gnista i kolen".

Erika log och blickade kärleksfullt från sitt arbete. Och att nog tomten var vänligt stämd äfven mot henne, kunde man se af den trefnad och det behag, som bredde sig ut öfver alt det hon skapande berörde.

---

*) Fnöske.

"INT" VAR DET SÅ ILLA MENT".

Anders Glader!“ skrek major Lagercrantz
blossande röd i ansiktet af förargelse.

En lång grofväxt karl, icke så litet öfver tre aln, med ett litet framåtböjdt liksom på ett skaft framsträkt hufvud och ett godmodigt barnaansikte stannade och vände sig om mot kontorsfönstret, därifrån den välbekanta befallande stämman ljöd.

Anders Glader säger några ord till de medföljande, som på väg från en af utängarna, fortsätta sin marschruta till hemängen för att där breda ut höet, som under de föregående regndagarna stått i höga såtor.

Kontorsdörren öppnas och Anders Gladers ansikte blir synligt. Hade ej hans uppsyn ett sådant barnafromt uttryck, hade man kunnat tro, att det stuckits in för att rekognosera. I följande ögonblick följer den stora kroppen med de kullriga skuldrorna, de långa armarna och de stora röda händerna efter.

Anders Glader stryker luggen ur pannan och blickar helt lugn, ja nästan förnöjd upp på sin hetlefrade husbonde, som svärjande rusar emot honom.

“Hvar han I dröjt så länge? Skall höet från hemängen köras i fägården?”

“Marken är ännu våt; det blir snart lagom — —.”

“Det här är just lagom“, svarade majoren, fick en galosch från knuten och smälde till, så att den långa luggen på Glader hoppade högt upp.

Anders Glader ändrade ej en min, strök blott med handen luggen ur pannan, vände sig om och gick lika fridfullt och lugnt ut, som han kommit in.

Men ute i förstugan stannade han i betänksam öfverläggning och alt efterhand steg en högre rodnad på hans annors så godmodiga anlete. Hvad hade han då gjort? Hö hade han slagit som en hel karl från soluppgången till frukostdags; så hade fogden skickat honom från utängarna till hemängen för att där bärga in höet. Hvarför blef han då så emottagen? Han var ju på arbetsförtjänst och hade blott att “gå till visadt arbete“. Icke sved det just på kinden, men det sved så mycket mera i sinnet.

Anders Glader vände om och gick in till baka.

"Hvad var det rätt majoren menade?" frågade han, i det han gick majoren in på lifvet.

Denne hade redan smått ångrat sin häftighet. Han såg tillika, att han ej kunde undkomma den i sin tur uppbrusande Glader, som likt ett stort skåp stod mot dörren, och han visste, att icke hela gårdspersonalen kunde hindra honom från att bli mörbultad och sade därför: "Jag menade bara, att du skall få tre kappar till i veckan".

"Nå, visst var majoren den gången litet otydlig; men det var ju då int' så illa ment som int det såg värre ut och därför får jag lof att tacka", sade Anders Glader.

Rättelser.

- Sid. 43, rad. 8 nedifrån står: velat; läs: vetat.
" 104 " 8 " " de; " det.
" 168 " 7 uppifrån " omständig- " omständ-
het; lighet.

Inkonsekvenser s.s. ansikte i st. f. ansigte förekomma på några ställen.

~~310. VI. 95. 81~~

Jo. skönl. 1.

Allardt

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOELMA

120 102 1197

B186

x

